

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

NOT ALARAK DİNLEME EĞİTİMİNİN İLKÖĞRETİM 7. SINIF
ÖĞRENCİLERİNİN DİNLEME BECERİSİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Duygu KOCAADAM

Ankara
Eylül, 2011

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

NOT ALARAK DİNLEME EĞİTİMİNİN İLKÖĞRETİM 7. SINIF
ÖĞRENCİLERİNİN DİNLEME BECERİSİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Duygu KOCAADAM

Danışman: Prof. Dr. İsmet CEMİLOĞLU

Ankara
Eylül, 2011

Duygu KOCAADAM'ın *Not Alarak Dinleme Eğitiminin İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerisi Üzerindeki Etkisi* başlıklı tezi 26.09.2011 tarihinde, Jürimiz tarafından Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı): Prof. Dr. İsmet CEMİLOĞLU

.....

Üye: Prof. Dr. Necati DEMİR

.....

Üye: Yrd. Doç. Dr. Yusuf DOĞAN

.....

ÖN SÖZ

Dil, insanlar arasındaki aktarımı ve iletişimi sağlayan temel unsurdur. Bu yönüyle dil, bir bilgi yığını değil, yaşamın her alanında kullanılan çok önemli bir beceriler bütünüdür. Dinleme, okuma, konuşma ve yazma bu beceriler bütünüünün temelini oluşturur. Dil becerilerinden dinleme ve okuma anlamaya, konuşma ve yazma ise anlatmaya yöneliktir.

Dinleme, insanoğlunun kazandığı ilk dil becerisi olması ve günlük hayatın tamamında çok sık kullanılması yönüyle ayrı bir önem arz etmektedir. Ne var ki insanın en sık kullandığı becerilerden biri olan dinleme ihmal edilmiş, bu becerinin kendiliğinden gelişen bir beceri olduğu yanılgısı uzun yıllar hüküm sürmüştür. Oysa dinleme, ancak planlı ve sistemli bir eğitim ile geliştirilebilir. Bu gerçeğin göz ardı edilmesi, eğitim kurumlarında dinlemeye gereken önemin verilmemesine ve dinlemenin okuma, konuşma ve yazma becerilerinin gölgesinde kalmasına sebep olmuştur. Dinleme becerisi, günümüzde önem kazanmakla birlikte öğrencilerin bu beceriyle ilgili programda amaçlanan kazanımlara istenilen düzeye ulaşabildiklerini söylemek ne yazık ki mümkün değildir. Konuyla ilgili eksikliklerin giderilmesi için öncelikle eğitim öğretim sürecinin planlanması esnasında dinleme becerisine ayrılan süre, metin ve etkinlikler artırılmalıdır.

İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerini geliştirmek amacıyla yapılan bu çalışmanın birinci bölümünde dinleme becerisi, dinleme-işitme arasındaki ilişki, dinlemeyi etkileyen unsurlar, dinleme eğitimi ve önemi, dinleme becerisinin geliştirilmesi için yapılabilecek çalışmalar, İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı'nda dinleme becerisinin yeri, dinleme türleri ve not olarak dinleme tekniği üzerinde durulmuştur. Problem durumuna bağlı olarak da araştırmanın amacı, önemi, varsayımları ve sınırlılıkları belirtilmiştir.

Araştırmanın ikinci bölümünde; yöntem, evren, örneklem, veri toplama teknikleri, uygulanan eğitim çalışmaları ve verilerin analizine yer verilmiştir.

Araştırmanın üçüncü bölümünde, ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerine ilişkin toplanan veriler değerlendirilmiş, bu veriler değişkenler açısından yorumlanmıştır.

Araştırmanın dördüncü bölümünde ise elde edilen sonuçlar değerlendirilmiş ve bu değerlendirmeler neticesinde çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Kaynakça bölümünde bibliyografik künyeleri verilen eserlerden bir kısmı çalışma sırasında bizzat kullanılan eserlerdir. Bu eserlerin bir kısmı ise tez konusu itibarı ile bilgi edinmek amacıyla okunmuş eserlerdir.

Çalışmanın her aşamasında bana yol gösteren ve hep destek olan saygıdeğer danışman hocam Prof. Dr. İsmet CEMİLOĞLU'na; değerli vaktini benden hiçbir zaman esirgemeyen sayın Yrd. Doç. Dr. Yusuf DOĞAN'a; araştırma verilerinin analizi ve *Dinleme Testi*'nin değerlendirilmesi sürecinde bana yardımcı olan değerli arkadaşlarım Merve İZDEŞ, Fatoş ALBAYRAK ve Sibel UĞURLU'ya; bugüne kadarki yaşantımda aldığım tüm kararlarda ve attığım her adımda arkamda durarak bana destek olan canım annem Ayşe ÖZTÜRK'e, babam Cihat AKÇAKAYA'ya ve biricik ağabeyim Onur AKÇAKAYA'ya; varlığı, anlayışı ve sevgisiyle her zaman yanımda olan değerli eşim Engin KOCAADAM'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Duygu KOCAADAM

ÖZET

NOT ALARAK DİNLEME EĞİTİMİNİN İLKÖĞRETİM 7. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN DİNLEME BECERİSİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

KOCAADAM, Duygu

Yüksek Lisans, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. İsmet CEMİLOĞLU

Eylül-2011, 147 sayfa

Bu araştırmada not alarak dinleme tekniği aracılığıyla ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerini geliştirmek amaçlanmıştır.

Araştırma, Ankara Sincan Semiha İsen İlköğretim Okulu ve Elmadağ Kurtuluş İlköğretim Okulunda uygulanmıştır. Araştırmaya bu okullarda öğrenim gören 102 7.sınıf öğrencisi dâhil edilmiştir. Dinleme seviyelerini belirlemek amacıyla öğrencilere bir metin dinletilmiş ve onlardan *Dinleme Testi*'nde yer alan soruları cevaplamaları istenmiştir. Metnin seçimi ve *Dinleme Testi*'nin hazırlanması sürecinde uzman görüşüne başvurulmuştur. Öğrencilerin cevapları, hazırlanan cevap anahtarı doğrultusunda, araştırmacı ve ikinci gözlemci tarafından değerlendirilmiş; SPSS 18.0'de analiz edilmiştir.

Ön test son test kontrol gruplu deneysel yöntemin kullanıldığı bu araştırmada, ön test uygulamasının ardından, deney grubu öğrencilerine, hazırlanan etkinlikler aracılığıyla on hafta boyunca not alarak dinleme eğitimi verilmiştir. Kontrol grubundaki öğrencilerle ise dersler olağan akışında devam etmiştir. Uygulama çalışmalarının ardından gruplara son test uygulanmıştır. Son test için kullanılan metin ve *Dinleme Testi* ön testtekiyle aynıdır. Öğrencilerin dinleme becerileri, *Dinleme Testi*'nde yer alan soruların her biri açısından karşılaştırıldığında, tüm sorularda deney grubu öğrencilerinin son test puanlarının ön test puanlarından anlamlı olarak daha yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca, deney grubu öğrencilerinin son test puanlarının kontrol grubu öğrencilerinin son test puanlarından iki soru haricinde (*dört ve beşinci sorularda*) anlamlı olarak daha yüksek çıktığı görülmüştür. Öğrencilerin dinleme becerileri, aldıkları toplam puanlar açısından incelendiğinde, deney grubu öğrencilerinin son test toplam puan ortalamalarının da kontrol grubu öğrencilerinin son test toplam puan ortalamalarından anlamlı derecede yüksek çıktığı görülmüştür. Bu sonuçlardan

hareketle, ilköğretim 7. sınıf öğrencilerine verilen not alarak dinleme eğitiminin öğrencilerin dinleme becerilerini geliştirdiği belirtilebilir.

Anahtar Kelimeler: Not Alarak Dinleme Tekniği, Dinleme Becerisi, Dinleme Etkinlikleri, 7. Sınıf Öğrencileri.

ABSTRACT

THE EFFECTS OF LISTENING EDUCATION WITH NOTE TAKING TO LISTENING SKILLS OF 7TH GRADE STUDENTS

KOCAADAM, Duygu

MA Thesis, Turkish Language Teaching Programme

Supervisor: Prof. Dr. İsmet CEMİLOĞLU

September-2011, 147 pages

The purpose of this study is to develop 7th Grades students' listening skills through taking notes by listening technique.

This study was applied in Semiha İsen Primary School and Elmadağ Kurtuluş Primary School. Participants in this study consisted of 102 7th Grades students studying in these schools. These students were asked to listen to the text and then answer the questions in the *Listening Test* in order to determine their level of listening. Experts were consulted in the process of the selection of the text and the preparation of the *Listening Test*. The students' answers were evaluated by the researcher and the second observer through the answer key and analysed using SPSS 18.0.

In this study, pre test and post test control group experimental method was used. After pre-test applications, the students who were in the experimental group were educated for the skills of taking notes by listening for ten weeks. However; the control group students continued their lessons as usual. After all these studies, a post test was applied in both of the groups. The text and the *Listening Test* in the post test was the same as the pre-test.

The findings obtained from this study are as follows:

The level of the students' listening skills are evaluated by all of the questions in the *Listening Test* and it is observed that the scores of the experimental group in the post test are significantly higher than the scores of their pre-test.

The scores of the experimental group in the post test are also significantly higher than the control group except two questions (*the fourth and the fifth questions*).

The level of the students' listening skills are examined in terms of their total scores and it is observed that the total post test score averages of the experimental group are significantly higher than the total post test score averages of the control group.

According to the findings obtained in this study; training for the skills of taking notes by listening is observed to be significantly important.

Keywords: Note Taking Technique with Listening, Listening Skills, Listening Activities, 7. Grade Students

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖN SÖZ	ii
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ.....	xii
KISALTMALAR LİSTESİ	xiii
1. BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Dinleme Becerisi.....	3
1.2.1. Dinleme – İşitme.....	5
1.3. Dinlemeyi Etkileyen Faktörler.....	6
1.3.1. Konuşmacıya Bağlı Faktörler	6
1.3.2. Dinleyiciye Bağlı Faktörler	8
1.3.3. Konu Faktörü	10
1.3.4. Ortam (Çevresel Faktörler).....	10
1.4. Dinleme Eğitimi ve Önemi	11
1.4.1. Dinleme Etkinlikleri	13
1.4.2. İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı’nda Dinleme Becerisinin Yeri	18
1.5. Dinleme Türleri.....	25
1.5.1. Katılımlı Dinleme	26
1.5.2. Katılımsız Dinleme/İzleme	26
1.5.3. Kendini Konuşanın Yerine Koyarak Dinleme/İzleme (Empati Kurma)	27
1.5.4. Yaratıcı Dinleme/İzleme.....	27
1.5.5. Seçici Dinleme/İzleme	27
1.5.6. Eleştirel Dinleme/İzleme	28
1.5.7. Not Alarak Dinleme/İzleme.....	28
1.6. Not Alma.....	28
1.6.1. Not Alma Teknikleri.....	32
1.6.1.1. Ana Fikir Tekniği.....	33

1.6.1.2.	Paragraf Tekniği	34
1.6.1.3.	Aynen Kaydetme Tekniği	34
1.6.1.4.	Grafiksel Not Alma Tekniği	35
1.6.1.5.	Cornell Not Alma Tekniği	35
1.6.2.	Nasıl Not Almalıyız?	36
1.7.	Araştırmanın Amacı	38
1.8.	Araştırmanın Önemi	39
1.9.	Varsayımlar	39
1.10.	Sınırlılıklar	40
2.	BÖLÜM	41
	YÖNTEM	41
2.1.	Araştırmanın Yöntemi	41
2.2.	Evren ve Örneklem	41
2.3.	Veri Toplama Teknikleri	42
2.4.	Araştırmanın Uygulaması	43
2.4.1.	Eğitim Çalışmaları	44
2.5.	Verilerin Analizi	55
3.	BÖLÜM	56
	BULGULAR ve YORUM	56
3.1.	Deney grubu ile kontrol grubu öğrencilerinin, <i>Dinleme Testi</i> 'ne göre ön test toplam ortalama puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?	56
3.2.	Deney grubu ile kontrol grubu öğrencilerinin, <i>Dinleme Testi</i> 'nin her bir sorusuna göre ön test toplam ortalama puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?	56
3.3.	Deney grubu öğrencilerinin <i>Dinleme Testi</i> 'ne göre ön test ve son test toplam ortalama puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?	58
3.4.	Deney grubu öğrencilerinin <i>Dinleme Testi</i> 'nde yer alan soruların her birine göre ön test ve son testten aldığı ortalama puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?	59
3.5.	Kontrol grubu öğrencilerinin <i>Dinleme Testi</i> 'ne göre ön test ve son test toplam ortalama puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?	61
3.6.	Kontrol Grubu öğrencilerinin <i>Dinleme Testi</i> 'nde yer alan soruların her birine göre ön test ve son testten aldığı ortalama puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır? ..	62
3.7.	Deney grubu ile kontrol grubu öğrencilerinin, <i>Dinleme Testi</i> 'ne göre son test toplam ortalama puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?	64

3.8. Deney grubu ile kontrol grubu öğrencilerinin <i>Dinleme Testi</i> 'nde yer alan soruların her biri için son test puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?... 64	
4. BÖLÜM.....	67
SONUÇ ve ÖNERİLER	67
4.1. Sonuç	67
4.2. Öneriler	68
4.2.1. Öğretmenlere Yönelik Öneriler	69
4.2.2. Araştırmacılara Öneriler	70
KAYNAKÇA.....	71
EKLER.....	76
EK- 1 İlköğretim 7. Sınıf Metin Seçimi Uzman Görüşü Formu	76
EK- 2 İlköğretim 7. Sınıf Dinleme Testi Uzman Görüşü Formu	77
EK- 3 Ön Test ve Son Test Uygulamalarında Kullanılan Metin.....	80
EK- 4 Ön Test ve Son Test Uygulamalarında Kullanılan <i>Dinleme Testi</i>	83
EK- 5 Kısaltmalar Etkinliği	85
EK- 6 “ <i>Sarı Çizmeli Mehmet Ağa</i> ” İsimli Şarkı	89
EK- 7 “ <i>Sakız Hanım İle Mahur Bey</i> ” İsimli Şarkı	91
EK- 8 “ <i>Sakız Hanım İle Mahur Bey</i> ” İsimli Şarkı İçin Hazırlanan Etkinlik	93
EK- 9 Origami Etkinliği	95
EK- 10 “İnternette Gezinti Yaşlı Beyinleri Uyarıyor” İsimli Metin	97
EK- 11 “İnternette Gezinti Yaşlı Beyinleri Uyarıyor” İsimli Metin İçin Hazırlanan Sorular.....	99
EK- 12 “ <i>Kâğıt Paranın Yolculuğu</i> ” İsimli Metin	101
EK- 13 “ <i>Kâğıt Paranın Yolculuğu</i> ” İsimli Metin İçin Hazırlanan Sorular.....	106
EK- 14 Haber Metni	109
EK- 15 Haber Metni İçin Hazırlanan Etkinlik.....	111
EK- 16 “ <i>Altın Nine</i> ” İsimli Hikâye	113
EK- 17 “ <i>Altın Nine</i> ” İsimli Hikâye İçin Hazırlanan Hikâye Haritası	116
EK- 18 “ <i>Kuş Yemi</i> ” İsimli Hikâye	118
EK- 19 “ <i>Kroki Tamamlama</i> ” Etkinliği İçin Hazırlanan Metin ve Krokisi	121
EK- 20 “MEHMET OKUR” İsimli Biyografi.....	125
EK- 21 “MEHMET OKUR” İsimli Biyografi İçin Hazırlanan Sorular	129
EK- 22 “BARIŞ MANÇO” İsimli Biyografi.....	131
EK- 23 “BARIŞ MANÇO” İsimli Biyografi İçin Hazırlanan Etkinlik	137

EK- 24 Deney Grubu Öğrencilerinin Son Test Uygulamasında “Başlıyooooor... Nasrettin Hoca Festivali Başlıyooooor” Başlıklı Metin ile İlgili Aldıkları Notlar	145
---	-----

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Deney Grubu ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Dinleme Testi'ne Göre Ön Testten Aldıkları Toplam Puan Ortalamalarına İlişkin t Testi Sonuçları	56
Tablo 2. Deney ve Kontrol Gruplarının Dinleme Testi'nde Yer Alan Soruların Her Birine Göre Ön Testten Aldıkları Puan Ortalamalarına İlişkin t Testi Sonuçları.....	57
Tablo 3. Deney Grubunun Ön Test ve Son Testten Aldığı Toplam Puanların Ortalamasına İlişkin t Testi Sonuçları	58
Tablo 4. Deney Grubunun Dinleme Testi'nde Yer Alan Soruların Her Birine Göre Ön Test ve Son Testten Aldığı Puan Ortalamalarına İlişkin t Testi Sonuçları.....	59
Tablo 5. Kontrol Grubunun Ön Test ve Son Testten Aldığı Toplam Puanların Ortalamasına İlişkin t Testi Sonuçları	61
Tablo 6. Kontrol Grubunun <i>Dinleme Testi</i> 'nde Yer Alan Soruların Her Birine Göre Ön Test ve Son Testten Aldığı Ortalama Puanlarına İlişkin t Testi Sonuçları.....	62
Tablo 7. Deney Grubu ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Son Testten Aldıkları Toplam Puan Ortalamalarına İlişkin t Testi Sonuçları.....	64
Tablo 8. Deney ve Kontrol Gruplarının <i>Dinleme Testi</i> 'nde Yer Alan Sorulara Göre Son Testten Aldıkları Puan Ortalamalarına İlişkin t Testi Sonuçları.....	64

KISALTMALAR LİSTESİ

akt. : aktaran

bk. : bakınız

MEB: Millî Eğitim Bakanlığı

N : öğrenci sayısı

p : anlamlılık düzeyi

r : korelasyon

s : standart sapma

s. : sayfa

t : t değeri

vb. : ve benzeri

vd. : ve diğerleri

$\bar{x}$: aritmetik ortalama

1. BÖLÜM

GİRİŞ

Bu bölümde, problem durumuna, araştırmanın amacına ve önemine yer verilmiş; problem cümlesi, alt problemler, varsayımlar ve sınırlılıklar ele alınmıştır.

1.1. Problem Durumu

İnsanlar var oldukları ilk günden zamanımıza kadar belli gelişim dönemlerinden geçerek gelmiştir. Bu gelişimi mümkün kılan ise, insanlar arasındaki aktarımdır. İnsanlar ancak birikimlerini ve tecrübelerini aktararak ilerleme kaydedebilirler. Bu aktarımı sağlayan da dildir.

Dil, insanlar arasındaki aktarımı sağlayan temel unsurdur. “Bir lisan, bir insan.” atasözü, dilin önemini çok güzel ifade etmektedir. Dil, insan demektir. Çünkü insanın olduğu her yerde bir “ifade etme” ihtiyacı da vardır. İnsanın kendini ifade etmesinin en etkili yolu dilden geçer.

Resmî bir kuruma yazılan dilekçe, uzaktaki birine gönderilen bir mektup, topluluk karşısında yapılan bir konuşma, kızgınlık bildiren bir bakış, memnuniyet bildiren bir beden hareketi dil ürünlerindendir. Yazılı ve sözlü bildirim dışında, insanların ortak kullanım alanlarında sıkça kullanılan semboller de dil ürünleri arasında yer alır.

Dilin pek çok tanımı yapılmıştır. TDK tarafından basılan “Türkçe Sözlük”te dil; *“İnsanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma, lisan, zeban.”* şeklinde tanımlanmıştır (TDK, 2005).

Aksan, dilin kültür aktarımındaki rolünü vurgulamış ve dili, kültürün aynası, insanların ve uygarlığın varlığının en önemli işareti olarak ifade etmiştir (Aksan, 2007:13).

Özbay, dili *“insanlar arasında anlaşmayı sağlayan en yaygın ve en gelişmiş iletişim aracı”* olarak tanımlamıştır (Özbay, 2009b:1).

Tanımlarda da görüleceği gibi, dil ve insan kelimeleri birbirinden ayrı düşünülemez. Dil de tıpkı insan gibi yaşayan bir varlıktır. Diğer bir deyişle; dil de insan gibi doğar, gelişir ve ölür. Dil, durağan bir varlık değildir; sürekli bir gelişim ve değişim içindedir.

Dilin genel özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

1. Dil sistemli bir iletişim vasıtasıdır.

2. Dil, bir işaretler dizgesidir.
3. Dil, millî kültürün yansıtıcısıdır.
4. Dil, bir kültür aktarıcısıdır.
5. Dil, millî birliği sağlar.
6. Dil, canlı bir varlıktır (Barın ve Demir, 2006:3).

Dil, bir beceriler bütünüdür. Dil becerilerini anlama ve anlatma becerileri olarak iki ana başlıkta sınıflandırabiliriz. Anlatma becerileri konuşma ve yazma, anlama becerileri ise dinleme ve okumadır.

Dinleme, insanın kazandığı ilk dil becerisi olması bakımından özel bir öneme sahiptir. Bu yönüyle dinlemenin diğer dil becerilerinin kazanılmasında temel oluşturduğu söylenebilir.

Konuşma, aktarılmak istenenlerin karşıya sözle iletilmesidir. Konuşma becerisi günlük hayatımızda önemli bir yer tutar. Günlük yaşamımızın büyük bir bölümünü ya duygu ve düşüncelerimizi karşıımızdakilere sözlü olarak aktararak; yani konuşarak ya da karşıımızdakinin sözlü iletilerini dinleyerek geçiririz.

Konuşma, anlık gerçekleşen, refleks bir beceridir. Konuşmada, karşıdakini dinledikten sonra anında, doğru ve etkili bir cevap vermek gerekir (Ünalın, 2003:3). Ses tonu, beden duruşu, jest ve mimikler, telaffuz, vurgu ve tonlama, konuşma becerisinin önemli unsurlarıdır.

Okuma, yazılı semboller aracılığıyla aktarılmak istenen mesajın algılanması ve anlamlandırılması sürecidir.

Okuma becerisi, öğrencinin farklı kaynaklara ulaşarak yeni bilgi, olay, durum ve deneyimlerle karşılaşmasına olanak tanır. Dolayısıyla bu beceri; öğrenme, araştırma, yorumlama, tartışma, eleştirel düşünmeyi sağlayan bir süreci de kapsar (Türkçe Öğretim Programı, 2006:6).

Okuma, yalnız bireysel bir etkinlik değildir. Bireyler topluma uyum sağlayabilmek için okurlar. Okuma, insanın dünyasını ve kişiliğini geliştiren, onu başkalarına bağlayan önemli bir faktördür. Tüm toplumlar, fertlerini okur hâle getirme hususu üzerinde önemle durmaktadır. İnsanları gerçek anlamda özgür kılan okuma becerisi, kişiyi bilgisizlik ve yanlış inançlardan korur (Demirel, 2003:78).

Okuma becerisinin gelişmesi, beraberinde diğer becerileri de geliştirecektir. Çünkü okuyan insan, bilen ve düşünen insandır. Okuyan insan, farklı üsluplarla tanışır, farklı kelimelerle karşılaşır, yeni şeyler öğrenir. İnsanın kendini yazılı veya sözlü olarak

başarıyla ifade edebilmesi ya da dinlediklerini doğru anlayabilmesi, iyi bir okuyucu olmasıyla doğrudan alakalıdır.

Yazma da tıpkı konuşma gibi bir anlatma becerisidir. Yazma, aktarılacak istenenlerin karşısına birtakım yazılı semboller aracılığıyla iletilmesidir. Ancak bu iletmeye işi gelişigüzel değil, belli bir düzen içinde olmalıdır. Bu da ancak planlı bir yazma taslağı ile mümkün olacaktır.

Yazma becerisinin bilgi, birikim ve dili etkili kullanmayı gerektirdiği göz önüne alınarak bu sürecin dinleme/izleme, konuşma, okuma ve dil bilgisi etkinlikleriyle desteklenmesi gerekir (MEB, 2006:7).

“Yazma becerisi, dört temel dil becerisi zincirinin son halkasıdır. Yazma becerisini mekanik olarak değil, eleştirel bir düşünme süreci olarak algılamak ve bilmek gerekir.”(Demirel, 2003:102).

Yazma becerisi, eğitim süreci içinde ve öğrenciler açısından ele alınacak olursa, yazmanın öğrencilerin en çok zorlandıkları beceri olduğunu söylemek yanlış olmaz. Bu durumun sebebi, öğrencilerin yazılı anlatım konusunda yeteri kadar uygulama yapmamlarıyla açıklanabilir. Öğrencilerin yazılı anlatım konusundaki eksikliklerinin ve yaşadıkları zorlukların giderilmesi, ancak onlara verilecek planlı eğitim ve kazandırılacak yazma disiplini ile mümkün olacaktır.

Dört temel dil becerisi olan dinleme, okuma, konuşma ve yazma becerilerini birbirinden bağımsız olarak ele almak ya da geliştirmek mümkün değildir. Adı geçen dil becerilerinin tamamı birbiriyle iç içedir. Okumanın gerçekleşmesi, yazılı bir metnin olmasına; dinlemenin gerçekleşmesi ise bir konuşmacının bulunmasına bağlıdır.

Dinleme, okuma, konuşma ve yazma becerilerinden birinde oluşacak bir gelişme ya da gerileme diğer dil becerilerine de etki edecektir. İyi yazmanın ön şartı iyi bir okuyucu olmaktan geçerken başarılı bir konuşmacı olmak da her şeyden önce iyi bir dinleyici olmayı gerektirir. Ne var ki dil becerileri arasındaki bu yakın ilişki çoğu zaman unutulmuş ve eğitim sürecinde, dinleme becerisi diğer dil becerilerine oranla daha az önemsenmiştir. Bu durum, hem dinlemeyi bilmeyen bireylerin yetişmesine hem de okuma, konuşma ve yazma becerilerinde amaçlanan hedeflere ulaşılamamasına sebep olmuştur.

1.2. Dinleme Becerisi

Dört temel dil becerisi içinde insanın kazandığı ilk dil becerisi dinlemedir. Dinleme, daha anne karnındayken başlar. Dinleme becerisini konuşma becerisi takip

eder ki, konuşmanın gerçekleşebilmesi için dinlemenin olması şarttır. Çünkü bebekler ancak duydukları sesleri taklit ederek konuşmayı öğrenebilirler. Harflerin ve dolayısıyla kelimelerin seslendirilebilmesi, önce dinlemeyi gerektirir.

Dinleme etkinliği, dilin dört temel becerisi içinde en çok kullanılandır. Bu etkinlik öğrenme yöntemlerinin de temelini oluşturur. “Yüz dinle, bin düşün, bir söyle.” atasözümüz dinlemenin önemini ortaya koymaktadır (Aktaş ve Gündüz, 2009:87). Günümüzün büyük bir bölümü ya konuşarak ya da konuşan birini dinleyerek geçer. Bu yönüyle dinleme, günlük hayatımızda en çok kullandığımız dil becerisidir.

İnsanlar birbirleriyle sürekli olarak iletişim hâlindeyler. Bu iletişimi sağlamak için çeşitli yöntemler kullanırlar. Bu yöntemlerden en yaygın olarak kullanılanı, konuşarak kurulan iletişimdir. Bu durumda bireylerden birisi konuşan, diğeri ise dinleyen konumundadır. Bu iki beceriden birinde yaşanan eksiklik, sağlıklı iletişim kurulmasına engel olacaktır (Özbay, 2009a:47).

Dinleme pek çok şekilde tanımlanmıştır:

“Dinleme, konuşan ya da sesli okuyan bir kişinin vermek istediği mesajı, tam olarak anlayabilme becerisidir.”(Özbay, 2009b:5).

“Dinleme, karşı tarafı edilgen bir yapıda izleme değil, iletişimin tam olarak gerçekleşmesi için iletiyi alma ve yorumlama çabasıdır.”(Umagan, 2007:149).

“Dinleme, konuşan kişinin vermek istediği mesajı, pürüzsüz olarak anlayabilme ve söz konusu uyarana karşı tepkide bulunabilme etkinliğidir.”(Demirel, 2003:70).

Dinleme, *“işittiğimizi anlamak ve saklamak ya da işittiğimizi anlamak amacıyla dikkat harcamak”* biçiminde tanımlanabilir. Dinleme, çocuğun yaşamında karşılaştığı ilk ana dili ve anlama etkinliğidir. Çocuk, okul öncesine ait bütün bilgi ve birikimlerini dinleme sayesinde edinir (Sever, 2004:10).

Yukarıdaki tanımlardan da anlaşılacağı gibi dinlemenin gerçekleşmesi için bir kaynak, bir mesaj ve bir alıcı olması şarttır. Dinleme, kaynaktan gelen mesajın algılanması ve anlamlandırılması şeklinde tanımlanabilir.

Özbay (2009a:48), dinlemenin özelliklerini şu şekilde sıralamıştır:

1. Mesajı gönderme / iletme,
2. Mesajı işitme / duyma,
3. Mesajın anlamlandırılması.

Mackay(1997), “Dinleme Becerisi” adlı eserinde dinleme amaçlarını şu şekilde sıralamıştır:

1. Bilgi edinmek için dinlemek,

2. Eleştiri almak için dinlemek,
3. Bir başkasının öyküsüne katılmak amacıyla dinlemek,
4. Diğerlerinin deneyimlerinden ve anlayışlarından faydalanmak için dinlemek,
5. Bir konuya hâkim olmak için dinlemek,
6. Ufkumuzu genişletmek, yeni şeyler öğrenmek için dinlemek,
7. Bir ilişki oluşturmak üzere dinlemek,
8. Diğerlerini değerlendirmek ve saygı göstermek için dinlemek.

Dinleme ve konuşma, yaşamla iç içe olan becerilerdir. İnsan, günlük hayatında en çok bu iki beceriyi kullanır. İnsanlar hayatlarını sürdürebilmek için diğer insanlarla iletişim kurmak zorundadırlar. Kurulan iletişimin kalitesi, yaşam kalitesini de etkiler. O hâlde, insanların kaliteli bir yaşam sürebilmeleri, her şeyden önce kendilerini sözel olarak başarıyla anlatabilmelerine ve kendilerine anlatılanı anlayabilmelerine bağlıdır. Bir öğrencinin başarılı olabilmesi, öğretmenini iyi dinlemesine ve doğru anlamasına bağlıyken; bir hastanın iyileşebilmesi de doktorun tavsiye ve uyarılarını iyi dinleyip anlamasına bağlıdır.

Tüm bu söylediklerimizden yola çıkarak, Mackay’ın yukarıda yer alan sekiz madde ile ifade ettiği dinleme amaçlarını aslında bir maddede toplayabiliriz: **Yaşamak için dinlemek.**

1.2.1.Dinleme – İşitme

Dinleme, insanın sahip olduğu en önemli becerilerden biri olmakla birlikte, en az tanınan beceridir. Bu böyledir; çünkü insanlar dinlemeyi işitmekle karıştırırlar. Fakat dinlemek sadece duymaktan ibaret değildir, fazlasını içerir (Mackay, 1997:10). Dinleme ve işitme birbirinden farklı kavramlardır. Görme ve bakma arasında nasıl bir ilişki ve fark varsa, işitme ve dinleme arasında da aynı durum söz konusudur. İkisini birbirinden ayırmak gerekir. İşitme, kişinin dışarıdan gelen bütün sesleri algılayabilme yeteneğidir. İşitme, insanın iradesi dışında gerçekleşen bir faaliyettir. Dinleme ise kişinin kendi iradesi ile kulağına gelen birçok sestten birini seçmesi, algılaması ve anlamlandırması sürecini kapsar (Yalçın, 2006:124).

“İşitme, doğal bir sürecin sonucudur. Dinleme ise öğrenilmesi gereken bir beceridir. İşitme, kişinin iradesiyle olmayan, insanın kulağı aracılığıyla beynine giden her türlü ses unsurudur. Dinleme ise kişinin tercihiyle bağlı olarak seçerek ve isteyerek aldığı sesler bütünüdür. İnsan her şeyi işitebilir; fakat dinlemeyebilir. Dinlemek bir irade işidir. İşitilen seslerle dinleyici arasındaki temel ilgi dışarıdan dinleyicinin kulağına gelen bilgilerden

hangisine ilgi duyduğu, dikkatini hangi ses üzerinde yoğunlaştırdığıdır. Bu yoğunlaşmada dinleme için seçici olmak gerekmektedir. Yapılan araştırmalara göre insan beyni konuşmacının sözünün tamamını dinlememektedir. Aynı zamanda konuşmacının bütün sözlerine aynı ölçüde çaba sarf etmemektedir.” (Ünalın, 2006: 52).

“İnsanın dinleme faaliyetini gerçekleştirebilmesi için her şeyden önce işitebilmesi gerekmektedir. İyi bir dinleme için, iyi bir işitme duyusuna sahip olunmalıdır. Öyleyse, dinlemede en önemli faktörlerden biri de kulaktır. Kulaktaki herhangi bir rahatsızlık, dinlemeyi etkileyen en önemli faktördür; ayrıca işitme ve dinleme eş anlamlı sözcükler değildir.” (Özbay, 2009a:50).

Dinleme ve işitme birbirinden farklı kavramlar olsa da, aslında bu iki kavram arasında yakın bir ilişki vardır. İşitme dinlemenin ön koşuludur. Her işitilen dinlenmiş sayılmaz; ancak dinlemenin gerçekleşmesi için işitmenin olması şarttır. Dinlemenin gerçekleşebilmesi, dikkatin işitilen ses üzerine yoğunlaştırılması ile mümkün olacaktır. Fon müziği eşliğinde okunan bir şiiri dinleyenler, şiiri dinler; fondaki müziği ise işitirler.

1.3. Dinlemeyi Etkileyen Faktörler

Dinleme, belli unsurların bir araya gelmesiyle gerçekleşebilen bir etkinliktir. Dinlemenin gerçekleşebilmesi için bir konuşmacı, bir dinleyici ve bir konu olmalıdır. Ayrıca dinlemenin gerçekleştiği ortam da bu unsurlar arasında yer alır. Dinlemenin verimli bir şekilde yapılabilmesi, bu unsurların uyumuyla mümkün olacaktır. Konuşmacı, dinleyici, konu ve ortam arasındaki uyum ne kadar iyi olursa dinleme de o kadar başarılı olacaktır. Bu durumun tersini söylemek de mümkündür: Dinleyici, konuşmacı, konu veya ortamdaki herhangi bir aksaklık ya da sorun, dinlemenin verimini düşürür.

Dinlemeyi etkileyen faktörleri şöyle sıralayabiliriz:

1.3.1. Konuşmacıya Bağlı Faktörler

Dinlemenin gerçekleşebilmesi için en az iki kişinin olması şarttır. Bunlardan biri konuşan, diğeri de dinleyendir. Etkili bir dinleme için dinleyenin özellikleri kadar konuşanın özellikleri de önemlidir.

Özbay (2009a:169), dinlemeyi etkileyen faktörlerden öğretmene/konuşmacıya bağlı olanları şu şekilde sıralamıştır:

1. Öğretmenin/konuşmacının konuyu sunma biçimi,

2. *Öğretmenin/konuşmacının duruşu, mimik ve jestleri,*
3. *Öğretmenin/konuşmacının ses tonu,*
4. *Öğretmenin/konuşmacının bilgi birikimi,*
5. *Öğretmenin/konuşmacının dili kullanma becerisi.*

Bir konuşmacının başarılı olabilmesi, sesini ve beden dilini etkili kullanmasına bağlıdır. Heyecanını kontrol edemeyen konuşmacı, sesini ve bedenini, aktarmak istediği konuya uygun şekilde kullanamaz; böylece konuşmanın akışı bozulur. Bu durum, dinleyicilerin dikkatini dağıtır ve onların daha çok konuşmacının kusurlarına yoğunlaşmasına sebep olur. Dinleyenlerle doğru bir diyalog kuramayan konuşmacı başarısız olur ki bu başarısızlık, yeterli ve etkili bir dinleme faaliyetinin gerçekleşmediğini gösterir (Yakıcı, Yücel, Doğan ve Yelok, 2005:69).

Başarılı bir konuşmacı, her şeyden önce aktardığı konuya hâkim olmalıdır. Dinleyiciye aktaracağı konu ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmayan konuşmacı, kendine yeterince güvenemeyeceğinden tedirgin olacak ve bu durum konuşmacının sesinden beden duruşuna kadar pekçok unsuru olumsuz etkileyecektir.

Dinleme üzerinde etkili olan bir diğer faktör ise, konuşmacıya karşı olan tutumdur. Konumuz eğitim ortamındaki dinleme etkinliği olduğundan, burada konuşmacı öğretmendir. Öğrencinin öğretmene karşı olumsuz tutum içinde olması, dersten ve dinleme etkinliğinden kopmasına yol açacaktır. Sınıf ortamında en çok rastlanan durumlardan biri öğrencilerin öğretmeni dinliyormuş gibi görünüp aslında dinlememeleridir. Böyle durumlarda öğretmene büyük görev düşmektedir. Öğretmen her şeyden önce ses tonunda yaratacağı değişikliklerle anlatımını tekdüzelikten kurtarmalı ve öğrencilerin dikkatini uyanık tutmalıdır. Öğretmenin öğrencilerle göz teması kurması da öğrencilerin dersten kopmaması açısından çok önemlidir. Ayrıca öğretmen soracağı sorularla, vereceği örneklerle ve öğrenciyi konuya dâhil etme çabalarıyla bu durumun önüne geçebilir.

Konuşmacının, eğitim sürecinde öğretmenin, dinleyicilerin dikkatini dağıtmamak amacıyla özen göstermesi gereken hususlardan biri de, seçtiği kıyafet ve aksesuarlardır. Öğretmen öğrencilerin dikkatini dağıtacak nitelikte, abartılı giysi ve aksesuarlardan kaçınmalıdır.

Konuşmacının kullandığı kelimeler ve anlatımı da dinlemeyi etkileyen unsurlar arasındadır. Konuşmacı, konuşmasını yaparken hedef kitlenin özelliklerini göz önünde bulundurmalı, kullanacağı kelimeleri ve üslubunu buna göre belirlemelidir.

1.3.2. Dinleyiciye Bağlı Faktörler

Özbay (2009a:161-168) , dinlemeyi etkileyen kişisel faktörleri şöyle sıralamıştır:

1. *Zekâ durumu*
2. *İşitme durumu*
3. *Dinlemenin önemini bilme*
4. *Konuya ilgi duyma*
5. *Dikkat etme*
6. *Dinleme amacı*
7. *Dilin işleyişini bilme*

Dinlemenin verimli olabilmesi, her şeyden önce dinleyenin işitme yeteneğine ve zekâsına bağlıdır. İşitme, dinleme için ön şarttır. İşitme yeteneğinden yoksun birinin dinleyebilmesi söz konusu değildir. Dinleme, sözlü iletinin algılanması ve anlamlandırılması sürecidir. Sözlü mesajın beyinde anlamlandırılması ise dinleyenin zekâsına bağlıdır. “*Zekâ, kişinin öğrenme düzeyini ve hızını ayarlayan önemli bir belirleyicidir. Bütün beceriler gibi dinleme becerisi de zekâyı göre düzenlenir.*”(Arslan, Doğan, Deliveli, Kırmızı, Yaylı ve Akkaya, 2008:81). Bu bakımdan işitme ve zekâ, etkili dinleme için önemli unsurlardır.

Dinlemenin öneminin bilinmesi, dinleyicinin dikkatini konuya yoğunlaştırmasını sağlayacağından oldukça önemlidir. “*Öğrencilerin kendilerine sunulan konuyu, sağlıklı bir şekilde dinlemeleri durumunda, neler kazanacakları konusunda bilgilenmeleri, onları güdüleme ve ikna açısından olumlu etkileyebilir.*” (Özbay, 2009a:163). Bu nedenle öğretmenin anlattığı konunun öğrencilere ne kazandıracağı konusunda onları bilgilendirmesi gerekmektedir.

Dikkat, dinleme etkinliği açısından oldukça önemli bir duyuşsal özelliktir. Dinleme etkinliği içinde yer alan öğrenci, birden çok uyarana karşı karşıyadır. Ancak bireyin bu uyarıların tamamına eşit oranda tepki vermesi olanaksızdır. Bu nedenle öğrencinin tüm dikkati konuya ve konuşmacıya odaklanmış olmalıdır. Dikkat kavramı, etkili ve kalıcı öğrenmenin gerçekleşmesi açısından çok önemlidir (Özbay, 2009a:164). Dinlemenin verimli olması için bu kadar önemli olan dikkati geliştirmek, başlı başına bir çaba gerektirir. Dinleme eğitimine başlanırken, öncelikle öğrencilerin dikkatlerini toplamalarını sağlayacak etkinlikler yapılmalıdır. Öğrencilere ses efektleri dinletmek ve dinledikleri seslerin neye ait olduğunu bulmalarını istemek; kulaktan kulağa ve manav-süpermarket oyunu gibi oyunlar oynatmak, hem onları eğlendirecek hem de dikkatlerini derse odaklamalarını sağlayacaktır.

Gerçekleştirilen her etkinliğin belli bir amacının olması gerekir. Dinlemenin verimli olması da, dinleme amacının önceden belirlenmesine bağlıdır. Dinleyici, dinleme etkinliğini ancak belli bir amaç çerçevesinde gerçekleştirirse dinleme etkili olur. Diğer bir deyişle; dinleyici dinleme etkinliğini önceden belirlediği amaçlara ulaşmak için gerçekleştirmelidir. Belli bir amacı olmayan dinleyici, konuya ve önemli noktalara odaklanamayacak ve bir müddet sonra dinleme etkinliğinin dışında kalacaktır.

İletişimin sağlıklı olması ve söylenenlerin anlaşılabilmesi için aynı dili konuşmak şarttır. Hatta kimi zaman aynı dili konuşmak bile anlaşabilmek için yeterli olmayabilir. Konuşulan dilin özelliklerinin çok iyi bilinmesi, bireyin dinleme becerisini etkiler. Bir dilin ses yapısına, söz dizimine ve sözcüklerin anlamlarına hâkim olmayan bir birey o dildeki mesajları anlayamaz (Özbay, 2009a:166). Bir iletişim süreci olan dinlemenin sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için alıcı ve vericinin, diğer bir deyişle konuşmacı ve dinleyicinin dil yeterlilikleri eşit olmalıdır. Dinleyicinin konuşmacıdan daha yetersiz olması, konunun anlaşılmasını engelleyeceği gibi; bunun aksi de dinleyicinin sıkılmasına, dikkatinin dağılmasına ve dolayısıyla konudan uzaklaşmasına neden olacaktır.

Etkili dinlemeyi engelleyen kişisel faktörlerden bir diğeri de olumsuz dinleme alışkanlıklarıdır.

Yıldırım, Doğanay ve Türköglü (2009:102) , olumsuz dinleme alışkanlıklarını şu şekilde sıralamıştır:

1. *Anlatılan konuya ilgi göstermeme ve konuyu önemsememe,*
2. *Öğretmene karşı olumsuz tutum,*
3. *Yarım dinleme veya dinliyormuş gibi görünme,*
4. *Anlatılan her şeyi aynen not etmeye çalışma,*
5. *Pasif dinleme.*

Kimi zaman, dinleyici, ilgi duymadığı bir konuyu ya da olumsuz duygular beslediği bir konuşmacıyı dinlemek zorunda olabilir. Konu eğitim süreci dâhilinde ele alınacak olursa; bir öğrencinin tüm dersleri ya da öğretmenleri eşit oranda sevmesi beklenemez. Çoğu zaman sözel zekâsı yüksek öğrenciler sayısal derslere, sayısal zekâsı yüksek öğrenciler de sözel derslere ilgi duymamaktadırlar. Ayrıca öğrenciler kimi öğretmenlerin derslerini can kulağıyla dinlerken kimi öğretmenlere karşı olumsuz duygular beslemektedirler. Tüm bunlar öğrencinin ilgi duymadığı ya da öğretmenini sevmediği dersten muaf tutulacağı anlamına gelmez. Bu nedenle, öğrencilere her şeyden

önce dinleme bilinci aşılmalı ve onlar her koşulda en verimli şekilde dinleyebilen bireyler olarak yetiştirilmelidir.

Dinlemeyi olumsuz etkileyen durumlardan biri de dinleyicinin pasif durumda uzun süre kalmasıdır. Dinleyici uzun süre pasif durumda olduğunda dikkati dağılacak ve konudan uzaklaşacaktır. Dinleyicinin aktif olması hem konuşmacıya hem de dinleyiciye bağlıdır. Konuşmacı konuyu ele alırken mümkün olduğunca dinleyiciyi de aktif kılmalı; dinleyen de bu çabaya ortak olmalıdır.

1.3.3. Konu Faktörü

Anlamayı engelleyen veya verimli dinlemeye yardım eden ögeler, nasıl söylenildiği kadar ne söylendiğiyle de ilgilidir. Dinlenen konuya ait kelimeler tanıdık değilse, ifadeler eskiyse veya düşünceler belirsizse iyi dinleyici güçlük çeker, zayıf dinleyici ise konudan hiç yararlanamaz (Calp, 2005:144 ve Özbay, 2009a:171). Bu durumda konuşmacıya önemli görev düşer. Konuşmacı, konunun ve dinleyicinin özelliklerini çok iyi tespit etmeli ve bu tespitler doğrultusunda konuyu en uygun şekilde aktarmalıdır.

Dinleyicinin konuya duyduğu ilgi de dinlemeyi etkiler. Dinlenen konu kimi zaman dinleyicinin ilgi alanı dışında olabilir ya da dinleyici konuşmacıya karşı olumsuz duygular besleyebilir. Böyle durumlara karşı dinleyenin mutlaka önlem alması gerekir. Konu ya da konuşmacı ile ilgili yaşanabilecek olumsuzluklarda, dinleyici kendisini motive etmeli ve o konuyu dinlemesinin gerekliliği üzerine yoğunlaşmalıdır.

1.3.4. Ortam (Çevresel Faktörler)

Dinlemeyi etkileyen faktörlerden bir diğeri de dinlemenin gerçekleştiği ortamdır. Ortamdaki görsel ve işitsel her türlü unsur dinleme üzerinde etkili olmaktadır.

Dinleme ortamının ele alınacak konunun anlaşılmasına hizmet edecek şekilde düzenlenmesi, dinleme üzerinde olumlu etki yaratır. Dinleme ortamında konu ile ilgili görsellere yer verilmesi, hem dinleyicilerin dikkatini konuya çeker hem de konunun somutlaşmasını sağlar.

Dinlemenin gerçekleştiği çevredeki her olay, dinleme sürecinde bölünmelere yol açabilir. Sınıftaki öğrencilerin fısıldaşması, sözel olmayan hareketleri, sınıfın fiziksel koşulları gibi çevresel etkenler dinlemeyi engelleyici ya da bölücü bir neden olabilir (Yıldırım ve diğerleri, 2009:101). Çevresel faktörlerden bazıları kontrol edilebilir nitelikteyken bazıları ise kontrol dışında kalır. Örneğin; dinleme ortamında bulunan ve

dinleyicilerin dikkatini dağıtacağı düşünölen materyaller ortamdā uzaklaştırılabilir; fakat dinleme etkinliğinin gerçekleştirileceği mekân çok gürültölü bir semtteyse o mekânın yerini değiştirmek mümkün değildir.

1.4. Dinleme Eğitimi ve Önemi

Dinleme becerisi, daha anne karnındayken gelişmeye başlar. Yapılan araştırmalar, hamileliğin son aylarında bebeklerin dışarıdaki sesleri algılayabildiğini ortaya koymuştur. Dinleme becerisinin bu özelliği göz önünde bulundurularak dinleme eğitimini daha anne karnındayken başlatmak mümkündür. Bu eğitim, hamileliğin son dönemlerinde bebeğe klasik müzik dinletmek, onunla konuşmak ya da ona kitap okumak şeklinde gerçekleştirilebilir.

Dinlemeden sonra kazanılan dil becerisi ise konuşmadır. Günlük yaşama bakıldığında insanların hayatlarını sürdürürken en çok kullandıkları becerilerin de dinleme ve konuşma olduğu görölmektedir. Dinleme, sanıldığı gibi kendiliğinden gelişen bir dil becerisi değil, aksine belli bir eğitim sonucu gelişen ve öğrenilen bir beceridir. Dinlemenin kendiliğinden gelişen bir beceri olduğu yanılgısı, bu beceriye hak ettiği önemin verilmemesine ve dolayısıyla dinlemeyi bilmeyen bireylerin yetişmesine neden olmaktadır.

Eğitim kurumlarımızda, davranış kazandırmaya daha az önem verilmiş; bir plan ve program dâhilinde davranış kazandırma hep ikinci plana atılmıştır. İkinci plana atılan bu davranışlar arasında dinleme ile ilgili davranışlar da yer almaktadır. Dinleme eğitimindeki bu eksiklikler, öğrencileri dersi verimli şekilde dinleyemeyen, kısa sürede dersten kopan bireyler haline getirmektedir. Dinleme, öğrencilere teorik olarak sık sık anlatılsa da, bu teorik bilginin davranışa dönüştürölmesi için sistemli bir çaba sarf edilmemektedir (Özbay, 2007:47).

Öğrencileri konuşmaya alıştırırken, onlara bunun karşılığı demek olan dinleme alışkanlığını da vermek gerekir. Dinleme eğitiminin amacı şu şekilde özetlenebilir:

- a. Bilgi ve zevk almak için dinlemek,
- b. Nezaket gereği ve uygun cevap vermek için dinlemek,
- c. Eleştirmek ve değerlendirme yapmak için dinlemek (Göğüş, 1968:50).

Dinleme eğitimi, çocuğun dil melekelerini gelişirme eğitimidir. Dinleme, hayatımız boyunca sürekli kullandığımız çok önemli bir anlama unsurudur. Bir yetenek olan dinlemenin geliştirilmesi oldukça önemlidir. Öğrencilere, artık öğretmeni gerçek

anlamda anlamaya başladıkları dönemde başlatılmak üzere düzenli ve sistemli bir dinleme eğitimi verilmelidir (Yalçın, 2006:45).

Öğrencinin sınıfta en çok ihtiyaç duyduğu ve dolayısıyla en çok kullandığı dil becerisi dinlemedir. Öğretmen bilgi aktarımını çoğunlukla anlatarak gerçekleştirir. Öğrencinin en önemli etkinliklerinden biri ise öğretmenin anlattıklarını dinlemektir. Bu dinleme etkinliği pasif bir biçimde gerçekleştiğinde, hem anlatılanların anlaşılması hem de öğrenmenin kalıcı olarak gerçekleşmesi oldukça güçtür. Dinlemenin verimli olabilmesi için, öğrencinin etkili dinleme tekniklerini doğru bir şekilde kullanması gerekir (Yıldırım ve diğerleri, 2009:100). Dinleme eğitimi almayan ve etkili dinleme tekniklerinden haberdar olmayan öğrenci, öğretmeni ve dersi gelişigüzel dinleyeceğinden, dinleme verimli olmayacaktır. Sürekli pasif konumda dersi ve öğretmenini dinleyen öğrenci, dikkatini konuya odaklama hususunda sıkıntı yaşayacak ve belli bir süre sonra dersten kopacaktır.

Türkçe dersinin önceliği olan beceri dinlemedir. İnsan dille ilgili ilk birikimini çevresindekileri dinleyerek oluşturduğu için, bu doğal sürece uygun olarak okulda da öğrencilerin karşısına çıkarılacak ilk dil becerisi dinleme olmalıdır. Bu kural, ilköğretim okullarının bütün sınıfları için geçerlidir. Çünkü dinleme sınıf içi çalışmaların çok doğal bir parçasıdır. Öğrencilerin birbirlerini ve öğretmenlerini dinlemeleri; öğretmenin öğrencilerini dinlemesi, sınıf içi çalışmaların temel dayanağıdır. Dinleme, sanılanın aksine sınıf içerisinde alınan eğitimle gerçekleştirilmektedir (Cemiloğlu, 2005:69).

Bazı bilgi kaynakları vardır ki bunlardan yalnızca dinleme yoluyla faydalanılabilir. Radyo, konferans, görüşme (münazara) bu bilgi kaynaklarından birkaçıdır. Bir düşüncüyü dinleyerek kavrayabilmek, dinleme esnasında değerlendirme yapabilmek çok değerli bir melekedir. Dinleme aynı zamanda bir zevk alma yoludur. Müzik, şiir, hikâye, tiyatro gibi sanat eserlerinin zevkine dinlenerek varılır (Göğüş, 1968:50).

Dinlemenin öğrenme sürecinde çok önemli bir yeri olduğunu ifade eden Demirel (2003:71), öğrencinin bir ders süresi içinde dinleyerek ve izleyerek öğrenebileceği bir konuyu ders dışında öğrenebilmesi için üç katı fazla zaman ayırması gerektiğini belirtmiş ve bu durumun sebeplerini şu şekilde sıralamıştır:

1. *Sınıf içinde yapılan sözlü anlatımlar konunun özünü ve en can alıcı yanlarını öğrenciye verme olanağı sağlar.*
2. *Anlatımda yazı tahtası, harita, çizelge vb. görsel araçların kullanılması görsel, işitsel dinleme olanağı sağlar. Bu da anlamayı kolaylaştırır.*

3. Sınıf içi grup etkileşimi öğrenmede etkilidir.

Demirel'in temas ettiği konu, öğretmenlerin yıllardır öğrencilere sık sık öğütlediği “dersi derste anlamak” ifadesi ile örtüşmektedir. Sınıf ortamında öğrencinin konuyu daha kolay ve kalıcı olarak öğrenmesine yardımcı olacak unsurlar yer almaktadır. Sınıf ortamının en büyük artışı ise, öğretmenin bulunmasıdır. Konuyu ders esnasında can kulağıyla dinleyen öğrenci, kafasına takılan ya da anlayamadığı noktaları öğretmene sorma imkânına sahiptir. Oysa evde öğrenci kendisiyle baş başadır ve ona rehberlik yapacak bir öğretmeni yoktur. Bu nedenle öğrencinin konuyu anlamak için daha çok çaba sarf etmesi gerekmektedir.

Eğitimde zamanın verimli kullanılması oldukça önemlidir. Zamanın verimli kullanılması, öğrencilerin dinlemeyi bilen ve dinlediklerinden istifade eden bireyler olmasına bağlıdır. Çünkü öğrenciler okuldaki zamanlarının büyük bir bölümünü arkadaşlarını, dersi, öğretmenlerini ya da eğitim amaçlı görsel ve işitsel malzemeleri dinleyerek ve izleyerek geçirirler. *“Bildiklerimizin ve inandıklarımızın çoğunu dinleyerek öğreniriz. Okul öncesine ait bilgi dağarcığının azımsanamayacak bir kısmı dinleme yoluyla edinilmektedir. Okul döneminde de öğrenciler, bilgileri daha çok dinleyerek öğrenirler. Okula ilk başlayıştan üniversiteye kadar, eğitimimizin çoğunu herhangi bir vasıttan daha çok öğretmen ve öğrencileri dinleyerek ediniriz. Akademik başarı için de yeterli düzeyde dinleme becerisi gerekmektedir. Derslerimizin çoğunda elde ettiğimiz başarılar, bir okuyucu yahut yazar olarak becerilerimize bağlı olduğu kadar hatta ondan daha çok bir dinleyici olarak becerimize bağlıdır.”* (Calp, 2005:136) Eğitimin temelini oluşturan okul öncesi dönemden eğitim öğretim sürecinin son basamaklarına ve hatta insan hayatının sonuna kadarki gelişim dönemlerinde bu kadar önemli olan dinleme becerisine gereken önem verilmelidir. Zamanının büyük çoğunluğunu dinleyerek geçiren insanoğlunun, dinlerken zamanı verimli kullanabilmesi ve dinlediklerinden faydalanabilmesi, ancak dinlemeye gereken önemin verilmesiyle mümkün olacaktır.

1.4.1. Dinleme Etkinlikleri

İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı çerçevesinde hazırlanan ders kitaplarında, Türkçe eğitimi önceden belirlenmiş kazanımlara yönelik oluşturulan etkinlikler yoluyla gerçekleştirilmektedir. Çalışmanın bu bölümünde dinleme becerisini geliştirmeye yönelik bazı etkinlik önerileri yer almaktadır.

Bir anlama becerisi olan dinleme, her sınıf seviyesinde ayrı bir öneme sahiptir. İlköğretimin birinci sınıfında sesleri dinleyerek öğrenmeye başlayan öğrenci, sınıfı

ilerledikçe bu becerisini geliştirmelidir. İlköğretim altı, yedi ve sekizinci sınıf öğrencileri, seviyelerine uygun 30-40 dakikalık bir konuşmayı, bir semineri, bir konferansı rahatlıkla dinleyip anlayabilmelidir. Dinleme ve anlama eğitimi, temeli Türkçe dersine dayanan; ancak diğer tüm dersler için de oldukça önem arz eden bir husustur. Bir problemin, durumun ya da deneyin en kısa ve en doğru şekilde anlaşılabilmesi, bireyin dinleme ve anlama becerisine bağlıdır (Özbay, 2009b:6). Öğrencilerin dinleme becerilerini bulundukları sınıfın seviyesi ile doğru orantılı olarak geliştirebilmek için, eğitimin kolaydan zora ilkesinden yola çıkılarak etkinlikler düzenlenmelidir. Dinlemenin temeli dikkate dayandığından, her şeyden önce öğrencilerin dikkatini toplamalarını sağlayacak etkinliklerle işe başlanmalıdır.

Dinleme eğitimi kapsamında sınıfta yapılabilecek etkinlikleri şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Öğrencilerin dikkatlerinin ve not alma yeteneklerinin geliştirilmesine, dolayısıyla da etkin dinlemelerine yönelik olarak, içinde pekçok kahramanın farklı özelliklerle yer aldığı bir metin sınıfta yüksek sesle okunur. Öğrencilere metinle ilgili olarak önceden hazırlanmış “Kim bu?” kartları dağıtılır ve onlardan kartta özellikleri verilen kahramanın kim olduğunu ya da adı verilen kahramanın özelliklerini yazmaları istenir.
2. Manav ve süpermarket oyunu oynatılabilir. Bu oyunda, seçilen bir öğrenci “Manavdan bir kilo elma aldım.” gibi bir cümle ile oyunu başlatır, diğer öğrenciler kendilerinden önce söz alan arkadaşlarının söyledikleri meyveyi söyledikten sonra, buna bir meyve adı da kendileri eklerler. Oyunun amacı, sözcük sayısı ne kadar artarsa artsın sıralamayı şaşırmadan kelimeleri doğru sayabilmektir. Kelimeleri yanlış sıralayan öğrenciler oyundan çıkarılır. En çok kelimeyi doğru sırayla söyleyen öğrenci oyunu kazanır. Bu oyun hem öğrencinin dikkatle dinlemesini hem de dinlediklerini beyninde belirli bir sıraya koyarak saklamasını sağladığından oldukça yararlıdır. Oyun bu özelliği ile dinlemeyi geliştirdiği kadar hafızanın da gelişmesine yardım eder. Ayrıca öğrenci bu oyun sayesinde belirli bir sıralama ile anında ve herhangi bir yardım almadan eksiksiz ve doğru konuşma becerisini de geliştirmektedir (Yalçın, 2006:120).
3. Öğrencilere bir mahallenin ya da bir odanın krokisi, yalnızca sözlü yönergelerle çizdirilebilir. Böylece öğrenciler krokiyi doğru çizebilmek için öğretmeni dikkatle dinleyeceklerdir.

4. Öğrencilere yalnızca sözlü yönergelerle basit origami örnekleri yaptırılabilir. Bu etkinlik gerçekleştirilirken yönergelerin çok açık ve anlaşılır olmasına özen gösterilmeli ve kesinlikle gösterip yaptırma tekniği kullanılmamalıdır. Bu sayede öğrenciler etkinliği yapabilmenin tek yolunun dikkatli dinleme ve doğru anlama olduğunu kavrayacaklardır. Daha sonra öğrencilerin ürünleri tek tek incelenmeli ve ulaşılması gereken sonucun nasıl olduğu onlara gösterilmelidir.
5. Öğrencilere şarkı dinletme çalışmaları yaptırılabilir. Bu etkinlikte şarkının sözleri bazı kelimeler eksik olarak öğrencilere verilir ve öğrencilerin şarkıyı dinlerken eksik sözleri tamamlamaları istenir (Aydın Yılmaz, 2007:50).
6. Öğrencilere şiir dinletme çalışması yaptırılabilir. Bir kayıt cihazına önceden kaydedilen şiir, tıpkı şarkı dinletme etkinliğindeki gibi öğrencilere dinletilerek onlardan boş bırakılan kısımları tamamlamaları istenebilir. Ayrıca öğrencilerden, dinledikleri şiire yönelik hazırlanan sorulara cevap vermeleri de istenebilir. İmkânlar dâhilinde dinletilecek şiirin kendi şairinin sesinden olması, öğrencilerin hem dikkatlerini çekecek hem de o şaire ilgi duymalarını sağlayacaktır.
7. Dikte çalışması da öğrencilerin dinleme becerilerini geliştirmek amacıyla yaptırılabilir. Öğrenciler dikte çalışmasında dinlemek zorundadırlar. Dikte ettirilen metnin uygun uzunluklarda bölünerek okunması ve okunan bölümlerin tekrarlanmaması, öğrencilerin dikkatlerini yoğunlaştırmalarını sağlayacaktır. Dikte çalışması, öğrencilerin yazma becerilerini geliştirmesi açısından da önemlidir.
8. Halk edebiyatımızda önemli bir yere sahip olan mani, bilmece ve tekerlemelerle yapılan çalışmalar; yeni maniler üretmeye, bilmecelerin karşılığını hızla vermeye yönelik uygulamalar öğrencilerin dinleme becerilerinin eğitiminde etkin yöntemlerdir. Öğretmen, zaman zaman öğrencilerin kendi yaş gruplarında sık karşılaştıkları problemlerle ilgili örnek durumlar geliştirip bunu sınıf içinde okuduktan sonra tartışmaya açabilir. Bu uygulama, öğrencilerin dinlerken dikkatlerini toplamada çok önemli yararlar sağladığı gibi, beynin sol üst yarısında yer alan problem çözme becerisini de geliştirmektedir (Yalçın, 2006: 130).
9. Öğrencilerin evlerinde çok sık karşılaştıkları durumlardan biri, annelerinin yemek programlarını takip etmeleridir. Burada öğrenciler annelerinin

dinleme ve not alma etkinliğine tanık olurlar. Eğitim sürecinde de öğrencilere bir yemek tarifi dinletilebilir ve onların bu tarifi not almaları istenebilir.

10. Öğrencilere içinde pek çok yer adı ve sayısal veri olan haber maddeleri okunarak onların bu maddelerdeki önemli noktaları not etmeleri istenebilir. Bu etkinlik, öğrencilere ev ödevi olarak da verilebilir. Öğrenciler haberleri takip ederler ve not tutarlar. Ertesi gün sınıfta not aldıkları haber özetlerini arkadaşları ile paylaşırlar. Bu sayede haberi not alan öğrenci dinleme ve not tutma etkinliğini gerçekleştirirken, sınıf da dinleme etkinliği yapmış olacaktır.
11. Öğrencilere bazı ses efektleri dinletilebilir ve dinledikleri sesin neye ait olduğunu tahmin etmeleri istenebilir.
12. Öğretmen sınıfta bir hikâyenin giriş bölümünü okur. Daha sonra öğrencilerden sırayla ve sözlü olarak bu hikâyeyi devam ettirmelerini ister. Her öğrenci hikâyeye kendisinden önceki arkadaşının cümlesiyle bağlantılı olmak üzere bir cümle ekleyecektir. Böylece oluşturulan hikâye sınıfın hikâyesi olacaktır. Bu tür çalışmalarda sınıfın tamamının katılımı sağlanmalıdır. Bir öğrenci birden fazla söz alma hakkına sahip olmalıdır. Bu etkinlik hem öğrencilerin dikkatlerini toplamasına hem de dinleme becerilerine katkı sağlayacaktır (Yalçın ve Aytaş, 2005:35).
13. Öğretmen, çocukların seviyesine uygun, ilgi çekici nitelikteki bir metni sınıfta yüksek sesle okur. Öğrencilere okuduğu metinde geçen ana ve yardımcı fikirleri veya başka unsurları tespit etmeleri için bir kâğıt verir. Bu kâğıtta metinle ilgili sorular da bulunur. Öğretmen, öğrencilerden bu kâğıttaki soruların cevaplarını yazmalarını ister. Cevaplama işlemi bittikten sonra metni tekrar okur ve öğrencilerin kendi kendilerini kontrol etmelerini sağlar. Metin okunurken öğrenciler kâğıdı dolduracaklarından, öğretmeni dikkatle dinlemeleri gerekecektir. Bu da onların dinleme becerilerinin gelişmesini sağlayacaktır (Calp, 2005:155).

Özbay'ın (2003) "*Türkçe Öğretiminde İhmal Edilmiş Bir Alan: Dinleme Eğitimi*" adlı makalesinde, dinleme becerisini geliştirmeye yönelik önerdiği etkinliklerden bazıları şunlardır:

14. İlköğretim ikinci kademedeki öğrencileri kendi düzeylerine uygun olarak seçilen metinleri dinleyerek bunların ana ve yardımcı fikirlerini, sebep-sonuç

ilişkilerini tespit edebilirler. Böyle bir çalışma, öğrencilerin eleştirel dinleme yeteneğini geliştirilebilir.

15. Kulaktan kulağa söylenen kelime ve cümle oyunu da dinleme becerisinin gelişmesine katkı sağlayabilir. Kelimeleri veya cümleleri, yanlış aktaranların gruptan çıkarılmasıyla, dinlemeye ilginin artırılması sağlanır. Oyun sonunda en iyi dinleyenlerin ödüllendirilmesi, öğrenciler arasında sağlıklı dinleme yarışının doğmasını sağlayacaktır. Ödüllendirmenin öğrenmede olumlu sonuçlar verdiği unutulmamalıdır.
16. Dinleme eğitimi için yararlanılabilecek önemli etkinliklerden biri de küme çalışmalarıdır. Çünkü okuldaki öğrenmelerin önemli bir kısmı grup çalışmaları ve etkileşimle sağlanmaktadır. İyi öğrenen öğrencilerin genellikle iyi dinleyiciler oldukları bilinmektedir. Öğrencilerin hem öğretmenlerini hem de birbirlerini iyi dinlemeleri, küme çalışmaları aracılığıyla sağlanabilir. Bu amaçla, belirli saatlerde bir konu üzerinde tartışma zamanı ayrılmalıdır. Seviyelerine uygun olan bir konuda kişisel duygu, düşünce ve görüşlerini söyleme çalışmaları yapılırken; her öğrencinin farklı şeyleri söylemesi istenirse dinleme daha da dikkatli olabilir.
17. Çağımızda hızla gelişerek yaygınlaşan görsel ve işitsel araçlar, eğitim teknolojisindeki yerini almış bulunmaktadır. Öğrencilerin dinleme becerilerinin geliştirilmesinde, onların doğru ve güzel bir söyleyiş kazanmalarında, dinlediklerini anlama çalışmalarında, radyo ve teyp gibi işitsel araçlarla birlikte, televizyon ve bilgisayar gibi görsel-işitsel araçlardan da etkili bir şekilde faydalanmak gerekir. Günümüzde yaygın olarak kullanılan iletişim aracı radyo ve televizyondur. Yurdun en ücra köşelerinde bile radyo ve televizyon bulunmaktadır. Öğretmenler, Türkçe öğretiminde uygun çocuk programlarından yeterince yararlanarak öğrencilerin dinleme becerilerini geliştirmeye yönelik çalışmalar yapabilirler.
18. Öğretmenler, sinema, tiyatro ve konferans gibi ders dışı etkinliklerle de öğrencilerin dinleme becerilerini geliştirebilirler (Yakıcı, Yücel, Doğan, Yelok, 2005:76).

Arslan ve diğerleri (2008:93) “*Etkinliklerle Türkçe Öğretimi*” adlı eserde dinleme becerisini geliştirmeye yönelik etkinlik önerilerinde bulunmuştur. Bu önerilerden bazıları şunlardır:

19. Öğrencilerden biri tahtaya çıkarılır ve arkasını dönmesi istenir. Sınıftan bir öğrenci kaldırılır ve konuşturulur. Arkası dönük öğrencinin konuşan arkadaşının kim olduğunu tahmin etmesi istenir.
20. Sınıfa tanınmış kişilerin (sanatçı, politikacı vs.) sesleri dinletilir ve öğrencilerden bu sesin kime ait olduğunu tahmin etmeleri istenir.
21. Dinlenen öykünün ya da konuşmanın başlığını tahmin etme etkinliği yaptırılabilir. Öğrencilere okunan metnin başlığı söylenmez ve onlardan dinledikleri metnin başlığını tahmin etmeleri istenir.
22. Dinlenen metinle ilgili tahminde bulunma etkinliği yaptırılabilir. Öğrencilere etkinlik ile ilgili bilgi verilir ve okuma ya da konuşma belirlenen yerlerde kesilerek olayın akışını tahmin etmeleri istenir. Yapılan tahminler değerlendirilir ve daha sonra metnin tamamı okunarak tahminlerle karşılaştırılması sağlanır.
23. Soru işaretini bulma etkinliği yaptırılabilir. Öğrencilere bir metin okunur ve dinledikleri metinde soru işareti kullanılması gereken yerlerde el çırpmaları istenir. Bu etkinlik diğer noktalama işaretleri için de uygulanabilir.
24. Cümle oluşturma etkinliği yaptırılabilir. Bu etkinlikte öğrencilere bir cümlenin sözcükleri karışık olarak söylenir. Öğrencilerden karışık olarak verilen sözcükleri sıralayarak cümleyi düzenlemeleri istenir.
25. Yol tarifini dinleme; bilmece dinleme; bildiri, ilan, haber dinleme; bilgi almak amacıyla bir konuşmayı dinleme; radyoda belli programları dinleme etkinlikleri ile öğrencilerin dinleme becerileri geliştirilebilir (Göğüş,1968:51).

1.4.2. İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı'nda

Dinleme Becerisinin Yeri

Türkçe dersinin temel amacı öğrencilere bilgi aktarmak değil, beceri kazandırmaktır. Türkçe dersinin kapsamını belirleyen ve eğitim sürecini planlayan Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda öğrencilerin belirlenen kazanımlar ve bu kazanımlara yönelik hazırlanan etkinlikler aracılığıyla dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerini geliştirmeleri amaçlanmıştır.

Dinleme, okuma, konuşma ve yazma becerilerinin gelişmesi, ancak bu becerilere yönelik uygulanacak eğitim ve öğretim faaliyetleri ile gerçekleştirilebilir. Dinleme,

insanın öğrendiği ilk dil becerisi olduğundan, bu becerinin de gelişebilmesi için tıpkı diğer dil becerileri gibi eğitilmesi gerektiği çoğu kez göz ardı edilmiş; dinlemenin kendiliğinden gelişen bir beceri olduğu düşünülmüştür. Bu yanlış, eğitim öğretim sürecinde dinlemenin diğer becerilerin gölgesinde kalmasına sebep olmuştur.

İlk defa 1968 ilkokul müfredat programında dinleme eğitiminden doğrudan bahsedilmiş, öğrencilerin her sınıf seviyesinde dinleme ve izleme tekniği açısından kazanacakları davranışlar belirtilmiştir. 1981 yılına kadar hazırlanan programlarda öğrencilere kazandırılacak davranışların düzeye uygun bir basamaklandırması yapılmamıştır. 1981 Temel Eğitim Okulları Türkçe Programı hazırlanırken öğrenciye kazandırılacak davranışların düzenlenmesinde “basitten karmaşığa, kolaydan zora, bilinenen bilinmeyene” gibi bazı ilkelere dikkat edildiği görülmektedir. 1981 programını dinleme ve izleme tekniği açısından inceleyecek olursak bu basamaklandırmaya uyulduğunu görürüz: 1. sınıfta “3-5 dakikalık bir masalı dinleyebilmek, 3-5 dakikalık bir filmi izleyebilmek” amaçlanmışken, bu süre 2. sınıfta “5-8 dakikalık bir masal ya da öyküyü, 5-9 dakikalık bir şiiri”, 3. sınıfta “8-10 dakikalık masal ya da öyküyü, 5-9 dakikalık bir filmi dinleyip izleyebilmek” olarak belirlenmiş ve bu basamaklandırma her sınıf seviyesine uygun olarak sürdürülmüştür. 1981 programını diğer programlardan farklı kılan bir diğer husus da bu programda “okuma”yla birlikte “dinleyip izleme”ye daha kapsamlı şekilde yer verilmiş olmasıdır. Fakat dinleme eğitiminin nasıl gerçekleştirileceği ile ilgili yeterince açıklama yoktur. Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı’nda dinlediğini anlama becerisinin önemi vurgulanmıştır; ancak ilgili hedef-davranışlara, öğretme-öğrenme durumlarına ve sinama durumlarına yeterince yer verilmemiştir. Bu durumun doğal bir sonucu olarak da Türkçe derslerinde dinlediğini anlama becerisinin geliştirilmesine yönelik etkinlikler yetersiz kalmıştır (Özbay, 2009a:76-77).

1998 yılında geliştirilen; fakat uygulanamayan İlköğretim Taslak Programı’nda da dinleme eğitime yer verilmiştir. Taslak programda dil becerileri dinleme, konuşma, okuma ve yazma olarak günlük hayatta en sık kullanılan temel dil becerisinden başlanarak sıralanmıştır. “Açıklamalar” bölümünde dinleme eğitimi için özel bir başlık açılmış ve burada dinleme eğitimi için gerekli yönlendirmelere yer verilmiştir. Bu programda dinleme eğitimi ile ilgili sadece davranışlara değil, hedeflere de yer verilmiş; davranışlar hedeflere bağlı olarak sıralanmıştır. Her sınıf düzeyi için belirtke tablosu hazırlanmıştır (Özbay, 2009a:80).

2005 yılında yayımlanan İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı, “genel amaçlar, temel beceriler, öğrenme alanları ve bu alanlara yönelik belirlenmiş kazanımlar, etkinlik örnekleri ile açıklamalar”dan oluşmaktadır.” (MEB, 2005:3).

İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı’na göre, dinleme/izleme, iletişim kurmanın ve öğrenmenin temel yollarından biri olup verilen iletiyi doğru anlama, yorumlama ve değerlendirme becerisidir. Gerek günlük hayatta gerekse eğitim ortamlarında görsel ve işitsel araçların yaygın olarak kullanılmaya başlanması, etkili bir dinleme/izleme eğitimi gereklidir. *“Bu becerinin geliştirilmesiyle, öğrencilerden dinlediklerini/izlediklerini sıralama, sınıflama, sorgulama, ilişkilendirme, eleştirme ve bunlarla ilgili çıkarımlarda bulunma gibi üst becerileri gerçekleştirmesi beklenmektedir.”* (MEB, 2005:3) Programda yer alan dinleme/izleme becerisi bölümü; öğrencilerin iyi bir dinleyici olabilmesine yönelik hazırlanan düzeye uygun kazanımlar ile bu kazanımları hayata geçirmeye yönelik etkinliklerden oluşmaktadır. Öğrencilerin düzeylerine uygun olarak belirlenen kazanımların uygun etkinliklerle desteklenmesi, onların etkili iletişim kurmalarını ve toplum hayatına başarılı birer dinleyici olarak katılmalarını sağlayacaktır. Aşamalı bir süreçten oluşan bu sıralamanın izlenmesi, dinleme/izleme etkinliklerinin amacına ulaşmasını sağlayacaktır (MEB;2005:6).

Türkçe öğretim programlarına tarihsel süreç içinde bakıldığında, bu sürecin dinleme eğitimi lehine geliştiğini söylemek yerinde olacaktır. Dinleme, önceleri müstakil bir beceri olarak ele alınmazken, zamanla bu beceriye verilen önem artmıştır.

Programın “Dinleme/İzleme” bölümünde beş temel amaç ve bu amaçların altında şu kazanımlar yer almaktadır:

“1. Dinleme/İzleme Kurallarını Uygulama

1. Konuşmacının sözünü kesmeden sabır ve saygıyla dinler.
2. Başkalarını rahatsız etmeden dinler/izler.
3. Dinlenenle ilgili soru sormak, görüş bildirmek için uygun zamanda söz alır.
4. Dinleme/izleme yöntem ve tekniklerini kullanır.

2. Dinlenenin/İzlenenin Anlama ve Çözümleme

1. Dinlenenin/izlenenin bağlamından hareketle kelime ve kelime gruplarının anlamlarını çıkarır.
2. Dinlediklerindeki/izlediklerindeki anahtar kelimeleri fark eder.
3. Dinlediklerinin/izlediklerinin konusunu belirler.
4. Dinlediklerinin/izlediklerinin ana fikrini/ana duygusunu belirler.

5. Dinlediklerindeki/izlediklerindeki yardımcı fikirleri/duyguları belirler.
6. Dinlediklerindeki/izlediklerindeki olay, yer, zaman, şahıs, varlık kadrosu ve bunlarla ilgili unsurları belirler.
7. Dinlediklerinde/izlediklerinde sebep-sonuç ilişkilerini belirler.
8. Dinlediklerinde/izlediklerinde amaç-sonuç ilişkilerini belirler.
9. Dinlediklerindeki/izlediklerindeki örtülü anlamları bulur.
10. Dinlediklerini/izlediklerini kronolojik sıra ve mantık akışı içinde özetler.
11. Dinlediklerine/izlediklerine ilişkin sorular oluşturur.
12. Dinlediklerine/izlediklerine ilişkin sorulara cevap verir.
13. Dinlediklerinde/izlediklerinde yer alan öznel ve nesnel yargıları ayırt eder.
14. Dinlediklerine/izlediklerine ilişkin karşılaştırmalar yapar.
15. Kendisini şahıs ve varlık kadrosunun yerine koyarak olayları, duygu, düşünce ve hayalleri yorumlar.
16. Dinlediklerinde/izlediklerinde ortaya konan sorunlara farklı çözümler üretir.
17. İpuçlarından hareketle dinlediklerine/izlediklerine yönelik tahminlerde bulunur.
18. Dinlediklerinin/izlediklerinin öncesi ve/veya sonrasına ait kurgular yapar.
19. Dinlediklerinin/izlediklerinin başlığı/adı ile içeriği arasındaki ilişkiyi ortaya koyar.
20. Dinlediği/izlediği metne farklı başlıklar bulur.
21. Görsel/işitsel unsurlarla dinledikleri/izledikleri arasında ilgi kurar.
22. Şiir dilinin farklılığını ayırt eder.
23. Şiirin kendisinde uyandırdığı duyguları ifade eder.
24. Dinlediklerini/izlediklerini kendi hayatı ve günlük hayatla karşılaştırır.
25. Dinlediği/izlediği kişi, konu ya da metnin yazarı/şairi hakkında bilgi edinir.

3. Dinlediklerini/İzlediklerini Değerlendirme

1. Dinlediklerini/izlediklerini dil ve anlatım yönünden değerlendirir.
2. Dinlediklerini/izlediklerini içerik yönünden değerlendirir.
3. Dinlediği/izlediği kişiyi sesini ve beden dilini etkili kullanma yönünden değerlendirir.

4. Söz Varlığını Zenginleştirme

1. Kelimeler arasındaki anlam ilişkilerini kavrayarak birbiriyle anlamca ilişkili kelimelere örnek verir.
2. Aynı kavram alanına giren kelimeleri, anlam farklılıklarını dikkate alarak kullanır.

3. Tekerleme, sayısmaca, bilmece ve yanıltmacaları ezberler/kullanır.
4. Şiir, türkü, şarkı türlerinde metinler ezberler.
5. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen kelime, deyim ve atasözlerini cümle içinde kullanır.
6. Dinlediklerinden/izlediklerinden hareketle yeni öğrendiği kelimelerden sözlük oluşturur.

5. Etkili Dinleme/İzleme Alışkanlığı Kazanma

1. Yaşına ve seviyesine uygun sanat ve bilim etkinliklerine dinleyici/izleyici olarak katılır.
2. Şiir, hikâye, masal dinletilerine katılır.
3. Çok yönlü iletişim araçlarındaki yayınlardan ilgi, istek ve ihtiyaçlarına uygun olanlarını takip eder.
4. Kaset, CD, film vb. kaynaklardan kişisel arşiv oluşturur.” (MEB, 2006, s.15-20)

Programda dinlenecek/izlenecek materyallerin içeriğinde bulunması gereken özellikler şu şekilde belirlenmiştir:

1. Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olmalıdır.
2. Millî, kültürel ve ahlâkî değerlere, milletimizin bölünmez bütünlüğüne aykırı unsurlar yer almamalıdır.
3. Siyasî kutuplaşmalara ve ayrımcılığa yol açacak bölücü, yıkıcı ve ideolojik ifadeler yer almamalıdır.
4. Öğrencilerin sosyal, zihinsel, psikolojik gelişimini olumsuz yönde etkileyebilecek cinsellik, karamsarlık, şiddet vb. öğeler yer almamalıdır.
5. İnsan hak ve özgürlüklerine, insanî değerlere aykırı öğeler yer almamalıdır.
6. Dersin amaçları ile kazanımlarını gerçekleştirecek nitelikte olmalıdır.
7. Öğrencilerin ilgi alanlarına ve seviyelerine uygun olmalıdır.
8. İşlenecek süreye uygun uzunlukta olmalıdır.
9. Türkçenin anlatım zenginliklerini ve güzelliklerini yansıtmalıdır.
10. Dinleme metinlerinde, metnin özünü ve anlam bütünlüğünü bozmamak kaydıyla kısaltma ya da düzenlemeye gidilebilir. Düzenleme sırasında metne cümle ya da paragraf düzeyinde ekleme yapılamaz.
11. Aynı temada birden fazla dinleme/izleme materyaline yer verilecekse bunların türleri farklı olmalıdır.
12. Öğrencilerin dil zevkini ve bilincini geliştirecek, hayal dünyalarını zenginleştirecek nitelikte olmalıdır.
13. Öğrencinin kişisel gelişimine katkıda bulunacak ve onlara estetik bir duyarlılık kazandıracak nitelikte olmalıdır.

Türkçe Öğretim Programı'nda dinleme/izleme alanı için aşağıdaki etkinlik örnekleri önerilmiştir:

Grup Tartışması: Öğrenciler gruplara ayrılır. Her grup bir sorun (yaşanılan bölgedeki çevre kirliliğine çözüm aramak, batmakta olan şirketlerini kurtarmak, bireysel başarılarını arttırmak vb.) belirleyerek tartışır. Tartışma sırasında grup üyeleri dinlediklerinden hareketle konuşmalarını yaparlar.

“Sabır Küpüm Çatlamaz!”: Öğretmen öğrencilerden bir tartışma konusu belirlemelerini ister. Öğrenciler, belirledikleri konuyla ilgili bir hafta boyunca araştırma yaparak konuya hazırlanır. Tartışma yapılmadan önce izleyicilerin arasından üç kişilik bir grup oluşturulur. (Bu grup gizlice seçilmeli ve seçilenler dışında kimsenin haberi olmamalıdır.) Bu grubun görevi tartışma sırasında konuşmacıların heyecanını artıracak, dinleyicilerin dikkatini dağıtacak davranışlarda bulunmaktır. Tartışma sırasında bu üç kişilik grubun yaptıklarına en güzel yaklaşımda bulunan tartışma grubu başarılı sayılır.

“Kendini İzleme”: Öğrencilerin dinleme sürecindeki görüntüleri kameraya kaydedilir ve kendilerine izletilir.

“Çalar Saat”: Öğrenciler deney ve kontrol grubu olarak ikiye ayrılır. Gruplardan biri dinlerken, diğer grup arkadaşlarını gözlemler. Gözlenen öğrencilerin dinleme sırasındaki tutumları ile ilgili notlar alınır. Gruplar 10 dakikalık süre sonunda saatin çalmasıyla rol değiştirir. Dinleme sonrası alınan notlar paylaşılır.

Eşleştirme: Dinlenende/izlenende geçen kelimeler eş, yakın ya da zıt anlamıyla eşleştirilir.

“Beğendim, çünkü...”: Dinlenenlerin/izlenenlerin beğenilme sebebinin açıklandığı bir çizelge hazırlanır.

Soru Bankası Oluşturma: Dinlenenle/izlenenle ilgili sorular hazırlanır. Hazırlanan sorular bir kutuda toplanır. Kurada seçilen soru nitelikli bulunursa, hazırlayan ve cevaplayan alkışlanır. Bunlar arasından seçilenler cevaplandırılır.

Film İzliyoruz: Kazanımlara yönelik olarak hazırlanan çalışma kâğıtları izlenen çizgi filminden/filmden/animasyondan hareketle doldurulur. İzlenenlerden yola çıkılarak grup içinde kısa konuşmalar yapılır.

Sorulara Yönelik Dinleme: Dinlenecekler/izlenecekler yönelik olarak hazırlanan sorular, daha önceden oluşturulan gruplara dağıtılır. Dinleme, sorulara cevap aramaya yönelik olarak yapılır.

“Ben olsaydım...”: Öğrenciler kahraman veya konuşmacının yerine geçerek onların duygu ve düşüncelerini kendi bakış açılarıyla ifade eder.

Balık Kılıcı Oluşturma: Belirlenen bir sorun, çizilen bir balık kılıcı şeklinin başına yazılır. Her bir alt sorun balığın bir kılıcıymış gibi yerleştirilir. Böylece ana

sorunun ortaya çıkmasına sebep olan alt sorunlar belirlenerek soruna çözüm önerilerinde bulunulur.

“Sıra Sende”: Dinleme/izleme süreci yarıda kesilerek dinlenenin/izlenenin devamı tahmin edilir.

Diyalog tamamlama: Dinlenen metinle paralel olarak verilen çalışma kâğıdındaki boş bırakılan yerler uygun konuşma cümleleriyle tamamlanır.

“Kafdağı’na Yolculuk”: Bir masal dinlenerek çalışma kâğıtları doldurulur. Masalın sonu değiştirilerek yeniden kurgulanır.

“Duyguyu Tahmin Et!”: Bir cümle farklı ses tonlarında kaydedilerek öğrencilerden hangi duyguyu yansıttığını bulmaları istenir.

“Bir de Bana Sor”: Öğretmenle birlikte dinlenenleri değerlendirme ölçütleri belirlenir. Sınıfta bir metin okunur. Dinlenen bu metinle ilgili olarak bir öğrenci röportaj yapma görevini üstlenir. Sınıfta bir mikrofonla dolaşarak dinlenenlerle ilgili ölçütlere dayalı olarak öğrencilerin görüşlerini sorar. Görüş bildiren öğrencinin görüşü ile ilgili (bu görüşe katılan ya da katılmayan) görüş bildirmek isteyen öğrencilere de söz verilir.

Derleme: Masal, tekerleme, bilmece gibi sözlü kültür ürünleri derlenir.

Gruplama: Öğrencilere “sandal, gemi, feribot, sal” gibi aynı kavram alanına giren kelimeler verilir. Bu kelimelerin ortak ve birbirinden farklı yönlerini belirleyerek kelimeleri tanımlamaları istenir.

“Çin Seddi”: Ortaya iki paralel çizgi çizilerek hayali bir Çin Seddi oluşturulur. Bir muhafız seçilir. Muhafızın görevi belirsiz sesler çıkararak tekerlemenin söylenmesini engellemektir. Beşer kişilik iki gruba ayrılan öğrencilerden ezberlediği tekerlemeyi söyleyenler muhafızı geçerek Çin Seddi’ni aşar.

“Yenilerini Ekledim”: Öğrenciler gruplara ayrılır. Her gruba dinleyerek ezberlemeleri için şiir, mâni veya tekerleme türlerinden biri verilir. Her gruptan bir öğrenci, seçilen şiiri arkadaşlarına belirlenen süre içerisinde tekrarlayarak okur. Verilen sürede hangi grup ezberlerse ödüllendirilir.

“Sözlük Oluşturuyorum”: İsim veya fiillerden sözlük oluşturulur.

Gezi: Sanat ve bilim etkinlikleri için gezi düzenlenir.

“Ben Bilinçli Bir İzleyiciyim”: Öğrencilerden bir hafta boyunca televizyondan izledikleri ya da radyodan dinledikleri programların listesini çıkarmaları istenir. Aynı programı dinleyen/izleyen öğrencilere sırasıyla söz hakkı verilir.

Öğretmenler, Türkçe derslerinde öğrencilere dinleme becerisini kazandırmak amacıyla programda belirtilen ya da yukarıda önerilen etkinlikler dışında, kendileri de etkinlikler hazırlayabilirler. Dinleme eğitiminde kullanılacak etkinlikler oluşturulurken ya da uygulanırken, sınıfın seviyesi göz önünde bulundurulmalıdır. Etkinlikler ne sınıf

ortalamasının altında ne de üstünde olmalıdır. Öğrenciler, seviyelerinin altında olan etkinlikler karşısında sıkılırken, seviyelerinin üstündeki etkinliklerde de kendilerine olan güvenlerini kaybeder ve başarısızlık hissine kapılırlar.

Eğitim öğretim sürecinde sınıfı en iyi tanıyan öğretmendir. Bu nedenle, her ne kadar Türkçe Öğretim Programı'nda Türkçe dersinin genel çerçevesi çizilmiş olsa da eğitim öğretim sürecinin asıl planlayıcısı ve bu planın uygulayıcısı öğretmendir. Öğretmen, temel ilkelere aykırı olmamak koşuluyla ve belirlenen kazanımlara yönelik olarak kendi imkânları doğrultusunda gerekli düzenlemeleri yapabilir.

1.5. Dinleme Türleri

Dinleme gelişigüzel değil, belli yöntem ve tekniklerle gerçekleştirilmesi gereken bir etkinliktir. Dinleme esnasında kullanılan teknik, dinlemenin türünü belirler. Tekniğin belirlenmesi ise, dinleme amacının ortaya konulmasına ve dinlenecek konunun özelliklerinin belirlenmesine bağlıdır. Dinleyici ve konuşmacının amaca ulaşmasında dinleme teknikleri belirleyici unsurdur. Dinleme türü amaca, süreye ve konuya göre seçilmektedir (Arslan ve diğerleri, 2008:85).

Dinleme türleri ile ilgili pek çok kaynakta farklı sınıflamalar yapılmıştır:

Beyreli, Çetindağ ve Celepoğlu (2005), dinleme beceri ve tekniklerini “*Dikkatli Dinleme, Doğru Dinleme, Eleştirel Dinleme, Not Alarak Dinleme*” olarak sınıflandırmışlardır. Aktaş ve Gündüz’ün (2009) “Yazılı ve Sözlü Anlatım” adlı eserlerinde de aynı sınıflandırma yapılmıştır. Nas (2003), bu sınıflandırmayı “*Eleştirel Dinleme*” ve “*Etkin Dinleme*” şeklinde yapmıştır.

Öz (2001), öğrencilerin öğrenmeleri gereken dinleme türlerini “*Bilgi Edinmek İçin Dinleme; Karşılıklı Konuşmaları İzleyebilme; Konuşulanları Dinleme; Sesli Okuma Sırasında Dinleme; Bir Temsili, Bir Söz Korosunu Dinleme*” şeklinde sıralamıştır. Umagan (2007), dinleme türlerini önce “*Etkili Dinleme Türleri*” ve “*Etkisiz Dinleme Türleri*” olmak üzere ikiye ayırmış; etkili dinleme türlerini ise kendi içinde “*Gönüllü Dinleme, Stratejik Dinleme, Amaçlı Dinleme, Haz Almak İçin Dinleme, Eleştirel Dinleme*” şeklinde sınıflandırmıştır. Ünalın (2006) ise dinleme türlerini “*Seçerek Dinleme, Aktif Dinleme, Eleştirel Dinleme, Yaratıcı Dinleme*” ve “*Empatik Dinleme*” olarak beşe ayırmıştır.

Dinleme türlerini “*Aktif Dinleme, Stratejik Dinleme, Diyalog ve Sunuya Dayalı Dinleme, Amaçlı Dinleme*” şeklinde dört gruba ayıran Akyol (2010); amaçlı dinlemeyi

de kendi içinde “*Bilgi Edinmeye Dayalı Dinleme, Yorumlayıcı Dinleme, Eleştirel Dinleme*” ve “*Estetik Dinleme*” şeklinde sınıflandırmıştır.

Yalçın (2006), dinleme türlerini “*Seçerek Dinleme, Katılımlı Dinleme, Eleştirel Dinleme*” olarak üçe ayırırken; Yakıcı ve diğerleri (2005), bu sınıflamayı “*Etkin Dinleme, Empatik Dinleme, Savunmacı Dinleme, Görünüşte Dinleme, Pasif Dinleme, Seçerek Dinleme, Yaratıcı Dinleme, Gönüllü Dinleme, Duygusal Dinleme, Tuzak Kurucu Dinleme*” ve “*Eleştirel Dinleme*” olarak yapmıştır.

Özbay (2007), “Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri II” adlı eserinde, programda yer alan dinleme yöntem ve tekniklerine yer vermiştir.

Bu çalışma hazırlanırken İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı temel alındığından bu bölümde yalnızca programda yer alan dinleme türlerine yer verilecektir:

1.5.1. Katılımlı Dinleme

Amaç: Dinleme sürecinde zihinde oluşan soruların konuşmacıya iletilerek dinlenenlerin daha iyi kavranmasıdır. Dinlenenlerin ve soruların konuşmacıya yansıtılarak karşısındakine dinlediğini hissettirme, konuşmacını rahatlamasını ve iletişimin amacına ulaşmasını sağlar.

Uygulama: Dinleme sırasında başka bir işle uğraşmamak ve konuşmacı ile göz teması kurmak gereklidir. Konuşmacıdan anlatılanlara açıklık getirmesini istemek, konuşmacının sözlerini ve duygularını geri yansıtmak, fikir ve duygularını özetlemek bu uygulamada yapılacaktır.

Uygun yerlerde konuşmacının sözleri özetlenmeli veya söylenmek istenen geri bildirimle verilmelidir. Dinleyici aşağıdaki ifadeleri kullanabilir:

- “Eğer yanlış anlamadıysam ... dediniz.”
- “Arkadaşınız hastalandığı için üzgünsünüz.”
- “Bu durum karşısında nasıl davranacağınızı bilemediğinizden tedirginsiniz.”

Dinleyici, konuyu daha iyi anlamak, istekte bulunmak veya karmaşık bir probleme çözüm sunmak amacıyla da konuşmacıya sorular sorabilir. Böyle durumlarda not alınarak veya araya girilerek “Söylediklerinizi tam olarak anlayamadım. Daha açık söyler misiniz?” gibi açıklama soruları sorulabilir.

1.5.2. Katılımsız Dinleme/İzleme

Amaç: Dinleme/izleme sürecinde öğrencilerin dinledikleri üzerinde düşünmelerini sağlayarak zihinsel faaliyetlerini etkin kılmaktır.

Uygulama: Dinlenen metnin bir süreçten mi bahsettiği, yoksa bir açıklama mı getirdiği belirlenir. Metnin türüne ve metinden elde etmek istenilenlere uygun olarak zihinde “Kim, ne, nereye, ne zaman, nasıl?” gibi sorulara cevap bulmaları için öğrenciler yönlendirilir.

1.5.3. Kendini Konuşanın Yerine Koyarak Dinleme/İzleme (Empati Kurma)

Amaç: Dinleyicinin kendisini konuşmacının yerine koyarak onun neler hissettiğini, sözlerinin hangi deneyimleri yansıttığını, kendini ve dünyayı nasıl algıladığını anlamaktır.

Uygulama: Öğrencilerden konuşmacının veya dinlediklerindeki/izlediklerindeki varlık ve şahıslardan birinin yerine kendilerini koyarak olayları, duygu ve düşünceleri anlamaları istenir. Bu yöntemle yapılan dinleme/izleme diğer kişi ile aynı fikri paylaşma anlamına gelmez. Bir süre için kendi duygu ve düşüncelerinden sıyrılarak olaylara ve durumlara karşısındakinin bakış açısıyla bakmayı ve onu anlamayı gerektirir. Öğrenci, kendisini karşısındakinin yerine koyarken o kişiyi iyi-kötü, onun duygu ve düşüncelerini de doğru-yanlış olarak değerlendirmekten kaçınmalıdır; çünkü ön yargılı yaklaşım karşımızdakini anlamamızı engeller.

1.5.4. Yaratıcı Dinleme/İzleme

Amaç: Öğrencilerin dinlediklerini/izlediklerini yorumlaması ve bunlardan yeni fikirler üretmesidir.

Uygulama: Bu yöntem iki değişik şekilde uygulanabilir:

1. Katılımsız dinleme/izleme yapılarak konuşmacının sözlerinden yeni düşünce ve hayaller üretilir.
2. Katılımlı dinleme/izleme yapılarak konuşmacının sözlerinden üretilen düşünce ve hayaller ifade edilir. Konuşmacının daha rahat ve yaratıcı düşünmesini sağlamak için yönlendirici sorular sorulur veya cesaret edici sözler söylenir.

1.5.5. Seçici Dinleme/İzleme

Amaç: Dinlenenlerin/izlenenlerin içinden ilgi ve ihtiyaca yönelik olanların seçilerek dinlenmesi/izlenmesidir.

Uygulama: Seçici dinleme/izleme aşağıdaki şekillerde uygulanabilir:

1. Önceden hazırlanmış sorular dağıtılarak öğrencilerden bunların cevaplarını bulmaya yönelik olarak dinlemeleri/izlemeleri istenir.
2. Dinleme/izleme amacına veya ilgi alanına yönelik olarak dinlenenlerden/izlenenlerden bir veya birkaç bölüm/konu seçilerek yalnızca bu kısımlar dikkatle dinlenir/izlenir.

Örneğin; hazırlanan bir karşılıklı konuşmada (öğretmen-öğrenci, doktor-hasta, satıcı-müşteri vb.) tarafların birbirlerinin konuşmalarından seçme yapmaları ve bunu sınıfta değerlendirmeleri istenir.

1.5.6. Eleştirel Dinleme/İzleme

Amaç: Öğrencilere dinledikleri/izledikleri hakkında soru sorma alışkanlığı kazandırarak konu hakkında düşünmelerini; konuyu olumlu ve olumsuz yanlarıyla, tarafsız bir bakış açısıyla değerlendirmelerini sağlayarak onlara kendi doğrularını buldurmaktır.

Uygulama: Sunulan bilginin konuşmacının kişisel duygu ve düşüncelerini mi yansıttığı, yoksa bilimsel verilere ve gözlemlere mi dayandığı hızlı bir şekilde analiz edilmelidir. Bunun için öğrencilerin konuya yönelik olarak aşağıdaki soruları sorma becerisini kazanmış olmaları gerekmektedir:

1. Konuşmacının amacı nedir?
2. Konuşmacı konuyla ilgili yeterli bilgi ve birikime sahip mi?
3. Verilen bilgiler güncel ve geçerli midir?
4. Konu tarafsız bir bakış açısıyla mı ele alınıyor? Eleştiriler doğru mu?
5. Alternatif çözüm önerileri sunuluyor mu?
6. Çözüm önerileri bilimsel mi?

1.5.7. Not Alarak Dinleme/İzleme

Amaç: Dinlenenlerin/izlenenlerin daha kolay anlaşılmasını ve hatırlanmasını sağlamaktır.

Uygulama: Öğrencilerden dinleme/izleme amaçlarına göre notlar almaları istenir. Not alırken dikkat etmeleri gereken noktalar (ana fikrin, önemli ifadelerin, güzel sözlerin not alınması; özgün ifadelerin kullanılması vb.) hatırlatılır. Öğrencilere not alabilecekleri çalışma kâğıtları da verilir.

Çalışmamızın konusu not alarak dinleme ile ilgili olduğundan not alma becerisi üzerinde durmak faydalı olacaktır. Çalışmanın bundan sonraki bölümünde not alma becerisi, not alma teknikleri ve not almanın gerekliliği ele alınmıştır.

1.6. Not Alma

“Hatırlanması gereken herhangi bir bilgi ve olay için bir yere kısaca yazılan yazıya not denir. Not alma, herhangi bir kimseyi dinlerken veya bir eseri okurken gerekli temel bilgilerin bir yere kaydedilmesi demektir.” (Beyreli, Çetindağ ve Celepoğlu, 2005:132)

Not alma, dinleme ya da okuma esnasında önemli görülen noktaların kaydedilmesi şeklinde gerçekleştirilen bir etkinliktir. Çalışmamızın konusu dinleme becerisi ile ilgili olduğundan bu bölümde dinlerken not alma üzerinde durulmuştur.

Öğrenmenin kalıcı olması, öğrenilen konunun belli aralıklarla tekrar edilmesini gerektirir. Öğrenci sınıf ortamında konuyu ne kadar iyi anlamış olursa olsun, eve

gittiğinde tekrar etme ihtiyacı duyacaktır. Bu nedenle öğrencinin dinleme esnasında not alması çok önemlidir. Not alma belli esasları olan ve eğitim gerektiren bir etkinlik olmasına rağmen, çoğu kez gelişigüzel gerçekleştirilmektedir.

Öğrenciler, not almayı genellikle duyduklarını aynen kaydetme gibi algılamakta ve bu durum onların etkili ve doğru not almalarına engel olmaktadır. Duyduğunu aynen yazmaya çalışan öğrenci konuya yetişememekte ve kopukluklar yaşamaktadır. Öğrencilerin not alma ile ilgili yaşadıkları bir diğer sorun ise, aldıkları notları daha sonra okuyamamalarıdır. Öğrenci, derste not alırken zamanı verimli kullanmak amacıyla kısaltmalar yapmakta; fakat bu kısaltmaları belli bir temele oturtmadığından daha sonra anlayamamaktadır. Hâl böyle olunca da öğrenci için derste aldığı notlar anlamsız ve değersiz karalamalar olmaktan öteye gidememektedir. Bu durumun önüne geçmek için öğrencilere not alma eğitimi verilmeli, onların işlevsel olarak not almaları sağlanmalıdır.

Dinleme esnasında alınan notlar, hem konunun özünü içermeli hem de daha sonra okunabilecek ve anlaşılabilir nitelikte olmalıdır. Oysa öğrenciler kimi zaman konunun özünü, anahtar kelimelerini ya da ana fikrini tespit edememekte ve önemli olmayan ayrıntılara yoğunlaşmaktadırlar. Bu durum, öğrencilere dinleme ve not alma eğitimi verilirken aynı zamanda özet çıkarmanın da öğretilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Çünkü dinlerken ya da okurken not alma eylemi, aslında okunan veya dinlenen metnin özetini çıkarmaktan başka bir şey değildir.

W. Shakespeare, IV. Henri isimli eserinde, “Dinlememek ve not almamak hastalığı yüzünden başım dertte.” der. Shakespeare dönemi için geçerli olan günümüz için de geçerlidir. İyi dinlemek ve not almak sadece eğitimin değil, hayat başarısının da temelini oluşturur. İnsanın sinir sistemi, dakikada 200-250 kelimelik bir konuşma hızını anlama kapasitesine sahip olmasına karşın, normal bir konuşmanın hızı dakikada 40-70 kelime arasındadır. Bu durum, insanın sinir sisteminin sahip olduğu kapasitenin ancak dörtte biri veya altıda birini kullandığını gösterir. Böylece insanın dinleyici konumunda olduğu her dakika içinde, kafası 160-180 kelimelik bir süre boş kalır ve bu süre dikkatin dağılmasına zemin hazırlar. Kontrolün kişinin kendi elinde olduğu okuma, yazma ve düşünme etkinliklerinin aksine; dinleme başka bir insanın varlığını ve onunla karşılıklı etkileşimi içine alır. Kendilerini eğiterek dinleme becerilerini geliştiren kimseler, açıkta kalan zamanlarını konuşmacının ne demek istediğini düşünerek, anlattıklarının arkasındaki anlamı kavramaya çalışarak ve not tutarak değerlendirirler (Baltaş, 2003:42). Dinleme eğitimi almayan kimseler ise, açıkta kalan bu zaman diliminde

dikkatlerini konuya odaklamada sorun yaşar ve bir müddet sonra dinleme etkinliğinin dışında kalırlar.

Not alma, sadece dinlenenlerin daha sonraki zamanlarda tekrar edilmesini ve hatırlanmasını sağlayan bir etkinlik değil; aynı zamanda dinleme esnasında dinleyicinin dikkatinin dağılmasını ve konudan uzaklaşmasını engelleyen önemli bir unsurdur. Dinleme esnasında not alan dinleyici, konuşmacının söylediklerini kaçırmamak ve kaydetmek amacıyla dikkatle dinleyecek, bu durum da dinlemenin daha verimli bir şekilde gerçekleştirilmesini sağlayacaktır.

Dinleme ve not alma, derste uyanık kalmayı sağlayan iki kritik beceridir. Amaçlı ve odaklanmış bir dinleme olmadan doğru notlar almak imkânsızdır. Derste etkin ve doğru bir şekilde not tutulmazsa öğrenme ve bilgileri saklama becerisi önemli ölçüde azalır. Not tutma, tüm çalışma becerileri arasında en öncelikli olanlardan birisi olmalıdır. Not alma, belleğe yardımcı olarak defalarca gözden geçirilebilecek bir başvuru kaynağı imkânı sağlar. İyi not alma yöntemleri yaşamı kolaylaştırır ve öğrenme sürecinin daha anlamlı duruma gelmesini sağlar (Fender, 2001:69). Öğretmenin konuşmalarını dinlerken not tutan öğrencilerin not tutmayanlara oranla daha başarılı oldukları kanıtlanmıştır. Konuşmaların ancak küçük bir bölümü bellekte kalmaktadır. Başka bir deyişle, dinlenenlerin tamamını hatırlamak olanaksızdır. Ayrıca buna gerek de yoktur. Bu sebeple, dinlenenlerin önemli olduğu düşünülen noktaları mutlaka not edilmelidir. Aksi durumda, dinlenenlerin tamamı ileride unutulmaktadır. Oysa konuşma ile ilgili birkaç anahtar kelime, konunun önemli noktalarının hatırlanmasını sağlayacaktır (Aktaş ve Gündüz, 2009:93-94).

Öğrenme konusunda yapılan bir araştırma, ortalama bir öğrencinin okuduğunun ancak yaklaşık %20'sini hatırlayabildiğini ortaya koymaktadır. Eğer malzeme önce okunur, ardından da dinlenirse hatırlama düzeyi yaklaşık %40'a çıkmaktadır. Okuduktan sonra dinlenen malzeme, aynı zamanda yazıldığı takdirde hatırlama oranı %60'a yükselmektedir. Şayet öğrenci okuma ödevlerini düzenli olarak yapar, derslerde dikkatle dinler ve not tutarsa, sınıfını geçmeyi garantiler. Notların yeniden yazılması ise başarıyı %60 seviyesine kadar çıkarmaktadır (Baltaş, 2003:46). Dinleme esnasında not alma, dinleme etkinliğini yalnızca işitme yoluyla gerçekleştirilen bir etkinlik olmaktan çıkarmaktadır. Not alan birey, dinleme esnasında birden çok organını işe koşmaktadır. Not alan dinleyici, işittiği bilgiyi yazarak kaydetmekte ve bu kaydetme esnasında dinlediğini hem okumuş hem de yazmış olmaktadır. Öte yandan, yazmanın öğrenmede oldukça etkili olduğu da unutulmamalıdır.

Robertson’a (2008) göre, verimli bir dinleme sürecinin beraberinde tuttuğumuz notları çekmeceye koyup çekmecenin anahtarını atsak bile, not tutmada hünerliyse konuşmacının söylediklerini hatırlarız. Çünkü hünerli not tutma, mesajın önemli unsurlarını zihne işlemede, duyuların çoğunu harekete geçirir. Not tutarken mesajın çoğu anlaşılır; çünkü kaslar görülen ve işitileni yazmayla meşgul olur. Gözler sadece konuşmacının beden dilini değil, aynı zamanda kâğıttaki sözcükleri de görür. Öğrenme sürecinde ne kadar çok duyu işe koşulursa, öğrenme o kadar kalıcı olur.

Not almanın sağladığı iki önemli yarar vardır. Bunlardan birincisi; not alma, eğitimin temel şartı olan “aktif katılım”ı sağlar. Böylelikle uyanık kalmak ve dikkati öğrenilen konuda yoğunlaştırmak mümkün olur. İkincisi; not alma ve alınan notları yeniden düzenleme, eğitimin en büyük düşmanı olan unutmayı engeller. Öğrenilen malzemenin yaklaşık %70’i bir saat içinde, %80’i bir gün içinde unutulmaktadır. Unutma eğrisini lehimize çevirecek en önemli girişim not tutmaktır. Tutulan notlar bir daha okunmayacak olsa bile, dersi dinlerken uyanık kalmayı sağladığı için yine de önem taşır. İyi bir dinleyici olmanın temel kuralı iyi not tutmak, iyi not tutmanın başlıca yolu da iyi bir dinleyici olmaktır. Başka bir deyişle, iyi bir dinleyici olmak ve iyi not tutmak el ele gider (Baltaş, 2003:42-43).

Özbay (2009a:121-122), dinlerken not almanın yararlarını şu şekilde sıralamıştır:

1. Not tutarak dinleme, dinleyicinin konuşmadaki düşünce akışını daha iyi takip etmesine ve konuşmayı daha iyi anlamasına olanak sağlar.
2. Not tutarak dinleme, dinleyicinin dikkatinin dağılmasına engel olur.
3. Not tutarak dinleme, dinleyicinin konuşmadaki önemli noktalarla detayları birbirinden ayırmasını sağlar.
4. Dinleme (kaydedilmemişse) okuma gibi ihtiyaç duyulduğunda tekrarlanabilecek bir etkinlik değildir. Bir kimse okuduğu bir şeyi bir müddet sonra tekrar okuyabilir. Fakat bu imkân dinleme için geçerli değildir. Oysa dinleme esnasında not tutan bir kimse, daha sonra o notlarına bakarak dinlediklerini hatırlayabilir. Bu sayede dinlediklerinden daha sonra da yararlanabilir.
5. Not tutarak dinleme, kişiye zaman kazandırır; çünkü dinleme sırasında tutulan notlar, daha sonra uzun çalışmalarla elde edilebilecek bilgileri çok kısa zamanda tekrar etme olanağı sağlar.

Not almak, söyleneni anlama kaygısı taşımadan kulağın her duyduğu sesi mekanik bir şekilde kâğıda geçirmek değildir. İlgisizlik veya dikkatsizlik sonucu, söylenen her kelimeyi art arda kâğıda geçirmeye çabalarken bambaşka şeyler düşünen ya da düşleyenlerin sayısı hiç de az değildir. Böyle durumlarda alınan notlar, kullanılma zamanı geldiğinde tamamlanması imkânsız bir yap-boz gibidir; çünkü birçok parçası eksiktir. Not almak, dikkat ve konsantrasyonu sağlama konusunda sürekli bir çabayı gerektirir (Simonet ve Simonet, 2002:24).

Not tutmak, mekanik bir etkinlikten ziyade zihinsel bir etkinliktir. Bu etkinliğin aşamaları şunlardır:

- a. İşitmek
- b. Dinlemek
- c. Anlamak
- ç. Analiz etmek
- d. Seçmek
- e. Yazmak

Görüldüğü gibi, not tutmak için birey, işittiği sesler arasında dikkatini konuşmaya odaklar ve konuşmayı anlar; anladıklarını analiz ederek onlar arasından önemli olanları seçer ve daha sonra seçtiklerini kendince kısaltma ve özetlemeler yaparak yazıya aktarır. Tüm bu işlemler yoğun bir zihinsel çaba gerektirir (Özbay, 2009a:122). Doğru bir şekilde not alınırsa yeni bilgi, var olan bilgi ile etkili bir biçimde ilişkilendirilir. Not alma, bilginin düzenlenmesine yardımcı olur (Arslan ve diğerleri, 2008:119).

Not alan öğrenci, dersin sonunda konunun iskeletine ulaşmış olur. Bu da öğrencinin önemli yerlere odaklanmasını ve konunun öğrencinin zihninde somutlaşmasını sağlar. Not alma, var olan bilgilerle mevcut bilgiler arasında bağlantı kurduğundan, bilginin işlevsel olmasını sağlar.

1.6.1. Not Alma Teknikleri

“Not alma, öğrenilmesi gereken önemli bir dil becerisidir.” (Yıldırım, Doğanay ve Türkoğlu, 2009:116) Ne var ki, not alma becerisi eğitim sürecinde tıpkı dinleme becerisi gibi ihmal edilmektedir. Çoğu zaman not almanın belli bir eğitimle öğrenilebilecek ve geliştirilebilecek, belli teknikleri olan bir beceri olduğu unutulmakta; not alma etkinliği gelişigüzel bir şekilde gerçekleştirilmektedir.

Not alma ile ilgili kaynaklar incelendiğinde, söz konusu kaynaklarda not alma ile ilgili bilgi verilmesine karşın, not alma tekniklerine değinilmediği görülmektedir. Bu durumun sebebi şu şekilde açıklanabilir: Simonet'in (2002) "Not Alma Teknikleri" adlı kitabında belirttiği gibi, not alma tekniklerinin herkes için aynı standartlarda olamayacağı, kabul edilmesi gereken bir gerçektir. Not alma teknikleri dinleyiciye, konuşmacıya, konunun özelliklerine ve hatta ortama bağlı olarak değişmekte ve şekillenmektedir. Bu nedenle not alma tekniklerini belli kalıplar içine sokmaya çalışmak ve uygulamada da bu kalıplara harfiyen uyulmasını beklemek doğru olmayacaktır. Not alma tekniklerinin ana hatlarla belirlendiğini ve bu tekniklerin ayrıntılarının not alan dinleyiciler tarafından oluşturulmasının olağan olduğunu unutmamak gerekir.

Geleneksel not alma tekniklerine şiddetle karşı çıkan Buzan, insan beyninin düşünme süreçlerine en uygun not alma tekniğinin zihin haritaları olduğunu belirtmektedir: *"Bir zihin haritası oluştururken, temeldeki düşüncenin çağrıştırdığı diğer düşünceler yeni yeni dallar oluşturur ki beynimiz de aynı şekilde çalışır. Ayrıca, zihin haritasındaki tüm düşünceler birbiriyle ilişkili olduğu için beynin anlama ve imgeleme yetisi gelişir."*(Buzan ve Buzan, 2011:12)

Yıldırım, Doğanay ve Türkoğlu (2009), "Okulda Başarı İçin Ders Çalışma ve Öğrenme Yöntemleri" adlı eserde not alma tekniklerini şu şekilde ele almışlardır:

1.6.1.1. Ana Fikir Tekniği

Ana fikir tekniği, notların ana fikirler etrafında organize edilmesine dayanır. Bu tekniğe göre alınan notların tam bir cümle hâlinde olması gerekmez. Bu teknikte önceden belirlenen ana fikir kısaca yazılır. Bu ana fikri destekleyen açıklamalar ana fikrin altına, soldan 1.5 santimetre kadar sağ tarafa yazılır. Açıklamalarla ilgili örnek verilecek olursa, bu örnek açıklamaların altına yine soldan 1.5 santimetre kadar sağda olacak şekilde, kısaca özetlenir. Yeni bir ana fikre geçmeden önce, her ana fikrin altında daha sonra yapılabilecek ekleme ve düzeltmeler için boşluk bırakılır. Bu teknikte, not alırken düzgün cümleler kurmak, ayrıntıları not etmek gibi biçimsel kaygılar yerine, önemli noktaları kaydetmek önem taşımaktadır.

Bu tekniğin en önemli avantajı, not almak için harcanan zamanı en aza indirmesi ve dinlemede kopukluklara neden olmamasıdır. Bu notlar öğrenci için sadece ipuçlarıdır; yani bu teknikte öğrencinin dinlediği konuyu doğrudan notlarından okuması mümkün değildir. Fakat öğrenci bu notlardan faydalananarak konuyu kendi cümleleriyle

yeniden yazabilir. Bu nedenle, bu tekniğin kitap okuma esnasında değil de, ders dinleme sürecinde kullanılması daha uygun olacaktır.

Ana fikir tekniğiyle not almanın öğrencinin öğrenmesi üzerinde önemli katkısı vardır. Bu teknik, öğrenciye düşüncelerini daha kısa ve öz bir biçimde organize etme becerisini kazandırır. Alınan notlar doğrudan bir kitaba ya da öğretmene ait cümleler olmayacağından, öğrenci öğrendiklerini belli temel kavramlar çerçevesinde, kendi anladığı biçimde ifade eder ki bu etkili bir öğrenme yöntemidir.

1.6.1.2. Paragraf Tekniği

Notların özet olarak paragraflar etrafında organize edildiği tekniktir. Her ana fikir bir paragrafla ifade edilir. Bu teknik, konunun ayrıntılarıyla not edilmesine imkân sağladığından, ders sonrası yapılacak ekleme ve düzeltmeleri de en aza indirmektedir.

Paragraf tekniği, not almada uzun zaman gerektirdiğinden dinleme esnasında koplukluklara neden olabilir. Bu nedenle paragraf tekniği seçilmeden önce konunun özelliği ve öğretmenin ders anlatma hızı göz önünde bulundurulmalıdır. Eğer öğretmen not tutturmak amacıyla dersi daha yavaş anlatıyorsa bu teknik kullanılabilir. Fakat öğretmenin dersi anlatma hızı paragraflar hâlinde not almaya uygun değilse, daha az zaman gerektiren ana fikir tekniğine geçmek daha uygun olacaktır. Paragraf tekniği, kitaptan ders çalışırken not çıkarmada rahatlıkla uygulanabilir.

1.6.1.3. Aynen Kaydetme Tekniği

Bu teknik aynen kaydetmenin gerekli olduğu durumlarda; örneğin bir listenin ya da bir olgunun özelliklerinin yazılması gerektiğinde kullanılır. Bu teknikte konu ana başlık altında madde madde sıralanır. Aynen kaydetme tekniği, öğretmenin anlattığı konuya ve anlatış tarzına bağlı olarak derste kullanılabileceği gibi, kitaptan not alırken de kullanılabilir. Öğretmenin tahtayı kullandığı durumlarda, öğrenciler genellikle tahtadakileri defterlerine aynen kaydederler.

Derste tüm anlatılanların aynen kaydetme tekniğiyle kaydedilmesi hem doğru hem de uygun değildir. Bir olgunun özelliği, tanımı ya da bir liste kaydedilirken gerekirse öğretmenden ek zaman istenebilir.

1.6.1.4. Grafiksel Not Alma Tekniği

Öğrenilen bilgiler mantıksal bir yapı içeriyorsa ve bilgiler arasındaki ilişkilerin gösterilmesi gerekiyorsa, bu yapıyı göstermeye yönelik olarak kullanılabilecek teknik, grafiksel not alma tekniğidir.

Grafiksel not alma tekniğinin en büyük avantajı, çok miktarda bilgiyi en kısa ve bütüncül biçimde yansıtmasıdır. Ayrıca bu teknik yazmaya dayalı diğer tekniklere oranla, öğrenciye daha çok bilgiyi daha kısa sürede kaydetme imkânını sağlar. Bu teknikte kavram ve terimler oldukça sınırlı ölçüde kullanılmakta ve kavramlar arasındaki ilişkiler görsel olarak yansıtılmaktadır.

1.6.1.5. Cornell Not Alma Tekniği

Bu teknikte not alınacak sayfa bir çizgiyle ortadan ikiye ayrılır. Sayfanın sağ bölümü derste alınacak notların yazılması için kullanılır. Sol taraf ise dersten sonra yapılacak düzenleme ve düzeltmeler için boş bırakılır. Derste alınan notlar ana fikir, paragraf ya da liste şeklinde olabilir. Bu tekniğin en önemli avantajı, derste alınan notların sistematik olarak gözden geçirilmesine ve gerekli düzeltme ve düzenlemelerin yapılmasına imkân sağlamasıdır.

Dersten sonra fazla zaman kaybetmeden bu notlar gözden geçirilmelidir. Gözden geçirmenin ilk basamağı, alınan notların okunması, eksiklik ve yanlışlıkların belirlenmesidir. İkinci basamakta, yine sağ bölüm üzerinde gerekli düzeltmeler yapılır. Bu aşamada notlardaki eksiklikler giderilir ve notlar daha anlaşılır olacak biçimde organize edilir. Gerekirse işaretleme ya da altını çizme gibi önemli noktalara yönelik vurgulama yapılabilir. Üçüncü basamakta ise, her bölümün sonunda alınan notlar özetlenerek sağ bölümdeki notların eksikleri tamamlanmış olur.

Son olarak dördüncü basamakta düzeltilen notları özetleyecek anahtar kelimeler, cümleler, kısa tanımlar, önemli soru ve semboller seçilir ve sayfanın sol tarafına yazılır. Bu sayede sayfanın sol bölümü, alınan notların önemli noktalarını belirtebilecek ve okuyana kısa bir zaman içinde fikir verebilecek şekilde organize edilmiş olur. Yani not alınan sayfanın sol bölümü ana fikirleri yansıtırken, sağ bölümde ayrıntı ve açıklamalar yer alır (Jacobsen'den aktaran Yıldırım ve diğerleri, 2009:124).

Not tutma teknikleri sınıflandırılmış ve tek tek ele alınmış olsa da not tutmanın yalnızca bu tekniklerden ibaret olduğunu ya da bu tekniklerin birbirinden çok kesin sınırlarla ayrıldığını söylemek yanlış olacaktır. *“Her ortamda gelişen farklı ilişkilerin*

özgünlüklerini göz önüne alırsak, not almanın her koşula uyan evrensel bir reçetesi yoktur. Alınan notun niteliği, belirlenen amaçla tam bir uygunluk sağlamalıdır.” (Simonet ve Simonet, 2002:14). Bu teknikler, kimi zaman birbiriyle iç içe kullanılabileceği gibi, kimi zaman da hepsinden farklı özgün teknikler oluşturulabilir. Her insan kendi not tutma tekniğini oluşturmaktadır.

Alınan notun niteliğini ya da not alırken kullanılacak tekniği belirleyen temel unsur, dinleme amacı ve dinlenen konunun özelliğidir. Dinlenen ya da okunan bir hikâyenin temel unsurlarını ve bu unsurların birbiriyle ilişkisini belirlemek için kullanılabilecek en doğru not tutma tekniği grafiksel not alma iken; bir yemek tarifini not almak için kullanılabilecek en uygun teknik aynen kaydetmedir.

Zaman, pekçok kavram için olduğu kadar not alma için de çok önemlidir. Dinleyici not alırken konuşmacının konuşma hızına yetişmek zorundadır. Oysa, yazmak konuşmaktan daha çok zaman alan bir etkinliktir. Bu durumda, dinleyici hızlı olmak ve zamanı en verimli şekilde kullanmak zorundadır. Not alırken zamanın etkili bir şekilde kullanılmasında kısaltmalar önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle dinleyici not alırken kişisel kısaltma sembolleri belirlemeli ve bunları kullanmalıdır. Not alma eğitiminin ilk basamağı öğrencilere kısaltmalar yapmayı öğretmek olmalıdır. Öğrenci kısaltma yaparken aldığı notların daha sonra anlayabileceği şekilde olmasına özen göstermelidir.

1.6.2. Nasıl Not Almalıyız?

Baltaş (2003:123), not alırken şu hususlara dikkat edilmesi gerektiğini belirtmektedir:

1. *Not tuttuğunuz kâğıt konusunda cömert olun. Hiçbir zaman küçük bir kâğıda veya küçük küçük yazarak sıkıştırmaya çalışarak not tutmayın.*

Not alınan kâğıdın küçük seçilmesi, daha sonra düzeltme yapılmasını engelleyecektir. Bu nedenle not alınacak kâğıdın daha sonra yapılacak ekleme ve düzeltmelere imkân verecek boyutlarda olması önemlidir.

2. *Not tuttuğunuz bir defteriniz olsun. Sayfanın altında, üstünde ve sol tarafında boşluk bırakarak not alın.*

Notların bir defterde toplanması, hem dağınıklığı ve notların kaybolmasını önleyecek hem de öğrencinin konuların öncelik sonralık sırasını kavramasını sağlayacaktır. Konuların öncelik sonralık sırasının bilinmesi, bilgilerin ilişkilendirilmesi ve mantıksal bir zemine oturtulması açısından oldukça önemlidir.

3. *Her yeni fikri yeni bir satıra yazın.*

Dinlenen metne ilişkin her fikrin art arda bir bütün oluşturacak şekilde yazılması yerine, her bir fikrin ayrı bir satırda belirtilmesi, algılanan parçanın küçük olmasını sağlayacak ve bu durum bilginin zihne daha kolay kaydedilmesine yardımcı olacaktır. Her yeni fikrin yeni bir satıra yazılması, notların tekrar edilmesinde ve hatırlanmasında da faydalı olacaktır.

4. *Kendiniz için bir kısaltma dili belirleyin ve not tutarken bunu kullanın.*

Öğrenci not alırken konuşma hızına yetişmek zorundadır. Oysa yazma, konuşmadan daha çok zaman gerektiren bir beceridir. Öğrenci, not alma esnasında zamanı verimli kullanmak zorundadır. Bu nedenle not alma sırasında kısaltmalar kullanmak faydalı olacaktır.

5. *Konuşmanın hızlı aktığı yerde bir çizgi koyun. Bu kaçırdığınız kelimenin yaklaşık miktarını belirler ve bunu tamamlamanız gerektiğini size hatırlatır.*

Not alma esnasında eksik kalan yerlere o kısımların tamamlanması gerektiğini hatırlatacak semboller konulması faydalı olur. Öğrenci bu eksikleri dersin bitiminde, hemen tamamlamalıdır. Aksi takdirde yetiştiremediği kelimeleri unutabilir.

6. *Kâğıdınıza geçireceğiniz şema, şekil, tablolar varsa bunlara uygun boş yer bırakın.*

7. *Notlarınızı temize çekin. Bu işlemi mümkünse notları tuttuğunuz gece, değilse en geç bir sonraki dersten önce yapın.*

Notların temize çekilmesi, aynı zamanda konunun tekrar edilmesi anlamına gelmektedir. Tekrar, öğrenmenin gerçekleşmesi ve kalıcı olması açısından oldukça önemlidir. Notların temize çekilmesinin sağlayacağı bir diğer yarar da, daha sonra o notların daha kolay okunmasını sağlamasıdır. Notlar temize çekilirken olgunlaşır ve son şeklini alır.

8. *Önemli kelimelere dikkat çekmek için kendi belirlediğiniz sembolleri kullanın, altını çizin, büyük harfler ile yazın.*

Önemli noktaların vurgulanarak not edilmesi, notlar gözden geçirilirken zaman kazanılmasını sağlar ve ayrıca hatırlamayı da kolaylaştırır.

9. *Öğretmenin “Bu önemlidir.” dediğini yazın ve onu altını çizerek işaretleyin.*

Öğretmenin derste önemini vurguladığı bölümler sınavlardaki sorular hakkında ipuçları verir. Ancak öğrenci sonraki zamanlarda öğretmenin hangi kısımlar üzerinde durduğunu unutup önemsiz ayrıntılara takılabilir. Bu nedenle, not alırken öğretmenin vurguladığı bölümleri çeşitli sembollerle belirtmek, daha sonra bu bölümlere yoğunlaşılması açısından çok önemlidir.

10. Yanlışıkları silmeyin veya karalamayın, üzerine bir çizgi çekin, bu size zamandan kazandırır.

11. Ana başlıklar, alt başlıklar kullanın. Ana başlıkları kenar çizgisine koyun, alt başlıkları daha içeriden yazın.

Not alınan konunun başlıklar altında toplanması ve bu başlıkların ana başlık ve alt başlıklar şeklinde ilişkilendirilmesi, konunun beyinde organize edilmesi ve beyne planlı bir şekilde yerleştirilmesi açısından oldukça faydalı olacaktır. Bilginin kullanılabilir olması ve gerektiğinde geri çağırılabilmesi için beyne düzenli bir şekilde yerleştirilmesi ve diğer bilgilerle ilişkilendirilmesi çok önemlidir.

1.7. Araştırmanın Amacı

Öğrencilerin yaşamlarının her alanında en çok ihtiyaç duydukları dil becerilerinden biri dinlemedir. Bu araştırmanın amacı, çeşitli etkinlikler aracılığıyla hazırlanan not alarak dinleme eğitimi ile öğrencilerin dinleme becerilerini geliştirmektir.

Bu amaç doğrultusunda araştırmadaki temel problem şudur:

İlköğretim ikinci kademe 7. sınıf Türkçe dersinde, çeşitli etkinlikler aracılığıyla hazırlanan not alarak dinleme eğitiminin verildiği öğrencilerin dinleme becerileri ile bu eğitimin verilmediği öğrencilerin dinleme becerileri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Araştırmada bu problem cümlesinin cevabını bulabilmek için şu alt problemler ele alınmıştır:

1. Deney grubu ile kontrol grubu öğrencilerinin, *Dinleme Testi*'ne göre ön test toplam ortalama puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

2. Deney grubu ile kontrol grubu öğrencilerinin, *Dinleme Testi*'nin her bir sorusuna göre ön test toplam ortalama puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

3. Deney grubu öğrencilerinin *Dinleme Testi*'ne göre ön test ve son test toplam ortalama puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

4. Deney grubu öğrencilerinin *Dinleme Testi*'nde yer alan soruların her birine göre ön test ve son testten aldığı ortalama puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

5. Kontrol grubu öğrencilerinin *Dinleme Testi*'ne göre ön test ve son test toplam ortalama puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

6. Kontrol Grubu öğrencilerinin *Dinleme Testi*'nde yer alan soruların her birine göre ön test ve son testten aldığı ortalama puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

7. Deney grubu ile kontrol grubu öğrencilerinin, *Dinleme Testi*'ne göre son test toplam ortalama puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

8. Deney grubu ile kontrol grubu öğrencilerinin *Dinleme Testi*'nde yer alan soruların her biri için son test puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1.8. Araştırmanın Önemi

İnsanlar, var oldukları ilk günden beri iletişim kurma ihtiyacı duymuşlardır. İnsanlar arasındaki temel iletişim aracı olan dil; dinleme, okuma, konuşma ve yazma olmak üzere dört temel beceriden oluşur. Türkçe eğitiminin amacı, öğrencilere bilgi aktarmak değil, onların dört temel dil becerisini geliştirmektir.

İnsanoğlunun kazandığı ilk beceri olan dinleme ancak düzenli ve sürekli bir eğitimle gelişebilmektedir. Oysa, dinlemenin eğitimle gelişen bir beceri olduğu gerçeği çoğu zaman unutulmuş; eğitim öğretim sürecinde dinleme becerisine gereken önem verilmemiştir. Bunun temelinde, dinlemenin öğrenciler tarafından zaten kazanılmış ve geliştirilmiş bir beceri olduğu yanılgısı yatmaktadır. Okul çağına gelen çocuklarda dinleme becerisinin kazanılmış olduğunu söylemek yanlış değildir. Ancak, kendiliğinden kazanılan dinleme becerisinin gelişebilmesi için ayrıca çaba gerekmektedir.

Dinleme eğitiminin ihmal edilmesi, öğrencileri hem okul yaşamında hem de okul dışında olumsuz etkilemektedir. Dinleme becerisi gelişmemiş çocuk, sınıfta öğretmenini, sınıf dışında da karşısındaki insanı dinlerken sorunlar yaşamaktadır. Bu durum, okulda akademik başarıya; okul dışı hayatta da iletişime gölge düşürmektedir.

Dinleme yöntem ve tekniklerinden not alarak dinlemenin belirlendiği bu çalışmada, çeşitli etkinlikler aracılığıyla verilen not alarak dinleme eğitimi ile öğrencilerin dinleme becerileri geliştirilmeye çalışılmıştır. Bu çalışma, araştırmacılara ve eğitim-öğretim sürecini yönlendiren öğretmenlere yol göstermesi açısından önem arz etmektedir.

1.9. Varsayımlar

1. Öğrencilerin *Dinleme Testi*'ndeki sorulara verdikleri cevapların, deney ve kontrol grubu öğrencilerinin dinleme becerilerindeki gerçek durumlarını yansıttığı;

2. Ön test ve son test uygulamaları ile deney grubuna verilen eğitim çalışmalarını sırasında, öğrencilere dinletilen ses kayıtlarının ve metinlerin sınıfın tamamı tarafından işitilebildiği;

3. Örneklemin evreni temsil edebilecek nitelikte olduğu;
4. Araştırmanın kontrol edilemeyen değişkenlerinin deney ve kontrol grubunu aynı düzeyde etkilediği varsayılmaktadır.

1.10. Sınırlılıklar

1. Araştırma; 2010-2011 eğitim öğretim yılında Sincan Semiha İsen İlköğretim Okulu ile Elmadağ Kurtuluş İlköğretim Okulunda öğrenim gören ve araştırmanın yapıldığı dönemde 7. sınıfa devam eden 102 öğrenci ile sınırlıdır.
2. Öğrencilerin dinleme becerisi konusundaki başarıları, ön test ve son test için hazırlanan cevap anahtarında yer alan ölçütlerdeki başarıları ile sınırlıdır.

2. BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın yöntemi, evren ve örnekleme, veri toplama araçları, öğrencilere verilen eğitim çalışmaları ve toplanan verilerin analizine ilişkin bilgilere yer verilmektedir.

2.1. Araştırmanın Yöntemi

İlköğretim 7. sınıf öğrencilerine not alma tekniği temel alınarak verilen dinleme eğitiminin, öğrencilerin dinlediğini anlama becerilerine etkisinin tespit edilmesinin amaçlandığı araştırmada *ön test son test kontrol gruplu deneysel yöntem* kullanılmıştır.

Değişkenler arası ilişkilerin kesinlikle saptanabilmesi sonucu kuramların geliştirilebildiği, kontrollü ve ulaştığı sonuçların kesin olması nedeniyle en güvenilir araştırma olarak kabul edilen araştırmalar deneysel araştırmalardır (Ural ve Kılıç, 2006: 19). Deneysel araştırmalarda kullanılan yöntemlerden biri de ön test- son test kontrol gruplu modeldir.

Ön test-son test kontrol gruplu modelde yansız atama ile oluşturulmuş iki grup bulunur. Bunlardan biri deney, öteki kontrol grubu olarak kullanılır. Her iki grupta da deney öncesi ve sonrası ölçümler yapılır. Bu modelde “X”in ne ölçüde etkili olduğuna karar vermek için ön test ve son test sonuçları birlikte kullanılır. Bu amaçla üç farklı yol izlenebilir. Her grup için ön test-son test puanlarındaki yüzde artışlar bulunarak ortalama artışlar karşılaştırılabilir, ön test puanları “birlikte değişen” olarak kullanılıp son test puanlarıyla birlikte çözümlenebilir ya da önce ön test puanlarının karşılaştırılmasının ardından arada önemli bir ayrım yoksa yalnızca son test puanları kullanılarak ortalamalar arası farklar sınanır (Karasar, 2008: 97).

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Ankara ilinde 2010-2011 eğitim-öğretim yılında öğrenim gören 7. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini, Sincan Semiha İsen İlköğretim Okulu ile Elmadağ Kurtuluş İlköğretim Okulunda öğrenim gören 102 7. sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Yapılan ön test sonucunda, belirtilen okullarda çalışmaya dâhil edilen öğrencilerin dinleme becerileri arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Buna göre, rastlantısal olarak Semiha İsen İlköğretim Okulundaki öğrenciler deney, Kurtuluş İlköğretim

Okulundaki öğrenciler de kontrol grubu olarak belirlenmiştir. Deney grubunda Semiha İsen İlköğretim Okulu 7/C, ve 7/E sınıflarında öğrenim gören 51, kontrol grubunda da Kurtuluş İlköğretim Okulu 7/A, 7/B ve 7/C sınıflarında öğrenim gören 51 öğrenci yer almaktadır.

2.3. Veri Toplama Teknikleri

Araştırmanın verileri, öğrencilerin dinleme becerilerini ölçmek için seçilen ön test metnine yönelik hazırlanan soruların değerlendirilmesiyle elde edilmiştir. Ön testin uygulanmasında öncelikle öğrencilere uzman görüşleri (EK-1) doğrultusunda seçilen “Başlıyoooo... Nasreddin Hoca Festivali Başlıyor” (EK-3) adlı metin okunmuş ve sonrasında onlardan bu metinle ilgili hazırlanan soruları (EK-4) yanıtlamaları istenmiştir.

Metnin ve soruların seçiminde öğrencilerin ilgi ve seviyeleri dikkate alınmıştır. Metin için hazırlanan soruların seçiminde de “uzman görüşü”ne başvurulmuştur. Türkçe eğitimi alanında uzman olan on kişiye konuyla ilgili bir form verilmiş, ilköğretim 7. sınıf öğrencileri için hazırlanmış sorulara 1’den 10’a kadar puan vermeleri istenmiştir (EK-2). Ortalamaların alınmasının ardından en yüksek puandan başlanarak on beş soru seçilmiş, diğer sorular elenmiştir. Uzman görüşleri doğrultusunda seçilen sorular şunlardır:

1. Nasrettin Hoca küçük, sakın bir Anadolu köyü olan doğmuştur.
2. Nasrettin Hoca, köyün sevilen ve saygı duyulan imamı ile çocuklarıdır.
3. Nasrettin Hoca, hocasının “Ay mı faydalıdır, Güneş mi?” sorusuna cevabını verir ve nedenini şöyle açıklar:
4. Nasrettin Hoca ve ailesi neden Sivrihisar’a göç etmiştir?
5. Nasrettin Hoca neden Konya’ya gitmiştir?
6. Hoca, Anadolu Selçuklu Devleti’nin başkenti Konya’ya gittiğinde tahtta oturmaktadır.
7. Nasrettin Hoca Konya’dan neden ayrılır?
8. Nasrettin Hoca Konya’dan ayrılıp nereye gitmiştir?
9. Dinlediğiniz metinden hareketle Nasrettin Hoca’nın kişilik özelliklerinden üç tanesini yazınız.

10. *Nasrettin Hoca öldüğünde tahtta oturmaktadır.*
11. *Nasrettin Hoca'nın vasiyeti nedir?*
12. *Nasrettin Hoca Şenlikleri nerede ve ne zaman düzenlenir?*
13. *UNESCOyılını Nasrettin Hoca'nın anılması için olarak ilan etmiştir.*
14. *Nasrettin Hoca'nın halk deyişlerinden iki tanesini yazınız.*
15. *Aşağıdaki yer adlarını Hoca'nın buralarda yaşayış sırasına göre numaralandırınız.*
 Sivrihisar
 Hortu
 Akşehir
 Konya

Soruların belirlenmesinin ardından Sincan Semiha İsen İlköğretim Okulu ve Elmadağ Kurtuluş İlköğretim Okulunda ön test uygulanmış, öğrencilerden *Dinleme Testi*'nde yer alan soruları yanıtlamaları istenmiştir. Öğrencilerin kâğıtları, *Dinleme Testi* için hazırlanan cevap anahtarına göre araştırmacı ve ikinci gözlemci tarafından değerlendirilmiştir.

Değerlendirmenin geçerli ve güvenilir olmasını sağlamak amacıyla, öğrencilerin *Dinleme Testi*'ndeki sorulara verdikleri cevaplar hem ön testte hem de son testte araştırmacının yanı sıra ikinci gözlemci tarafından incelenmiştir. Rastlantısal olarak belirlenen 20 öğrencinin kâğıtları, araştırmacı ve ikinci gözlemci tarafından ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeler arasındaki ilişki de *Pearson Korelasyon Analizi* ile belirlenmiştir. Elde edilen verilere göre, ön testte ($r = .90$, $p < 0.01$) ve son testte ($r = .92$, $p < 0.01$) öğrencilere verdikleri toplam puanlar açısından gözlemciler arasında çok kuvvetli bir uyum söz konusudur.

2.4. Araştırmanın Uygulaması

Araştırmanın uygulaması; ön testin uygulanması, eğitim çalışmaları ve son testin uygulanması olmak üzere üç aşamada gerçekleştirilmiştir.

Uygulamanın birinci aşamasında, örneklemi oluşturan Sincan Semiha İsen İlköğretim Okulu ve Elmadağ Kurtuluş İlköğretim Okulundaki 7. sınıf öğrencilerinden ön test için seçilen metni dikkatle dinlemeleri istenmiş ve dinleme etkinliği tamamlandıktan sonra öğrencilere metinle ilgili sorular yöneltilmiştir. Her iki okulda da öğrencilerin sorulara verdikleri cevaplar, cevap anahtarı aracılığıyla araştırmacı ve

ikinci gözlemci tarafından değerlendirilmiştir. Ön test sonuçlarına göre, istatistikî anlamda aralarında anlamlı bir fark görülmeyen okullardan biri deney, diğeri kontrol grubu olarak belirlenmiştir.

Uygulamanın ikinci aşamasında eğitim çalışmalarına yer verilmiştir. Not alarak dinleme becerilerini geliştirmek amacıyla deney grubu öğrencilerine on hafta boyunca yirmi saat süreyle eğitim verilmiştir. Bununla birlikte kontrol grubu öğrencilerine konuyla ilgili bir eğitim verilmemiş, bu gruptaki öğrenciler derslerine olağan akışında devam etmiştir.

Verilen eğitimin ardından uygulamanın üçüncü aşamasında, son test uygulamasına geçilmiştir. Son testte her iki gruptan da okunacak metni dikkatle dinlemeleri istenmiş, dinleme etkinliğinin ardından soru kâğıtları öğrencilere dağıtılmış ve onlardan soruları cevaplamaları istenmiştir. Öğrencilerin verdiği cevaplar, ön testte olduğu gibi, araştırmacı ve ikinci gözlemci tarafından cevap anahtarına göre değerlendirilmiştir.

2.4.1. Eğitim Çalışmaları

Ön testin uygulanmasının ardından, deney grubuna on hafta boyunca yirmi saat süreyle dinleme eğitimi verilmiştir. Eğitim çalışmalarında not alma tekniği temel alınarak hazırlanan etkinliklerden yararlanılmıştır. Hazırlanan etkinliklerde öğrencilere hikâye, biyografi, haber ve makale türlerinde metinler dinletilmiştir.

Eğitim çalışmalarında kullanılan metinler, uygulamadan önce araştırmacı ve alan uzmanları tarafından incelenmiş; öğrenciler tarafından kolay anlaşılmasını sağlamak amacıyla metinlerde bazı düzenlemeler (uzun cümleleri kısaltmak, anlaşılması güç ifadeleri değiştirmek gibi) yapılmıştır.

Etkinliklerin hazırlanmasında kolaydan zora, parçadan bütüne doğru bir anlayış benimsenmiş, etkinlikler birbirini bütünleyecek şekilde planlanmıştır. Bunun yanı sıra, yapılan çalışmaların unutulmaması, edinilen bilgilerin kalıcı olması ve beceriye dönüşmesi amacıyla on haftalık süre boyunca ara ara tekrar çalışmalarına yer verilmiştir. Aşağıda yapılan etkinliklere ilişkin bilgiler yer almaktadır.

1. Hafta

Dikkat Geliştirme Çalışmaları

Dinlemeyi, işitmeden ayıran temel etken dikkattir. Kulağın algılayabileceği şiddetteki her türlü ses işitilir; ancak işitilen her ses dinlenilmiş olmaz. Dinlemenin gerçekleşmesi için, işitilen sese odaklanmak gerekir. Bu odaklanma da dikkatin dinlenecek konuya yoğunlaştırılmasıyla mümkün olacaktır.

Dikkat, dinlemenin tam ve verimli bir şekilde gerçekleştirilmesi açısından oldukça önemlidir. Konu, eğitim-öğretim süreci çerçevesinde ve öğrenciler açısından ele alınacak olursa, dinleme konusunda hedeflenen amaçlara yeterli düzeyde ulaşılmadığını söylemek yanlış olmayacaktır. Öğrenciler, küçük yaşta kazanmaları ve geliştirmeleri gereken dinleme becerisi konusunda ne yazık ki istenen düzeye ulaşamamaktadırlar. Sınıf ortamında gerçekleştirilen dinleme etkinliklerinde öğrencilerin bir kısmı dersi hiç dinlemezken bir kısmı da bir müddet dinleyip sonra konudan uzaklaşmaktadır. Bu durumun temel sebebi öğrencilerin dikkatlerini konuya odaklayamamalarıdır. Bu nedenle dinleme eğitimi her şeyden önce dikkati geliştirme çalışmaları ile başlatılmalıdır.

Tüm bunlar göz önünde bulundurularak uygulamaların ilk haftasında ve diğer haftalardaki etkinliklerin öncesinde, dikkati geliştirme çalışmaları yapılmıştır. Öğrencilerin dikkatlerini toplamaları için onlara *kulaktan kulağa*, *manav-süpermarket*, *7 farkı bulma* gibi oyunlar oynatılmıştır. Bu sayede hem eğitim sürecinin öğrenciler için eğlenceli bir hâle getirilmesi hem de onların dikkatlerini konu etrafında toplamak amaçlanmıştır.

Kulaktan kulağa oyununda öğretmen sınıftaki öğrencilerden birinin kulağına bir cümle söyler. Daha sonra o öğrenci, öğretmenin söylediği cümleyi yanındaki arkadaşına, o da yanındakine söyler ve bu işlem son kişiye kadar tekrarlanır. En son sıradaki öğrenci, arkadaşının, kulağına söylediği cümleyi yüksek sesle sınıfta tekrarlar. Öğretmenin oyunu başlattığı cümle ile bu cümle karşılaştırılır. İki cümle birbirine ne kadar yakınsa oyun o kadar başarıyla tamamlanmış olur. *Kulaktan kulağa oyunu*, öğrencilere dinleme alışkanlığı kazandırmak ve onların dikkatlerini geliştirmek amacıyla çalışmada kullanılmıştır.

Manav-süpermarket oyununda, seçilen bir öğrenci “Manavdan bir kilo elma aldım.” gibi bir cümle ile oyunu başlatır, diğer öğrenciler kendilerinden önce söz alan arkadaşlarının söyledikleri meyveyi söyledikten sonra bir meyve adı da kendileri

eklerler. Oyunun amacı, sözcük sayısı ne kadar artarsa artsın sıralamayı şaşırmadan kelimeleri doğru sayabilmektir. Kelimeleri yanlış sıralayan öğrenciler oyundan çıkarılır. En çok kelimeyi doğru sırayla söyleyen öğrenci oyunu kazanır. Bu oyun hem öğrencinin dikkatle dinlemesini hem de dinlediklerini beyinde belirli bir sıraya koyarak saklamasını sağladığından oldukça yararlıdır. Oyun bu özelliği ile dinlemeyi geliştirdiği kadar hafızanın da gelişmesine yardım eder. Ayrıca öğrenci bu oyun sayesinde belirli bir sıralama ile anında, eksiksiz ve doğru konuşma becerisini de geliştirmektedir (Yalçın, 2006:120).

7 farkı bulma oyununda, öğrencilere ilk bakışta birbirinin aynısı gibi görünen; ama aslında birbirinden farklı olan iki resim gösterilir ve onlardan bu resimlerdeki farkları bulmaları istenir. Belirlenen süre içinde en çok farkı bulan öğrenci oyunu kazanır. 7 farkı bulma oyunu ile öğrencilerin dikkatlerini geliştirmek amaçlanmıştır.

Daha sonra, öğrencilere dinlemenin önemi vurgulanmış ve konuyla ilgili onların da görüşleri alınmıştır. Öğrencilere “*Niçin dinlemeliyiz?*”, “*Neleri dinleriz?*”, “*Nasıl dinlemeliyiz?*” gibi sorular yöneltilmiş ve onların bu soruları yanıtlamaları sağlanmıştır. Böylece, onların günlük hayatlarında dinlemenin ne kadar önemli bir yer tuttuğunu fark etmelerini sağlamak amaçlanmıştır.

Uygulamaların ilk haftasında, iki ders saati çalışma için ayrılmıştır. İlk ders saati dikkat toplama çalışmaları için ayrılırken, ikinci ders saatinde de öğrencilere dinleme becerisinin günlük hayattaki önemini kavratmak amaçlanmıştır.

Dikkat geliştirme çalışmaları oyunlarla gerçekleştirildiğinden, çalışmanın deney grubunu oluşturan Sincan Semiha İsen İlköğretim Okulu 7-C ve 7-E sınıflarının bu etkinliklerde çok eğlendikleri görülmüştür.

2. Hafta

Dikkat Geliştirme Çalışmaları ve Kısaltmalar

Çalışmanın ikinci haftasında, ilk haftada olduğu gibi öncelikle dikkat geliştirme çalışmaları yapılmıştır. Bu amaçla öğrencilere çeşitli ses efektleri (cam kırılması, su sesi, korna sesi, kuş sesi, çarpışma sesi...gibi) dinletilmiş ve onlardan bu seslerin neye ya da kime ait olduğunu tahmin etmeleri istenmiştir. Etkinliğin uygulanması sırasında öğrencilerin eğlendikleri ve etkinliğe sınıfın tamamının katıldığı gözlenmiştir.

Çalışmanın temeli, not alarak dinleme becerisine dayandığından öğrencileri bu noktaya çekmek için onlara “*Dinlediklerimizi unutmamak ya da daha sonra hatırlamak*

için neler yapmalıyız?” sorusu sorulmuştur. Sınıfta gerçekleştirilen kısa bir fikir alışverişinden sonra, dinlenenlerin unutulmaması için not almanın gerekli olduğu vurgulanmıştır.

Not almanın aslında günlük hayatta sıkça kullanılan bir beceri olduğu ifade edilmiş ve öğrencilere “*Neleri not alırız?*” sorusu yöneltilmiştir. Bu soru ile öğrencilere not almanın insan hayatındaki yerini ve önemini kavratmak amaçlanmıştır.

Not alma konusunda yaşanan en büyük problem, dinleyicinin not alırken konuşmacının hızına yetişememesidir. Bu nedenle not alma esnasında zamanı verimli kullanmak oldukça önemlidir. Not alırken kısaltmalar kullanmak, dinleyiciye zaman kazandıracaktır. Öğrencilere not alırken kısaltmalar yapmanın önemi vurgulandıktan sonra, kısaltmalarla ilgili hazırlanan çalışma kâğıdı (EK-5) dağıtılmıştır. Bu çalışma kâğıdında iki farklı madde bulunmaktadır. Bu maddelerden ilkinde, öğrencilerden kısaltmaları verilen kurum ve kuruluş isimlerinin açılımlarını yazmaları istenmiştir. Bu etkinlikte öğrencilerin kimi kurum kısaltmalarının açılımlarını yazamadıkları görülmüştür ve onlara gereken açıklamalar yapılmıştır. Etkinliğin ikinci maddesi ise, öğrencilerin kendilerine verilen kelimeleri daha sonra hatırlayabilecekleri şekilde kısaltarak yazmalarına yöneliktir.

Etkinliğin uygulanmasının ardından, öğrencilere kısaltma yapmanın harf ya da heceleri gelişigüzel bir şekilde elemek olmadığı; yapılan kısaltmaların mutlaka daha sonra anlaşılabilir nitelikte olması gerektiği vurgulanmıştır.

3. Hafta

Not Alma

Uygulamanın üçüncü haftasında, öğrencilere Barış MANÇO’ya ait iki şarkı dinletilmiştir. Bu şarkılardan ilki “*Sarı Çizmeli Mehmet Ağa*” (EK-6), ikicisi ise “*Sakız Hanım ile Mahur Bey*”dir (EK-7).

Bu etkinlikler ile öğrencilere dinlenenlerin hatırlanmasında yazmanın, diğer bir ifade ile not tutmanın ne kadar önemli olduğunu kavratmak amaçlanmıştır.

Uygulamanın ilk aşamasında, öğrencilere “*Sarı Çizmeli Mehmet Ağa*” şarkısı dinletilmiştir. Etkinliğin hazırlık aşamasında bu şarkıya ait sözler, kimi kısımları eksik bırakılarak bir kâğıda kaydedilmiş ve bu kâğıt deney grubunda yer alan öğrenci sayısı kadar çoğaltılmıştır.

Etkinliğin uygulanması sırasında, öğrencilere bir şarkı dinleyecekleri ve şarkının sözlerine dikkat etmeleri gerektiği belirtilmiş; ardından şarkı öğrencilere etkinlik kâğıdı dağıtılmadan dinletilmiştir. Dinleme etkinliği bittikten sonra, öğrencilere üzerinde şarkının sözlerinin kimi kısımlarının eksik bırakılarak yazıldığı kâğıt dağıtılmış ve öğrencilerden bu kâğıttaki boşlukları, dinledikleri şarkının sözlerini hatırlamaya çalışarak doldurmaları istenmiştir. Bu noktada, öğrencilerin büyük bir bölümünün şarkının sözlerini hatırlamakta ve boşlukları doldurmakta zorlandıkları tespit edilmiştir. Ardından öğrencilere şarkı tekrar dinletilmiş ve onlardan şarkıyı dinlerken etkinlik kâğıdındaki boşlukları doldurmaları istenmiştir. Öğrencilerin şarkıyı ikinci kez dinlerken boşlukları eksiksiz bir şekilde doldurabildikleri görülmüştür.

Uygulamanın ikinci aşamasında, öğrencilere yine bir şarkı dinleyecekleri ve daha sonra bu şarkı ile ilgili hazırlanmış sorulara cevap verecekleri belirtilmiştir. Öğrencilere “*Dinleyeceğiniz şarkıya dair ayrıntıları hatırlayabilmek için ne yapmanız gerekiyor?*” sorusu yöneltilmiş, bu şekilde öğrenciler not almaları gerektiği konusunda yönlendirilmiştir. Daha sonra öğrencilerden not almak için gerekli hazırlıklarını tamamlamaları istenmiş ve “*Sakız Hanım ile Mahur Bey*” isimli şarkının dinletilmesine geçilmiştir. Şarkının dinletilmesi esnasında öğrencilerin not aldıkları görülmüştür. Öğrencilerin bir kısmı, not alma esnasında şarkının sözlerini aynen kaydetmeye çalışmış ve şarkının hızına yetişemediklerinden bir müddet sonra not alma etkinliğini bırakmışlardır.

Şarkının dinletilmesi tamamlandıktan sonra, öğrencilere üzerinde şarkı ile ilgili hazırlanmış soruların bulunduğu etkinlik kâğıdı (EK-8) dağıtılmış ve onlardan bu sorulara cevap vermeleri istenmiştir. Daha sonra, eksik kalan kısımları tamamlamaları için şarkı öğrencilere bir kez daha dinletilmiştir.

Bu etkinliğin uygulanması sırasında, öğrencilerden bazılarının not almayı “aynen kaydetmek” olarak algıladığı görülmüş ve bu durumun önüne geçmek için öğrencilere, aldıkları notlar ile ilgili dönüt verilerek konu hakkında gereken açıklamalar yapılmıştır.

4. Hafta

Yönergeleri Dinleme ve Yapma

Not Alarak Dinleme

Uygulamanın dördüncü haftasında öğrencilere ilk olarak *origami* (EK-9) yaptırılmıştır. Bu etkinliğin yaptırılmasındaki amaç, öğrencilerin dikkatini dinlemeye yoğunlaştırmak ve onların eğlenmesini sağlayarak sınıfın tamamının çalışmalara katılımını sağlamaktır.

Origami etkinliğine başlanmadan önce, öğrencilere kare şeklinde kâğıtlar dağıtılmış ve kendilerine verilen yönergeleri dikkatle dinleyip uygulamaları gerektiği vurgulanmıştır. Öğrencilere ellerindeki kâğıdı yönergeler doğrultusunda katlayarak bir köpek elde edecekleri söylenmiştir. Ayrıca yönergelerin sadece sözel olarak verileceği, gösterip yaptırma tekniğinin uygulanmayacağı ve bir yönergenin iki kez tekrar edilmeyeceği kesin bir şekilde belirtilmiştir.

Gereken uyarı ve açıklamaların ardından origami köpek yapımı için önceden hazırlanan ve deney grubuna dâhil olmayan Sincan Semiha İsen İlköğretim Okulu 7-A sınıfında pilot uygulaması yapılan yönergelerin okunmasına geçilmiştir. Yönergeler ne çok hızlı ne de çok yavaş bir şekilde okunmuştur. Etkinliğin uygulanması esnasında, öğrencilerin neredeyse tamamına yakınının yönergeleri zamanında ve doğru algılayıp takip ettiği görülmüştür. Origami etkinliği çocuklar tarafından çok sevilmiş ve başarıyla tamamlanmıştır.

Dördüncü haftanın ikinci etkinliği, not alarak dinlemeye yönelik olarak hazırlanmıştır. Bu etkinlikte öğrencilere “*İnternette Gezinti Yaşlı Beyinleri Uyarıyor*” isimli bir makale (EK-10) okunmuş ve onlardan bu metni dinlerken önemli noktaları not almaları istenmiştir. *Bilim ve Teknik Dergisi*’nden alınan makale, çalışmada kullanılmak üzere, öğrencilerin seviyelerine uygun olacak şekilde kısaltılmış ve sadeleştirilmiştir.

Metnin okunması bittikten sonra, öğrencilere metinle ilgili hazırlanan soruların bulunduğu etkinlik kâğıdı (EK-11) dağıtılmış ve onlardan bu soruları yanıtlamaları istenmiştir. Öğrencilere, soruları yanıtlarken dinleme esnasında aldıkları notlara bakabilecekleri söylenmiştir.

Bu etkinlik ile öğrencilere not alarak dinleme becerisini kazandırmak amaçlanmıştır. Etkinliğin uygulanması sırasında, kimi öğrencilerin sıkıldıkları kimilerininse not almakta güçlük çektiği görülmüştür. Bu durum, etkinlik için kullanılan

metnin makale türünde olmasından kaynaklanmış olabilir. Uygulamalar sırasında, öğrencilerin tahkiye unsuru içeren metinlere daha çok ilgi duydukları görülmüştür.

Etkinlik tamamlandıktan sonra, alınan notlar toplanmış ve incelenmiş; öğrencilere aldıkları notlarla ilgili dönüt verilmiştir.

5. Hafta

Not Alarak Dinleme

Uygulamanın beşinci haftasında öğrencilere içinde birden çok kahraman ve olay bulunan bir metin dinletilmiştir. Öğrencilerden bu metni dinlerken önemli yerleri ve özellikle metindeki kronolojiyi not etmeleri istenmiştir.

Bu etkinlik ile amaçlanan, öğrencilerde grafiksel not almanın temellerini oluşturmak ve onların dinledikleri metinde yer alan kavram, olay ya da kişiler arasındaki ilişkileri saptamalarını sağlamaktır.

Etkinlikte kullanılan “*Kâğıt Paranın Yolculuğu*” (EK-12) isimli metnin öğrenciler tarafından çok eğlenceli bulunduğu ve öğrencilerin bu metindeki kronolojik sırayı ve önemli noktaları başarıyla not edebildikleri görülmüştür. Metnin okunması tamamlandıktan sonra, öğrencilere metinle ilgili soruların bulunduğu etkinlik kâğıdı (EK-13) dağıtılmış ve onlardan bu kâğıttaki soruları yanıtlamaları istenmiştir.

Öğrencilerden toplanan etkinlik kâğıtları incelendiğinde, etkinliğin başarılı bir şekilde gerçekleştirildiği ve öğrencilerin amaca uygun olarak not alabildikleri görülmüştür.

Beşinci haftanın ikinci etkinliğinde öğrencilere ülkedeki hava durumunu konu alan bir haber metni (EK-14) okunmuş ve onlardan haberi dinlerken önemli noktaları not almaları istenmiştir.

Bu etkinlik ile öğrencilerin not alarak dinleme becerilerini geliştirmek ve onların dinledikleri metinde geçen yer, zaman, kişiler gibi unsurlarla sayısal verilere dikkat etmelerini sağlamak amaçlanmıştır.

Haber metni sınıfta bir kez okunduktan sonra, öğrencilere metin ile ilgili önceden hazırlanmış olan etkinlik kâğıdı (EK-15) dağıtılmıştır. Bu kâğıt, okunan metnin kimi bölümlerinin eksik bırakılmasıyla hazırlanmış bir boşluk doldurma etkinliğidir. Öğrencilerden metni dinlerken aldıkları notlardan yararlanarak etkinlik kâğıdında boş bırakılan yerleri tamamlamaları istenmiştir.

Etkinlik tamamlandıktan sonra, çalışmada kullanılmak üzere, aldıkları notlar ve etkinlik kâğıtları öğrencilerden toplanmıştır.

6. Hafta

Dinleme Sırasında Hikâye Haritasını Doldurma Çalışması

Uygulamanın altıncı haftasında, öğrencilere dinledikleri metne ilişkin zaman, mekân, olay, durum, şahıs ve varlık kadrosu gibi unsurları belirleme ve not alarak dinleme becerisini kazandırmak amacıyla hikâye haritası etkinliği yapılmıştır. Hikâye haritası etkinliği, öğrencilerin grafiksel not alma becerilerini geliştirmeye yönelik hazırlanmıştır.

Etkinlikte kullanılan “*Altın Nine*” (EK-16) isimli hikâyenin okunmasına geçilmeden önce, öğrencilere hikâye türünün özellikleri ve unsurları hakkında kısa bir hatırlatma yapılmıştır. Daha sonra öğrencilere önceden hazırlanan boş hikâye haritası örneği (EK-17) dağıtılmış ve hikâyeyi bu haritadaki unsurları bulmaya yönelik olarak dinlemeleri söylenmiştir.

Hikâye bir kez okunduktan sonra öğrencilerin notları gözden geçirilmiş; bazılarının hikâye haritasındaki bir ya da birkaç bölümü dolduramadıkları görülmüştür. Bununla birlikte, öğrencilerin büyük bir bölümü hikâye haritasını eksiksiz bir şekilde doldurabilmiştir. Eksikleri olan öğrencilerin bu eksiklerini tamamlamaları, haritayı eksiksiz dolduran öğrencilerin de yazdıklarını kontrol edebilmeleri için metin bir kez daha okunmuştur. Öğrencilerden, doldurdıkları hikâye haritalarına metnin ikinci kez okunması sırasında yapacakları eklemeler için farklı renkte bir kalem kullanmaları istenmiştir. Böylece öğrencilerin ilk okumada hikâyedeki önemli noktaları ne derece yakalayabildiklerini görmek amaçlanmıştır.

Metnin ikinci kez yüksek sesle okunmasının ardından öğrencilerin etkinlik kâğıtları çalışmada değerlendirilmek üzere toplanmış ve son olarak hikâye haritasındaki boşluklar açıklanmıştır.

7. Hafta

Dinleme Sırasında Hikâye Haritası Oluşturma Çalışması

Uygulamanın yedinci haftasında, bir önceki haftada olduğu gibi, hikâye haritası etkinliği yapılmıştır. Bu etkinlikle, öğrencilere dinlediği metne ilişkin önemli unsurları

fark edebilme ve bunları grafiksel not alma tekniği ile kaydetme becerisini kazandırmak amaçlanmıştır.

Etkinlikte kullanılan metnin okunmasına geçilmeden önce, öğrencilere bir önceki hafta yapılan etkinliği ve hikâye haritasının unsurlarını hatırlatmak amacıyla “*Hikâyeyi oluşturan unsurlar nelerdir?*”, “*Geçen hafta dinlediğiniz hikâyede hangi noktalara dikkat etmişsiniz?*”, “*Hikâye haritası hangi başlıklardan oluşur?*” soruları yöneltilmiştir.

Hikâye haritası etkinliğine ilişkin gerekli hatırlatmalar yapıldıktan sonra, öğrencilere geçen hafta olduğu gibi yine bir hikâye dinleyecekleri; fakat önceki etkinlikten farklı olarak bu kez onlara hazır bir hikâye haritası şablonu verilmeyeceği belirtilmiştir. Daha sonra öğrencilere boş bir kâğıt çıkarmaları ve dinleme esnasında bu kâğıda dinleyecekleri hikâyenin haritasını oluşturmaları söylenmiştir.

Etkinlikte kullanılan “*Kuş Yemi*” (EK-18) isimli hikâye sınıfta iki kez okunmuştur. Öğrencilere hikâye haritasını oluştururken ilk dinlemede siyah, ikinci dinlemede ise kırmızı kalem kullanmaları söylenmiştir. Böylece öğrencilerin metnin hızına yetişme ve önemli noktaları ayırt etme düzeyleri belirlenmeye çalışılmıştır. Öğrencilerin oluşturduğu hikâye haritalarında ilk dinlemede kimi eksiklikler görülürken ikinci dinlemenin sonunda grubun neredeyse tamamının hikâye haritasını eksiksiz bir şekilde tamamladığı görülmüştür.

8. Hafta

Kroki Tamamlama Etkinliği

Uygulamanın sekizinci haftasında, öğrencilere *kroki tamamlama etkinliği* (EK-19) yaptırılmıştır. Bu etkinlik ile öğrencilerin dinledikleri metinde geçen yerleri ve bu yerler arasındaki ilişkileri not edebilmelerini sağlamak amaçlanmıştır.

Uygulamada kullanılan kroki, bu çalışma için özel olarak hazırlanmıştır. Hazırlanan kroki, etkinlikte kullanılmadan önce, krokideki isimlerin bazıları silinmiş ve bu kısımlar boşluk doldurma etkinliği şeklinde düzenlenmiştir.

Etkinlikte öğrencilerden kroki için hazırlanan metni dinlerken olay sırasına ve yer adlarına dikkat ederek not almaları istenmiştir. Metnin okunmasına geçilmeden önce, öğrencilere etkinliğin aşamaları hakkında bilgi verilmiştir. Öğrencilere önce metni dinleyecekleri ve dinleme esnasında metinle ilgili notlar alacakları, daha sonra metin

için hazırlanan etkinlik kâğıdının dağıtılacağı ve aldıkları notlardan hareketle bu etkinlik kâğıdını dolduracakları söylenmiştir.

Etkinlik için hazırlanan kâğıtta öğrencilerden krokide boş bırakılan yerlere aldıkları notlardan yararlanarak uygun isimleri yazmaları istenmiştir.

Öğrencilerin etkinliğe istekli bir şekilde katıldıkları ve etkinliği oyun olarak algıladıklarından, uygulama esnasında eğlendikleri görülmüştür. Etkinlik tamamlandıktan sonra, öğrencilerden hem not aldıkları kâğıtlar hem de etkinlik kâğıtları toplanmıştır. Öğrencilerin büyük çoğunluğunun etkinlik kâğıdında doldurmaları istenen kısımları başarıyla tamamladıkları görülmüştür.

9. Hafta

Not Alarak Dinleme Çalışması

Uygulamanın dokuzuncu haftasında, biyografi (EK-20) türünde bir metin kullanılmıştır. Uygulamada kullanılan biyografi, basketbol oyuncusu Mehmet OKUR'a aittir.

Bu etkinlik ile öğrencilere dinledikleri metinde geçen zaman, yer, olay, durum, şahıs ve varlık kadrosu unsurlarını fark etme; dinlediklerindeki kronoloji ve mantık akışını özetleme, sebep-sonuç ilişkilerini bulma ve bunları dinleme esnasında uygun biçimde not etme becerilerini kazandırmak amaçlanmıştır.

Metnin okunmasına geçilmeden önce, öğrencilere önceki haftalardaki etkinlikler ve not almanın gerekliliği ile ilgili hatırlatmalar yapılmıştır. Öğrencilere, okunacak metni dikkatle dinlemeleri ve dinleme sırasında önemli noktaları not etmeleri gerektiği söylenmiştir. Dinleyecekleri metinle ilgili sorular sorulacağı, öğrencilere önceden belirtilmiştir.

Öğrenciler not almak için gerekli hazırlıkları yaptıktan sonra, metnin okunmasına geçilmiştir. Metin, öğrencilerin not alabilecekleri hızda –ne çok hızlı ne de çok yavaş- ve sınıfın her yerinde işitilebilen bir ses tonuyla okunmuştur. Metnin okunması tamamlandıktan sonra, öğrencilere önceden hazırlanan etkinlik kâğıdı (EK-21) dağıtılmıştır. Bu kâğıtta boşluk doldurma ve sıralama soruları ile açık uçlu sorular yer almaktadır. Öğrencilere soruları cevaplarken dinleme esnasında aldıkları notlara bakabilecekleri belirtilmiştir.

Etkinlik kâğıdındaki soruların cevaplanmasının ardından, öğrencilerin eksiklerini görebilmeleri ve kendilerini değerlendirebilmeleri için metin bir kez daha

okunmuştur. Öğrencilere ikinci okuma sırasında notlarına ve etkinlik kâğıdına yapacakları eklemeleri ilk okumada kullanılan kaleminden farklı renkte bir kalemle yapmaları söylenmiştir. Böylece öğrencilerin not alırken okuma hızına yetişme seviyeleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

10. Hafta

Not Alarak Dinleme Çalışması

Uygulamanın onuncu haftasında, öğrencilere TRT Radyosunda yayımlanan “*Canlar Ölesi Değil*” programının bir bölümü dinletilmiştir. Öğrencilere dinletilen bu kayıt, Barış Manço’nun hayatı ile ilgilidir ve biyografi türündedir (EK-22). Radyoda 45 dakikalık süre içerisinde yayımlanan kayıt, öğrencilerin seviyeleri ve sınıf ortamı göz önünde bulundurularak kısaltılmış ve 14 dakika 20 saniyeye indirilmiştir.

Bu etkinlik ile öğrencilere dinledikleri metinde geçen zaman, yer, olay, durum, şahıs ve varlık kadrosu unsurlarını fark etme; dinlediklerindeki kronoloji ve mantık akışını özetleme, sebep-sonuç ilişkilerini bulma ve bunları dinleme esnasında uygun biçimde not etme becerilerini kazandırmak amaçlanmıştır.

Etkinliğin uygulamasına geçilmeden önce, öğrencilere önceki haftalarda yapılan etkinlikler ve not alma ile ilgili gereken hatırlatmalar yapılmıştır. Ardından öğrencilere radyodan alınmış bir metin dinleyecekleri ve dinleme esnasında not almaları gerektiği söylenmiştir. Metni yalnızca bir kez dinleyecekleri ve bu nedenle çok dikkatli olmaları gerektiği öğrencilere özellikle vurgulanmıştır.

Dinleme ve not alma için gerekli hazırlıkları yapmaları amacıyla öğrencilere bir miktar süre verilmiş ve hazırlıklar tamamlandıktan sonra dinleme etkinliğine geçilmiştir. Dinleme etkinliğinin uygulanması esnasında metin üç bölüme ayrılmış ve öğrencilerin notlarını tamamlamalarına olanak sağlamak için belli yerlerde duraklatılmıştır.

Kaydı dinleme etkinliğinin tamamlanmasının ardından, öğrencilere metnin kimi kısımlarının çıkarılmasıyla oluşturulmuş boşluk doldurma etkinliği için hazırlanan etkinlik kâğıdı dağıtılmış (EK-23) ve onlardan bu kâğıttaki boşlukları tamamlamaları istenmiştir. Öğrencilere boşlukları doldururken dinleme esnasında aldıkları notlardan faydalanabilecekleri belirtilmiştir.

Uygulamanın son aşamasında öğrencilere ses kaydı bir kez daha dinletilmiş ve onlardan metni dinlerken etkinlik kâğıtlarındaki boşlukların kontrolünü yapmaları

istenmiştir. Ancak bu kez öğrencilerin etkinlik kâğıtlarına ekleme ve düzeltme yapmalarına izin verilmemiştir.

Uygulanan bu son etkinlik ile, öğrencilerden herhangi bir yönlendirme olmaksızın önemli noktaları görmeleri ve bunları not almaları istenmiştir.

2.5. Verilerin Analizi

Çalışmada, *Dinleme Testi* için hazırlanan cevap anahtarı doğrultusunda elde edilen veriler SPSS 18.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Buna göre deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin ön test ve son testten aldıkları puanlar arasında anlamlı bir fark olup olmadığının tespiti için bağımsız gruplar için t testi kullanılmıştır. Ön test ve son testten aldıkları puanlara göre deney ve kontrol grubu arasında anlamlı bir fark olup olmadığını tespit etmek amacıyla ise bağımsız örneklemeler için t testi kullanılmıştır.

3. BÖLÜM

BULGULAR ve YORUM

Bu bölümde, toplanan verilerin analizleri sonucunda elde edilen bulgular, araştırmanın alt problemlerine göre düzenlenerek yorumlanmıştır.

3.1. Deney grubu ile kontrol grubu öğrencilerinin, *Dinleme Testi*'ne göre ön test toplam ortalama puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Uygulama öncesinde dinleme becerileri açısından deney grubu ile kontrol grupları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını saptamak amacıyla bağımsız örneklem için t-testi uygulanmıştır. Bu testin sonuçlarına ilişkin bulgular Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1. Deney Grubu ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Dinleme Testi'ne Göre Ön Testten Aldıkları Toplam Puan Ortalamalarına İlişkin t Testi Sonuçları

	<i>N</i>	$\bar{X}$	<i>S</i>	<i>t</i> (100)	<i>p</i>
Deney	51	25.02	15.49	-.80	.43
Kontrol	51	27.59	16.94	-.80	.43

Tablo 1'de görüldüğü gibi uygulama öncesinde yapılan ön testte deney grubu ($\bar{x} = 25.02$, $ss = 15.49$) ile kontrol grubu ($\bar{x} = 27.59$, $ss = 16.94$) arasında anlamlı bir fark bulunmadığı tespit edilmiştir ($t(100) = -.80$, $p > .05$). Bu durum, deney ile kontrol gruplarının not alarak dinleme becerileri bakımından uygulama öncesinde birbirine denk olduğunu göstermektedir.

3.2. Deney grubu ile kontrol grubu öğrencilerinin, *Dinleme Testi*'nin her bir sorusuna göre ön test toplam ortalama puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Uygulama öncesinde *Dinleme Testi*'nde yer alan soruların her biri açısından deney grubu ile kontrol grupları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını saptamak

amacıyla bağımsız örneklemeler için t-testi uygulanmıştır. Tablo 2’de deney ve kontrol gruplarının uygulama ile ilgili soruların her birine ilişkin ortalama puanları yer almaktadır.

Tablo 2. Deney ve Kontrol Gruplarının Dinleme Testi’nde Yer Alan Soruların Her Birine Göre Ön Testten Aldıkları Puan Ortalamalarına İlişkin t Testi Sonuçları

		<i>N</i>	$\bar{X}$	<i>S</i>	<i>T(100)</i>	<i>p</i>
Birinci Soru	Deney	51	1.96	2.02	-.20	.85
	Kontrol	51	2.04	2.02	-.20	.85
İkinci Soru	Deney	51	.63	1.67	-2.01	.05
	Kontrol	51	1.41	2.24	-2.01	.05
Üçüncü Soru	Deney	51	5.53	4.78	1.08	.28
	Kontrol	51	4.55	4.35	1.08	.28
Dördüncü Soru	Deney	51	1.18	2.34	-.48	.63
	Kontrol	51	1.41	2.57	-.48	.63
Beşinci Soru	Deney	51	1.41	2.57	.97	.34
	Kontrol	51	.96	2.11	.97	.34
Altıncı Soru	Deney	51	1.06	1.85	-.85	.40
	Kontrol	51	1.37	1.90	-.85	.40
Yedinci Soru	Deney	51	.96	2.06	.34	.73
	Kontrol	51	.84	1.35	.34	.73
Sekizinci Soru	Deney	51	1.65	2.14	-1.63	.11
	Kontrol	51	2.31	1.97	-1.63	.11
Dokuzuncu Soru	Deney	51	5.41	4.98	1.02	.31
	Kontrol	51	4.47	4.28	1.02	.31
Onuncu Soru	Deney	51	.16	.78	.58	.56
	Kontrol	51	.08	.56	.58	.56
On Birinci Soru	Deney	51	.59	1.80	-1.86	.06
	Kontrol	51	1.37	2.41	-1.86	.06
On İkinci Soru	Deney	51	.82	1.88	-.33	.75
	Kontrol	51	.94	1.76	-.33	.75

On Üçüncü Soru	Deney	51	.24	1.24	-.67	.51
	Kontrol	51	.39	1.13	-.67	.51
On Dördüncü Soru	Deney	51	1.37	3.01	-2.39	.02
	Kontrol	51	2.94	3.60	-2.39	.02
On Beşinci Soru	Deney	51	2.06	1.67	-1.32	.19
	Kontrol	51	2.49	1.63	-1.32	.19

Tablo 2’de de görüldüğü üzere uygulama öncesinde, her iki grup *Dinleme Testi*’nde yer alan sorular açısından karşılaştırıldığında; birinci ($t(100) = -.20, p > .05$); üçüncü ($t(100) = 1.08, p > .05$); dördüncü ($t(100) = -.48, p > .05$); beşinci ($t(100) = .97, p > .05$); altıncı ($t(100) = -.85, p > .05$); yedinci ($t(100) = .34, p > .05$); sekizinci ($t(100) = -1.63, p > .05$); dokuzuncu ($t(100) = 1.02, p > .05$); onuncu ($t(100) = .58, p > .05$); on birinci ($t(100) = -1.86, p > .05$); on ikinci ($t(100) = -.33, p > .05$); on üçüncü ($t(100) = -.67, p > .05$) ve on beşinci ($t(100) = -1.32, p > .05$) sorular açısından gruplar arasında anlamlı bir farkın olmadığı tespit edilmiştir. Öte yandan diğer maddelerde grupların anlamlı olarak farklı oldukları görülmüştür. Buna göre, ikinci ($t(100) = -2.01, p = .05$) ve on dördüncü ($t(100) = -2.39, p < .05$) sorular açısından kontrol grubu, deney grubundan anlamlı olarak daha yüksek puan almıştır. Gruplar arasında anlamlı farkın görüldüğü sorulara ilişkin ortalamalar tabloda görülmektedir.

Elde edilen bulgular, ön testte *Dinleme Testi*’ndeki on üç soruda gruplar arasında anlamlı bir farkın olmadığını; iki soruda ise kontrol grubunun deney grubundan anlamlı olarak yüksek puanlar aldığını göstermektedir. *Dinleme Testi*’nde yer alan iki soru haricindeki tüm sorular ve toplam puanlar açısından gruplar arasında anlamlı bir fark görülmemesi nedeniyle grupların denk olduğu söylenebilir.

3.3. Deney grubu öğrencilerinin *Dinleme Testi*’ne göre ön test ve son test

toplam ortalama puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Tablo 3. Deney Grubunun Ön Test ve Son Testten Aldığı Toplam Puanların Ortalamasına İlişkin t Testi Sonuçları

	<i>N</i>	$\bar{X}$	<i>S</i>	<i>T</i> (50)	<i>p</i>
Ön test	51	25.02	15.49	-21.97	.00

Son test	51	67.88	18.09	-21.97	.00
-----------------	----	-------	-------	--------	-----

Deney grubunun ön test ve son test toplam puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını tespit etmek amacıyla ilişkili ölçümler için t-testi uygulanmıştır. Bu ölçümlere ilişkin bulgular Tablo 3'te yer almaktadır. Tablo incelendiğinde, deney grubunun ön test toplam puanları ile son test toplam puanları arasında anlamlı bir fark görülmektedir. Buna göre, deney grubunun son test toplam puan ortalamasının ($\bar{x} = 67.88$, $ss = 18.09$), ön test toplam puan ortalamasından ($\bar{x} = 25.02$, $ss = .15.49$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Yukarıdaki bulgular değerlendirildiğinde, deney grubuna verilen *not alarak dinleme eğitiminin* öğrencilerin genel anlamda dinleme becerilerini geliştirdiği söylenebilir. Bununla birlikte öğrencilerin alt becerilerde gelişme gösterip göstermediklerini incelemek gereklidir. Bu hususa ilişkin bulgulara bir alt problemde yer verilmektedir.

3.4. Deney grubu öğrencilerinin *Dinleme Testi*'nde yer alan soruların her birine göre ön test ve son testten aldığı ortalama puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Deney grubu öğrencilerinin *Dinleme Testi*'nde yer alan soruların her birine ilişkin ön test ve son test sonuçları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını tespit etmek amacıyla ilişkili ölçümler t-testi uygulanmıştır. Bu ölçümlere ilişkin bulgular Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. Deney Grubunun Dinleme Testi'nde Yer Alan Soruların Her Birine Göre Ön Test ve Son Testten Aldığı Puan Ortalamalarına İlişkin t Testi Sonuçları

		<i>N</i>	$\bar{X}$	<i>S</i>	<i>T(50)</i>	<i>p</i>
Birinci Soru	Ön Test	51	1.96	2.02	-6.20	.00
	Son Test	51	3.84	.78	-6.20	.00
İkinci Soru	Ön Test	51	.63	1.67	-12.80	.00
	Son Test	51	6.20	2.92	-12.80	.00
Üçüncü Soru	Ön Test	51	5.53	4.78	-3.27	.00

	Son Test		7.92	3.27	-3.27	.00
Dördüncü Soru	Ön Test	51	1.18	2.34	-3.34	.00
	Son Test	51	2.75	2.99	-3.34	.00
Beşinci Soru	Ön Test	51	1.41	2.57	-3.40	.00
	Son Test	51	2.98	2.94	-3.40	.00
Altıncı Soru	Ön Test	51	1.06	1.85	-6.54	.00
	Son Test	51	2.94	1.76	-6.54	.00
Yedinci Soru	Ön Test	51	.96	2.06	-3.60	.00
	Son Test	51	2.10	1.89	-3.60	.00
Sekizinci Soru	Ön Test	51	1.65	2.14	-6.18	.00
	Son Test	51	3.76	.95	-6.18	.00
Dokuzuncu Soru	Ön Test	51	5.41	4.98	-6.16	.00
	Son Test	51	10.20	3.23	-6.16	.00
Onuncu Soru	Ön Test	51	.16	.78	-5.62	.00
	Son Test	51	1.69	1.97	-5.62	.00
On Birinci Soru	Ön Test	51	.59	1.80	-7.21	.00
	Son Test	51	3.65	2.96	-7.21	.00
On İkinci Soru	Ön Test	51	.82	1.88	-6.80	.00
	Son Test	51	4.47	3.36	-6.80	.00
On Üçüncü Soru	Ön Test	51	.24	1.24	-9.57	.00
	Son Test	51	4.71	3.34	-9.57	.00
On Dördüncü Soru	Ön Test	51	1.37	3.01	-9.64	.00
	Son Test	51	7.16	4.03	-9.64	.00
On Beşinci Soru	Ön Test	51	2.06	1.67	-6.47	.00
	Son Test	51	3.57	1.01	-6.47	.00

Deney grubunun ön test ve son test puan ortalamaları *Dinleme Testi* 'nde yer alan soruların her biri açısından karşılaştırıldığında (bkz. Tablo 4), birinci ($t(50) = -6.20$, $p < .001$); ikinci ($t(50) = -12.80$, $p < .001$); üçüncü ($t(50) = -3.27$, $p < .001$); dördüncü ($t(50) = -3.34$, $p < .001$); beşinci ($t(50) = -3.40$, $p < .001$); altıncı ($t(50) = -6.54$, $p < .001$); yedinci ($t(50) = -3.60$, $p < .001$); sekizinci ($t(50) = -6.18$, $p < .001$); dokuzuncu ($t(50) = -6.16$, $p < .001$); onuncu ($t(50) = -5.62$, $p < .001$); on birinci ($t(50) = -7.21$, $p < .001$); on ikinci ($t(50) = -6.80$, $p < .001$); on üçüncü ($t(50) = -9.57$, $p < .001$); on dördüncü ($t(50) = -$

9.64, $p < .001$) ve on beşinci ($t(50) = -1.32$, $p < .001$) sorular açısından ön test ve son test sonuçları arasındaki farkın anlamlı olduğu görülmüştür. Deney grubunun ön test ve son testte *Dinleme Testi*'nde yer alan soruların her birinden aldıkları ortalamalar Tablo 4'te yer almaktadır.

Yukarıdaki bulgulardan hareketle *Dinleme Testi*'nin tüm sorularında deney grubunun son test puan ortalamalarının ön test puan ortalamalarından yüksek olduğu görülmektedir. Bu duruma göre, uygulanan etkinliklerin öğrencilerin bu alanlardaki becerilerini geliştirdiği söylenebilir.

3.5. Kontrol grubu öğrencilerinin *Dinleme Testi*'ne göre ön test ve son test toplam ortalama puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Tablo 5. Kontrol Grubunun Ön Test ve Son Testten Aldığı Toplam Puanların Ortalamasına İlişkin t Testi Sonuçları

	<i>N</i>	$\bar{X}$	<i>S</i>	<i>T(50)</i>	<i>p</i>
Ön test	51	27.59	16.94	-5.91	.00
Son test	51	40.73	16.32	-5.91	.00

Tablo 5'te kontrol grubu öğrencilerinin ön test ve son testten aldıkları toplam ortalama puanlarına ilişkin uygulanan ilişkili ölçümler t-testi sonuçları yer almaktadır. Tablo incelendiğinde kontrol grubu öğrencilerinin son test ortalama puanlarının ön test ortalama puanlarından anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir ($t(51) = -5.91$, $p < .001$). Kontrol grubunda bulunan öğrencilerin son test puanlarının ön test puanlarından yüksek olmasının sebepleri şöyle açıklanabilir: İlköğretim 7. sınıf Türkçe derslerinde ele alınan her temada bir dinleme metni ve bu metne yönelik dinleme etkinlikleri yer almaktadır. Öğrencilerin puanlarındaki artış, Türkçe derslerindeki dinleme eğitiminin doğal bir sonucu olabilir. Ayrıca ön test ve son testte kullanılan metin ve metne yönelik sorular aynı olduğundan, öğrenciler, son testin uygulanması esnasında ön testteki deneyimini hatırlamış; metni, hatırladığı soruların cevaplarını ve önemli noktaları bulmaya yönelik dinlemiş olabilir. Öğrencilerin puanları arasındaki artışın bir diğer sebebinin de on iki haftalık uygulama sürecinde öğrencilerin bilişsel anlamda gelişme göstermelerinden kaynaklandığı düşünülebilir.

3.6. Kontrol Grubu öğrencilerinin *Dinleme Testi*'nde yer alan soruların her birine göre ön test ve son testten aldığı ortalama puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Kontrol grubu öğrencilerinin *Dinleme Testi*'nde yer alan soruların her biri açısından ön test ve son test sonuçları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını karşılaştırmak amacıyla ilişkili ölçümler için t-testi uygulanmıştır. Tablo 6'da bu ölçümlere ilişkin bulgular yer almaktadır.

Tablo 6. Kontrol Grubunun *Dinleme Testi*'nde Yer Alan Soruların Her Birine Göre Ön Test ve Son Testten Aldığı Ortalama Puanlarına İlişkin t Testi Sonuçları

		<i>N</i>	$\bar{X}$	<i>S</i>	<i>t</i> (50)	<i>p</i>
Birinci Soru	Ön Test	51	2.04	2.02	-3.65	.00
	Son Test	51	3.22	1.60	-3.65	.00
İkinci Soru	Ön Test	51	1.41	2.24	-5.83	.00
	Son Test	51	4.39	3.51	-5.83	.00
Üçüncü Soru	Ön Test	51	4.55	4.35	-.13	.90
	Son Test	51	4.65	3.93	-.13	.90
Dördüncü Soru	Ön Test	51	1.41	2.57	-1.10	.28
	Son Test	51	1.84	1.89	-1.10	.28
Beşinci Soru	Ön Test	51	.96	2.11	-2.83	.00
	Son Test	51	2.20	2.67	-2.83	.00
Altıncı Soru	Ön Test	51	1.37	1.90	-.86	.39
	Son Test	51	1.61	1.75	-.86	.39
Yedinci Soru	Ön Test	51	0.84	1.35	.30	.77
	Son Test	51	0.78	1.55	.30	.77
Sekizinci Soru	Ön Test	51	2.31	1.98	-.82	.42
	Son Test	51	2.59	1.93	-.82	.42
Dokuzuncu Soru	Ön Test	51	4.47	4.28	-1.77	.83
	Son Test	51	5.88	5.02	-1.77	.83
Onuncu Soru	Ön Test	51	0.08	.56	-1.16	.25
	Son Test	51	0.24	.76	-1.16	.25

On Birinci Soru	Ön Test	51	1.37	2.41	-.83	.41
	Son Test	51	1.69	2.60	-.83	.41
On İkinci Soru	Ön Test	51	0.94	1.76	-3.06	.00
	Son Test	51	2.28	2.60	-3.06	.00
On Üçüncü Soru	Ön Test	51	0.39	1.13	-6.10	.00
	Son Test	51	3.10	3.03	-6.10	.00
On Dördüncü Soru	Ön Test	51	2.94	3.60	-.38	.70
	Son Test	51	3.24	4.45	-.38	.70
On Beşinci Soru	Ön Test	51	2.49	1.63	-1.91	.06
	Son Test	51	3.04	1.46	-1.91	.06

Tablo 6 incelendiğinde, *Dinleme Testi*'nde yer alan üçüncü ($t(50) = -.13, p > .05$); dördüncü ($t(50) = -1.10, p > .05$); altıncı ($t(50) = -.86, p > .05$); yedinci ($t(50) = .30, p > .05$); sekizinci ($t(50) = -.82, p > .05$); dokuzuncu ($t(50) = -1.77, p > .05$); onuncu ($t(50) = -1.66, p > .05$); on birinci ($t(50) = -.83, p > .05$); on dördüncü ($t(50) = -.38, p > .05$) ve on beşinci ($t(50) = -1.91, p > .05$) sorular açısından kontrol grubunun ön test ve son test sonuçları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Öte yandan birinci ($t(50) = -3.65, p < .001$); ikinci ($t(50) = -5.83, p < .001$); beşinci ($t(50) = -2.83, p < .001$); on ikinci ($t(50) = -3.06, p < .001$) ve on üçüncü ($t(56) = -6.10, p = .001$) sorular açısından kontrol grubunun son test puanlarının ön test puanlarına göre anlamlı ölçüde yüksek olduğu görülmüştür. Kontrol grubunun ön test ve son testte, *Dinleme Testi*'nde yer alan soruların her birinden aldığı ortalamalar Tablo 6'da yer almaktadır.

Yukarıdaki bulgular, uygulamalar süresince kontrol grubunun *Dinleme Testi*'nin on sorusu açısından gelişme göstermediğini; beş sorusu açısından ise son test sonuçlarının ön test sonuçlarından yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bulgulardan hareketle kontrol grubu öğrencilerinin uygulamalar süresince genel anlamda not alarak dinleme becerilerinde bir gelişme olmadığı söylenebilir. Öğrencilerin bazı maddelerde ön test ve son test sonuçları arasında farklılığın görülmesinin sebebi, okullarında aldıkları dinleme eğitimine ve on iki haftalık sürede göstermiş oldukları zihinsel gelişime bağlı olabilir.

3.7. Deney grubu ile kontrol grubu öğrencilerinin, *Dinleme Testi*'ne göre son test toplam ortalama puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Deney ve kontrol gruplarının son testten aldıkları toplam ortalama puanları arasında anlamlı derecede fark olup olmadığını belirlemek amacıyla bağımsız örneklemeler için t-testi uygulanmıştır. Aşağıdaki tabloda bu testin sonuçları yer almaktadır.

Tablo 7. Deney Grubu ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Son Testten Aldıkları Toplam Puan Ortalamalarına İlişkin t Testi Sonuçları

	<i>N</i>	$\bar{X}$	<i>S</i>	<i>t</i> (100)	<i>p</i>
Deney	51	67.88	18.10	7.96	.00
Kontrol	51	40.73	16.32	7.96	.00

Tablo 7’de görüldüğü üzere, son test sonuçlarına göre deney grubu ($\bar{x} = 67.88$, $ss = 18.10$) ve kontrol grubu ($\bar{x} = 40.73$, $ss = 16.32$) arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($t(100) = 7.96$, $p < .001$). Bu durum, deney grubu öğrencilerinin not olarak dinleme becerilerinin, kontrol grubu öğrencilerinin not olarak dinleme becerilerine nazaran daha çok geliştiğini göstermektedir. O hâlde verilen dinleme eğitiminin, deney grubu öğrencilerinin not olarak dinleme becerilerini geliştirdiği söylenebilir.

3.8. Deney grubu ile kontrol grubu öğrencilerinin *Dinleme Testi*'nde yer alan soruların her biri için son test puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Tablo 8. Deney ve Kontrol Gruplarının *Dinleme Testi*'nde Yer Alan Sorulara Göre Son Testten Aldıkları Puan Ortalamalarına İlişkin t Testi Sonuçları

		<i>N</i>	$\bar{X}$	<i>S</i>	<i>t</i> (100)	<i>p</i>
Birinci Soru	Deney	51	3.84	.78	2.51	.01
	Kontrol	51	3.22	1.60	2.51	.01
İkinci Soru	Deney	51	6.20	2.92	2.82	.01

	Kontrol	51	4.39	3.51	2.82	.01
Üçüncü Soru	Deney	51	7.92	3.27	4.57	.00
	Kontrol	51	4.65	3.93	4.57	.00
Dördüncü Soru	Deney	51	2.75	2.99	1.82	.07
	Kontrol	51	1.84	1.89	1.82	.07
Beşinci Soru	Deney	51	2.98	2.94	1.41	.16
	Kontrol	51	2.20	2.67	1.41	.16
Altıncı Soru	Deney	51	2.94	1.76	3.84	.00
	Kontrol	51	1.61	1.75	3.84	.00
Yedinci Soru	Deney	51	2.10	1.89	3.84	.00
	Kontrol	51	.78	1.55	3.84	.00
Sekizinci Soru	Deney	51	3.77	.95	3.90	.00
	Kontrol	51	2.59	1.93	3.90	.00
Dokuzuncu Soru	Deney	51	10.20	3.23	5.16	.00
	Kontrol	51	5.88	5.02	5.16	.00
Onuncu Soru	Deney	51	1.69	1.98	4.89	.00
	Kontrol	51	.24	.76	4.89	.00
On Birinci Soru	Deney	51	3.65	2.96	3.56	.00
	Kontrol	51	1.69	2.60	3.56	.00
On İkinci Soru	Deney	51	4.47	3.36	3.70	.00
	Kontrol	51	2.28	2.59	3.70	.00
On Üçüncü Soru	Deney	51	4.71	3.34	2.55	.01
	Kontrol	51	3.10	3.03	2.55	.01
On Dördüncü Soru	Deney	51	7.16	4.03	4.46	.00
	Kontrol	51	3.24	4.45	4.46	.00
On Beşinci Soru	Deney	51	3.57	1.01	2.14	.04
	Kontrol	51	3.04	1.46	2.14	.04

Tablo 8’de *Dinleme Testi*’ndeki soruların her birine ilişkin deney ve kontrol gruplarının son test puan ortalamalarına ait bağımsız örneklem için t testi sonuçları yer almaktadır.

Uygulama sonrasında, her iki grup belirtilen testteki soruların her biri için karşılaştırılmıştır. Buna göre, gruplar arasında iki soruda anlamlı farklılık görülmemiş,

on üç soruda ise iki grubun anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Dördüncü ($t(100)= 1.82, p>.05$) ve beşinci ($t(100)= 1.41, p>.05$) sorular açısından gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Öte yandan diğer sorularda deney grubunun kontrol grubundan anlamlı olarak daha yüksek puanlar aldığı görülmüştür. Buna göre, birinci ($t(100)= 2.51, p= .01$); ikinci ($t(100)= 2.82, p= .01$); üçüncü ($t(100)= 4.57, p<.001$); altıncı ($t(100)= 3.84, p<.001$); yedinci ($t(100)= 3.84, p<.001$); sekizinci ($t(100)= 3.90, p<.001$); dokuzuncu ($t(100)= 5.16, p<.001$); onuncu ($t(100)= 4.89, p<.001$); on birinci ($t(100)= 3.56, p<.001$); on ikinci ($t(100)= 3.70, p<.001$); on üçüncü ($t(100)= 2.55, p= .01$); on dördüncü ($t(100)= 4.46, p<.001$) ve on beşinci ($t(100)= 2.14, p<.05$) sorular açısından deney grubu kontrol grubundan anlamlı olarak daha yüksek puan almıştır.

Elde edilen sonuçlar, son testte *Dinleme Testi*'nin on üç sorusunda deney grubu öğrencilerinin kontrol grubu öğrencilerinden anlamlı derecede yüksek puanlar aldığını, iki soruda ise gruplar arasında anlamlı bir farkın olmadığını göstermektedir.

Tüm bu bulgular değerlendirildiğinde, on hafta süreyle verilen not alarak dinleme eğitiminin deney grubu öğrencilerinin dinleme becerilerinin gelişmesine katkı sağladığı görülmüştür. Uygulamaların artırılmasıyla öğrencilerin not alarak dinleme becerilerinin daha çok gelişebileceği söylenebilir.

4. BÖLÜM

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırma sonucunda elde edilen bulgulara dayalı olarak ulaşılan genel sonuçlarla önerilere yer verilmiştir.

4.1. Sonuç

Ön testte deney ve kontrol grubu öğrencilerinin, *Dinleme Testi*'nde yer alan soruların her birinden aldıkları ortalama puanları karşılaştırıldığında; belirtilen testin ikinci ve on dördüncü soruları dışındaki on üç sorusunda gruplar arasında anlamlı bir fark görülmemiştir. Ayrıca toplam puanları açısından da gruplar arasında anlamlı bir tespit edilmemiştir. Bu sonuçlar, uygulama öncesinde grupların birbirine denk olduğunu göstermektedir.

Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin kendi içlerinde ön test ve son test sonuçları karşılaştırılmıştır. Deney grubu öğrencilerinin toplam puanları açısından ön test ve son test puanları karşılaştırıldığında, son test puanlarının ön test puanlarından anlamlı derecede yüksek olduğu tespit edilmiştir. Deney grubunun ön test ve son test sonuçları *Dinleme Testi*'nde yer alan soruların her biri açısından karşılaştırıldığında da son test sonuçlarının ön test sonuçlarından anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür. Bu sonuç, öğrencilere verilen not olarak dinleme eğitiminin öğrencilerin dinleme becerisini geliştirdiğini göstermektedir.

Kontrol grubu öğrencilerinin ön test ve son testten aldıkları toplam puanlar karşılaştırıldığında, ön test ve son test sonuçları arasında anlamlı bir fark görülmüştür. Kontrol grubu öğrencilerinin ön test ve son test sonuçları *Dinleme Testi*'nde yer alan soruların her biri için karşılaştırıldığında ise öğrencilerin testin beş sorusunda (bir, iki, beş, on iki ve on üçüncü sorular) son test sonuçlarının ön test sonuçlarından yüksek olduğu; diğer on soruda (üç, dört, altı, yedi, sekiz, dokuz, on, on bir, on dört ve on beşinci sorular) ön test ve son test sonuçları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Kontrol grubunda bulunan öğrencilerin ön test ve son test puanları *Dinleme Testi*'nde yer alan soruların her biri için ayrı ayrı incelendiğinde, bu gruptaki öğrencilerin on beş soruluk testte yalnızca beş soruda ilerleme kaydettikleri görülmektedir. Kontrol grubundaki öğrencilerin son test toplam puanlarının ön test toplam puanlarından yüksek olmasının sebepleri şöyle açıklanabilir: İlköğretim 7. sınıf

Türkçe derslerinde ele alınan her temada bir dinleme metni ve bu metne yönelik dinleme etkinlikleri yer almaktadır. Öğrencilerin puanlarındaki artış, Türkçe derslerindeki dinleme eğitiminin doğal bir sonucu olabilir. Ayrıca ön test ve son testte kullanılan metin ve metne yönelik sorular aynı olduğundan, öğrenciler, son testin uygulanması esnasında ön testteki deneyimini hatırlamış; metni, hatırladığı soruların cevaplarını ve önemli noktaları bulmaya yönelik dinlemiş olabilir. Öğrencilerin puanları arasındaki artışın bir diğer sebebinin de on haftalık uygulama sürecinde öğrencilerin bilişsel anlamda gelişme göstermelerinden kaynaklandığı düşünülebilir.

Deney grubu öğrencileri ve kontrol grubu öğrencilerinin son testleri toplam puanları açısından karşılaştırılmış, deney grubu öğrencilerinin son test toplam puanları kontrol grubu öğrencilerinin son test toplam puanlarından anlamlı derecede yüksek çıkmıştır. Bu durumda, deney grubu öğrencilerine verilen not olarak dinleme eğitiminin öğrencilerin dinleme becerilerini geliştirdiği söylenebilir. Deney grubu öğrencileri ve kontrol grubu öğrencileri, son testte *Dinleme Testi*'nde yer alan maddelerin her biri açısından da karşılaştırılmıştır. Dördüncü ve beşinci sorular dışındaki on üç soruda deney grubu öğrencilerinin son test sonuçlarının kontrol grubu öğrencilerinin son test sonuçlarından anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür. Deney grubunda yer alan öğrencilerin son testte *Dinleme Testi*'ndeki on beş sorudan on üçünde ve toplam puanlarda kontrol grubundan anlamlı derecede yüksek puanlar alması, deney grubuna verilen not olarak dinleme eğitiminin öğrencilerin dinleme becerilerini geliştirdiğini göstermektedir.

Tüm bu sonuçlar değerlendirildiğinde deney grubu öğrencilerine verilen on haftalık eğitimin öğrencilerin dinleme becerilerini geliştirdiği görülmektedir. Bu eğitimin verildiği grupla verilmediği grup arasında deney grubu lehine anlamlı bir farklılık söz konusudur. Not olarak dinleme eğitiminin öğrencilerin genel olarak dinleme becerilerini geliştirilebileceği bu çalışmayla ortaya konmuştur.

4.2. Öneriler

Araştırmanın bu bölümünde öğretmen ve araştırmacılara yönelik önerilerde bulunulmuştur. Bu öneriler, genelde dinleme becerisi, özelde not olarak dinleme tekniği açısından değerlendirilmelidir.

4.2.1. Öğretmenlere Yönelik Öneriler

1. Öğretmen, dinleme becerisinin eğitimle geliştirilen bir beceri olduğunu unutmamalı ve dinleme eğitime gereken önemi vermelidir.
2. Öğretmen, dinleme sürecinde öğrencilere model olmalı, onlara nasıl dinlemeleri gerektiğini açıklamalı, kendisi de öğrencilerle dinleme etkinliğini gerçekleştirmelidir.
3. Öğretmen, öğrencilerine günlük hayatta gerçekleştirebilecekleri, ilgi çekici dinleme ve not alma görevleri vermeli, bu sayede dinleme eğitimini okul dışı yaşama da taşımalıdır.
4. Öğretmen, not alarak dinleme tekniğinde zamanı verimli kullanmanın önemini unutmamalı ve eğitim sürecinde hazırlayacağı etkinlikler için öğrencilere, ne çok az ne de çok fazla olmak üzere, uygun zamanı vermelidir.
5. Öğretmen, öğrencilerin zamanı verimli kullanabilmeleri için dinleme ve not alma etkinliklerine başlamadan önce, hazırlanmaları için onlara yeteri kadar süre vermelidir.
6. Öğretmen, öğrencinin not alma becerisinde birdenbire artış beklememeli, not almanın öğrenilmesinin bir süreç gerektirdiğini ve bu becerinin zamanla gelişeceğini unutmamalıdır. Bu nedenle not alma çalışmalarında kolaydan zora, parçadan bütüne gidilmelidir.
7. Öğretmen, dinleme ve not alma etkinliklerinde kullanacağı metinleri seçerken metnin uzunluğu ve öğrenci seviyesine uygunluğu gibi unsurları göz önünde bulundurmalı, öğrencileri zorlayacak metinleri dinleme eğitiminde kullanmamalıdır.
8. Öğretmen, alınan notların incelenmesi ve değerlendirilmesine önem vermelidir. Alınan notlarla ilgili dönüt vermek, öğrencinin eksiklerini görmesine yardımcı olur.
9. Öğretmen, öğrencilerin not alma konusunda gösterdikleri gelişimi görmek amacıyla, not kâğıtlarını toplamalıdır. Bu uygulama, öğretmene not alarak dinleme eğitiminin sağladığı gelişimi somut olarak görme imkânı sağlayacaktır.
10. Not almak, dinlenileni aynen kaydetmek değildir; ancak öğrencilerin birçoğu not almayı bu şekilde algılamaktadır. Dinlediklerini aynen kaydetmeye

çalışan öğrenci, zaman konusunda sıkıntı yaşamakta ve kısa bir süre içinde konudan uzaklaşmaktadır. Öğretmen bu durumun önüne geçmek için öğrencilere nasıl not almaları gerektiği ile ilgili bilgi vermeli, örnekler göstermeli ve sınıfta konuyla ilgili çok sayıda etkinlik yapmalıdır.

11. Not almada zamanı verimli kullanmak çok önemlidir. Yazmak zaman alan bir beceri olduğundan, not alarak dinleme tekniği uygulanırken kısaltmaların kullanılması önemlidir. Öğretmen öğrencilere not alma esnasında kısaltmalar yapmaları gerektiğini söylemeli ve onlara konu ile ilgili örnekler göstermeli, uygulamalar yaptırmalıdır.

4.2.2. Araştırmacılara Öneriler

1. Araştırma, ilköğretim 7. sınıf seviyesinde yapılmıştır. Benzer bir çalışma, tüm kademelerde uygulanabilir.
2. Araştırma devlet okulunda öğrenim gören öğrenciler üzerinde uygulanmıştır. Özel okullarda öğrenim gören öğrenciler üzerinde de benzer bir çalışma uygulanabilir.
3. Araştırma, not alarak dinleme tekniği üzerine yapılmıştır. Benzer bir çalışma diğer dinleme yöntem ve teknikleri ile ilgili de yapılabilir.
4. Bu araştırmada metin türü olarak hikâye, biyografi, makale ve haber kullanılmıştır. Benzer bir çalışma farklı metin türleri ile de yapılabilir.
5. Öğrencilerin dinleme becerilerini geliştirmeye yönelik etkinliklerin yer aldığı kitaplar oluşturulabilir.
6. Not almak, sadece eğitim öğretim süreci içerisinde değil, yaşamın her alanında gereklidir. Bu nedenle, benzer bir çalışma sadece öğrenciler üzerinde değil, farklı hedef kitlelere de uygulanabilir.

KAYNAKÇA

- Aksan, D. (2007). *Her Yönüyle Dil (Ana Çizgileriyle Dilbilim)*. (4. basım). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Aktaş, Ş. ve Gündüz, O. (2009). *Yazılı ve Sözlü Anlatım*. (11. basım). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Akyol, H. (2010). *Yeni Programa Uygun Türkçe Öğretimi Yöntemleri*. (3. basım). Ankara: Pegem A Yayınları.
- Aras, B. (2004). *İlköğretimde Dinleme Anlama Becerisinin Geliştirilmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Arslan, D., Doğan, B., Deliveli, K., Kırmızı, F.S., Yaylı, D. ve Akkaya, N. (2008). *Etkinliklerle Türkçe Öğretimi*. (1. basım). Bursa: Ekin Yayınevi.
- Aydın Yılmaz, Z. (2007). *Sınıf Öğretmenlerine Türkçe Öğretimi*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Babacan, M. (2007). *Yazılı ve Sözlü Anlatım*. (1. basım). İstanbul: 3F Yayınevi.
- Baltaş, A. (2003). *Stres Altında Ezilmeden Öğrenmede ve Sınavlarda Üstün Başarı*. (20. basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Barın, E. ve Demir, C. (2006). *Türk Dil Bilgisi I: Ses Bilgisi*. (1. basım). Ankara: Öncü Yayınevi.
- Beyreli, L., Çetindağ, Z. ve Celepoğlu, A. (2005). *Yazılı ve Sözlü Anlatım*. (1. basım). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Buzan, T. ve Buzan, B. (2011). *Zihin Haritaları* (çev. G. Tercanlı). (1. basım). İstanbul: Alfa Yayıncılık.
- Buzan, T. (2009). *Akıllı Haritaları*. İstanbul: Boyut Yayıncılık.

- Calp, M. (2005). *Özel Öğretim Alanı Olarak Türkçe Öğretimi*. Konya: Eğitim Kitabevi Yayıncılık.
- Cemiloğlu, M. (2004). *İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi*. (4. basım). İstanbul: Alfa Yayıncılık.
- Cemiloğlu, M. (2005). *İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi*. (5. basım). Bursa: Alfa Yayınları.
- Ceyhan, Y. ve Ceyhan, S. (2009). *İlköğretim Türkçe 8 Ders Kitabı*. Ankara: Pasifik Yayınları.
- Çelenk, S. ve Tazebay, A. (2008). *Türkçe Öğretimi*. (1. basım). Ankara: Maya Akademi Yayıncılık.
- Çetingöz, D. (2006). *Not Alma Stratejisinin Öğretimi Tarih Başarısı, Hatırda Tutma ve Başarı Güdüsü*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Demirel, Ö. (2002). *Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri İçin Türkçe Öğretimi*. (3. basım). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Demirel, Ö. (2003). *Türkçe Öğretimi*. (5. basım). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Doğan, Y. (2007). *İlköğretim İkinci Kademedeki Dil Becerisi Olarak Dinlemeyi Geliştirme Çalışmaları*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Fender, G. (2001). *Öğrenmenin ABC'si* (çev. O.Akınhay). (3. basım). İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Göğüş, B. (1968). *İlkokullarda Türkçe Öğretimi Kılavuzu*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Jacobsen, D. R. (1989). *The Effects of Taking Class Notes Using Cornell Method on Students' Test Performance and Note-Taking Quality*. Oregon: University of Oregon.

- Kaplan, H. (2004). *İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerileri Üzerine Bir Araştırma*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Karakuş, E. ve Taş, H. (2007). *Türkçe Öğretimi Etkinlikleri*. (1. basım). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Karasar, N. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. (18.basım). Ankara: Nobel Yayınları.
- Keskinkılıç, K. ve Keskinkılıç S. B. (2007). *Strateji Yöntem ve Teknikleriyle Türkçe ve İlkokuma Yazma Öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Kırkkılıç, A ve Akyol, H. (2007). *İlköğretimde Türkçe Öğretimi*. (1. basım). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Kiriş, A. (2005). *Not Alma Tekniği (Anahat ve Matris Tekniği) İle Tarih Öğretiminin Öğrenci Başarısına ve Hatırlama Düzeyine Etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Köktürk, M. ve Gül, M. (2007). *İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı*. Ankara: Yıldırım Yayınları.
- Mackay, Ian (1997). *Dinleme Becerisi*. (1. basım). Ankara: İlk Kaynak Kaynak Kültür ve Sanat Ürünleri.
- Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. (2005). *İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (6, 7, 8. Sınıflar) (Taslak Basım)*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. (2006). *İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (6, 7, 8. Sınıflar)*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Nas, R. (2003). *Eğitim Fakültesi Öğrencileri ve Sınıf Öğretmenleri İçin Türkçe Öğretimi*. (1. basım). Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları.
- Oğuz, A. (1999). *Derste Not Almanın Öğrenme ve Hatırlama Düzeyine Etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Öz, M.F. (2001). *Uygulamalı Türkçe Öğretimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Özbay, M. (2003). Türkçe Öğretiminde İhmal Edilmiş Bir Alan: Dinleme Eğitimi. *Cumhuriyetimizin 80. Yılında Türkçemiz (Bildiriler)*, s.93-104, Ankara Ticaret Odası-Anadolu Çağdaş Eğitim Vakfı, Ankara.
- Özbay, M. (2007). *Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri II*. (2. basım). Ankara: Öncü Basımevi.
- Özbay, M. (2009a). Anlama Teknikleri: II Dinleme Eğitimi. (1. basım). Ankara: Öncü Basımevi
- Özbay, M. (2009b). *Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri I*. (3. basım). Ankara: Öncü Basımevi.
- Özbay, M., Bağcı, H., Göçer, A., Karatay, H., Coşkun, E., Çeçen, M.A., Karadağ, Ö. ve Uçgun, D. (2011). *Yazma Eğitimi*. (1. basım). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Robertson, A.K. (2008). *Etkili Dinleme* (çev. E. S. Yarmalı). (1. basım). İstanbul: Hayat Yayıncılık.
- Sever, S. (2004). *Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Simonet, R and Simonet, J. (2002). *Not Alma Teknikleri* (çev. P. Kurt). (3. basım). İstanbul: Arion Yayınevi.
- Şimşek, R. (1981). *Türkçe Anlatımı*. Trabzon: İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayınları.
- TÜBİTAK. (Aralık-2008). *Bilim ve Teknik Dergisi*. Ankara: TÜBİTAK.
- Türk Dil Kurumu (2005). *Türkçe Sözlük*. (1. basım), Ankara: TDK.
- Umagan, S. (2007). *Dinleme-İlköğretimde Türkçe Öğretimi*. (1. basım). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Ural, A. ve Kılıç, İ. (2006). *Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi*. (2. basım). Ankara: Detay Yayıncılık.

- Ünalın, Ş. (2003). *Kişisel Gelişim Teknikleriyle Sözlü Anlatım*. (1. basım). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Ünalın, Ş. (2001). *Türkçe Öğretimi*. (2. basım). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Ünalın, Ş. (2006). *Türkçe Öğretimi*. (3. basım). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Yakıcı, A., Yücel, M., Doğan M. ve Yelok V.S. (2005). *Üniversiteler İçin Türkçe-2 Sözlü Anlatım*. (1. basım). Ankara: Bilge Yayıncılık.
- Yalçın, A. ve Aytaş, G. (2005). *Tiyatro ve Canlandırma (Sahneleme Bilgileri)*. (7. basım). Ankara: Akçağ Yayınları
- Yalçın, A. (2006). *Türkçe Öğretim Yöntemleri Yeni Yaklaşımlar*. (2. basım). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yangın, B., Çelepoğlu, A. ve Türkyılmaz, F. (2007). *İlköğretim Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı*. Ankara: Pasifik Yayınları.
- Yıldırım, A., Doğanay, A. ve Türkoğlu, A. (2009). *Okulda Başarı İçin Ders Çalışma ve Öğrenme Yöntemleri*. (2. basım). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, İ. (2007). *Türkçe Öğretiminde Dinleme Becerisini Geliştirmeye Yönelik Önerilen Etkinliklerin Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.

EKLER

EK- 1 İlköğretim 7. Sınıf Metin Seçimi Uzman Görüşü Formu

Sayın Alan Uzmanı,

Elinizdeki form, 7. sınıf öğrencilerinin not olarak dinleme becerileri üzerine yapılacak bir araştırma için hazırlanmıştır. Not olarak dinlemenin öğrencilerin dinleme becerisine etkisini tespit etmek ve değerlendirmek için seçilen üç metin aşağıda belirtilmiştir. Sizden beklenen, bu metinleri 7. sınıf seviyesine ve not olarak dinleme etkinliğine uygunluğu açısından değerlendirmenizdir. Bu değerlendirme için, lütfen her metnin karşısında yer alan 1 ile 10 arasındaki puan değerlerinden size göre en uygun olanını işaretleyiniz. Yapılacak değerlendirme sonucunda en yüksek puan değerini alan metin, çalışmanın ön test ve son test etkinliğinde uygulanacaktır.

İlgi ve yardımlarınız için teşekkür ederim.

Prof. Dr. İsmet CEMİLOĞLU
Danışman

Duygu KOCAADAM
Gazi Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Yüksek Lisans Öğrencisi

METİNLER	PUANLAR									
1. BAŞLIYOOOR... NASRETTİN HOCA FESTİVALİ BAŞLIYOOOR.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2. ÇOCUK HAKLARI SÖZLEŞMESİNİN IŞIĞI ALTINDA ÇOCUĞUN EĞİTİM HAKKI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
3. MEHMET OKUR	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

EK- 2 İlköğretim 7. Sınıf Dinleme Testi Uzman Görüşü Formu

Sayın Alan Uzmanı,

Elinizdeki form, 7. sınıf öğrencilerinin not olarak dinleme becerileri üzerine yapılacak bir araştırma için hazırlanmıştır. Not olarak dinlemenin öğrencilerin dinleme becerisine etkisini tespit etmek ve değerlendirmek için uzman görüşleri doğrultusunda seçilen **“Başlıyoor... Nasrettin Hoca Festivali Başlıyoor.”** başlıklı metne dair hazırlanan sorular aşağıda belirtilmiştir. Sizden beklenen, bu soruları 7. sınıf seviyesine ve not olarak dinleme etkinliğine uygunluğu açısından değerlendirmenizdir. Bu değerlendirme için, lütfen her sorunun karşısında yer alan 1 ila 10 arasındaki puan değerlerinden size göre en uygun olanını işaretleyiniz. Yapılacak değerlendirme sonucunda en yüksek puan değerini alan sorular, çalışmanın ön test ve son test etkinliğinde uygulanacaktır.

İlgi ve yardımlarınız için teşekkür ederim.

Prof. Dr. İsmet CEMİLOĞLU

Danışman

Duygu KOCAADAM

Gazi Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Yüksek Lisans Öğrencisi

SORULAR	PUANLAR									
1.Nasrettin Hoca nerede doğmuştur?	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2.Nasrettin Hoca küçük, sakın bir Anadolu köyü olan doğmuştur.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
3.Nasrettin Hoca kaç yılında doğmuştur?	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
4.Nasrettin Hoca yılında doğmuştur.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
5.Nasrettin Hoca’nın annesi ve babası kimlerdir?	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
6.Nasrettin Hoca, köyün sevilen ve saygı duyulan imamı ile çocuklarıdır.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

7.Nasrettin Hoca, hocasının “Ay mı faydalıdır, Güneş mi?” sorusuna cevabını verir ve nedenini şöyle açıklar:	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
8.Nasrettin Hoca, medreseye başladığında kaç yaşındadır?	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
9.Nasrettin Hoca, medreseye başladığında yaşındadır.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
10.Hoca, cami önündeki kör dilencileri görünce ne yapmıştır?	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11.Nasrettin Hoca ve ailesi neden Sivrihisar’a göç etmiştir?	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
12.Abdullah Hoca için karısını ve oğlu Nasrettin’i alarak Sivrihisar’a göç etmiştir.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
13.Nasrettin Hoca neden Konya’ya gitmiştir?	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
14.Hoca, Anadolu Selçuklu Devleti’nin başkenti Konya’ya gittiğinde tahtta oturmaktadır.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
15.O dönemde Konya hangi özellikleriyle dikkat çekmektedir?	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
16.Nasrettin Hoca Konya’dan neden ayrılır?	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
17.Nasrettin Hoca Konya’da olarak görev yapmıştır.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
18.Nasrettin Hoca Konya’da ne iş yapmıştır?	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
19.Nasrettin Hoca Konya’dan ayrılıp nereye gitmiştir?	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
20.Dinlediğiniz metinden hareketle Nasrettin Hoca’nın kişilik özelliklerinden üç tanesini yazınız.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
21.Nasrettin Hoca kaç yılında ve kaç yaşında vefat etmiştir?	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
22.Nasrettin Hoca yılında vefat etmiştir.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

23.Nasrettin Hoca öldüğünde yaşındadır.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
24.Nasrettin Hoca yılında yaşında vefat etmiştir.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
25.Nasrettin Hoca öldüğünde tahtta oturmaktadır.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
26.Nasrettin Hoca'nın vasiyeti nedir?	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
27.Nasrettin Hoca'nın türbesi nasıldır?	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
28.Nasrettin Hoca Şenlikleri nerede ve ne zaman düzenlenir?	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
29.Her yıl günleri arasında, Nasrettin Hoca Şenlikleri düzenlenir.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
30.UNESCO hangi yılı Nasrettin Hoca'nın anılması için "Kahkaha Yılı" olarak ilan etmiştir?	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
31.UNESCOyılını Nasrettin Hoca'nın anılması için olarak ilan etmiştir?	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
32.Nasrettin Hoca fıkralarının özelliklerinden iki tane yazınız.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
33.Nasrettin Hoca'nın halk deyişlerinden iki tanesini yazınız.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
34.Aşağıdaki yer adlarını Hoca'nın buralarda yaşayış sırasına göre numaralandırınız. Sivrihisar Hortu Akşehir Konya	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

EK- 3 Ön Test ve Son Test Uygulamalarında Kullanılan Metin

BAŞLIYOOOR... NASRETTİN HOCA FESTİVALİ BAŞLIYOOOR

Ankara'dan Eskişehir'e doğru giderken Sivrihisar'a varmadan bir küçücük köy vardır. Küçük, sakın bir Anadolu köyüdür Nasrettin Hoca'nın doğduğu Hortu köyü.

Nasrettin Hoca deyince çoğumuzun gözünde yaşını başını almış bir bilge kişi canlansa da bir zamanlar yaptığı afacanlıklarla Hortu köyünü birbirine katan haylaz bir oğlan çocuğuydu o. Yaşadığı yıllar konusunda ikilemlere düşülse de, köyün sevilen ve saygı duyulan imamı Abdullah Hoca ile Sıdika Hatun'un oğulları Nasrettin, 1208 yılında doğar. Tatlı mı tatlı, güleç mi güleç bir bebektir. Büyüyünce o da babası gibi imam olacaktır. Yani en azından ailesi ve köy halkı böyle düşünmektedir. Nasrettin, biraz büyüyüp serpildiğinde, onun yalnızca sevimli ve güler yüzlü değil, aynı zamanda müthiş zeki olduğu da ortaya çıkar.

Haylazlıklarıyla ortalığı karıştırmadığı, zekâsıyla insanları şaşırtmadığı gün yok denecek kadar azdır.

Yedi yaşında medreseye giderken hocasının “Ay mı daha faydalıdır, Güneş mi?” sorusuna “Güneş zaten gündüz doğar. Onun için olsa da bir, olmasa da. Ama Ay gece doğar ve etrafı aydınlatır. Onun için Ay daha faydalıdır.” cevabını verir ve hocasının dikkatini çekmeyi başarır. Başka bir gün de caminin önüne mendil açan kör dilencileri görür ve cebindeki para kesesini çıkarıp önlerinde şakırdattıktan ve “Aranızda paylaşın.” dedikten sonra aslında bir kuruş bırakmadan çekip gider. Tabii ki ardından kıyametler kopar. Kör dilenciler birbirine girerler. “Sana verdi.” “Hayır, bana vermedi sana verdi.” tartışmalarını duyan babası Abdullah Hoca, durumu öğrendikten sonra “Nedir bu senin yaptığın?” diyerek oğlunu bir güzel azarlar. Nasrettin Hoca şöyle cevap verir: “Niye kızıyorsun baba? İşte ‘kör dövüşü’ denilen şey budur.”

Babası Abdullah Hoca, bu parlak zekalı çocuğun daha yüksek bir eğitim alması gerektiğini düşünürken bölgede kuraklık, ardından da göçler başlar. Abdullah Hoca, karısını ve oğlunu alarak Sivrihisar'a göç eder. Nasrettin, kıvrak zekâsı ve hazırcevaplığı ile kısa sürede Sivrihisar halkına da kendini tanıtmayı ve sevdirmeyi başarır. Etrafindakilere verdiği yaşam dersleri bir kesimin hoşuna giderken başka bir kesim de toplumun hasta taraflarını açıkça, hiç çekinmeden ortaya koyuşu nedeniyle ondan rahatsızlık duyar. Nasrettin büyüdükçe dünya görüşü de değişmeye, gelişmeye

başlar. Artık içi içine sığmamakta, Sivrihisar ona dar gelmektedir. Daha fazla öğrenmek, daha çok insan tanımak, okumak, bilgisini geliştirmek için Konya yollarına düşer. O devirlerde Anadolu Selçuklu Devleti'nin başkenti olan Konya, bir kültür kentidir. Dünyanın dört bir yanından gelen bilginlerin, dervişlerin, gezginlerin yaşadığı bir kent... Tahtta Sultan I. Alâeddin Keykubat oturmaktadır. İlk iş olarak medreseye kayıt olan Nasrettin, ünlü âlimlerden dersler alır. Din bilgisi yanında tasavvuf ve hukuk eğitimi de alan Nasrettin Hoca, medreseyi bitirdiğinde kadı olmak ister. Ama önce bir-iki yıl tecrübeli kadıların yanında “gölge kadılığı” yapmak zorundadır. Hoca da tecrübeli bir kadının yanında işe başlar. Adalet terazisinin dengesini bozmadan, herkesin sorularına öyle kolaylıkla ve akıllıca çözümler getirir ki kadı, baş edemediği her sorunu ona gönderir.

Özellikle mala ve paraya düşkün insanları sevmeyen Nasrettin Hoca'nın karşısına bir gün iki adam getirirler. Adamlardan biri, diğerini çekiştire çekiştire derdini anlatır:

“Yolda giderken sırtındaki çuvalı düşürmüş olan bu adamı gördüm. Çuvalı alıp tekrar sırtına vuramıyordu. Yardım edersem bana ne vereceğini sorduğumda ‘Hiç!’ dedi. Ben de çuvalı sırtına yüklemesine yardım ettikten sonra paramı istedim, vermedi. Şikayetçiyim.”

Hoca düşünür ve cevabını verir:

“Sen haklısın. Elbette söyleneni alacaksın. Kaldır bakalım yerdeki halıyı ve altında ne olduğunu bana söyle.”

Adam halıyı kaldırır ve “Hiç!” der.

Hoca'nın cevabı: “Hah işte, al o ‘hiç’i ve çık git. Artık alacağın kalmadı.”

Giderek bu ‘gölge kadılık’ işinden sıkılan Nasrettin Hoca, uzun zamandır Akşehirliilerden gelen müderrislik ve imamlık çağrısını geri çevirmez ve Konya’dan ayrılıp Akşehir’e gider. Bir yandan semtin imamlığını yaparken diğer yandan medrese öğrencilerine ders verir.

Nasrettin Hoca, fıkralarından anlaşılacağı üzere sağduyulu, ahlaklı, sevecen, hoşgörülü, bilgili, mert, sözünün eri, doğrudan yana, akıllı, zeki, hazırcevap, nüktedan, yardımsever ve insancıdır. Çoğu kez de ayıbımızı yüzümüze vurmaktan kaçınmaz. Yaşamdan yanadır. Fikirleri daima aklın yolunu işaret eder. Selçuklu döneminin halk kahramanı olarak anılan Hoca'nın 76 yıllık ömrü, 1284’te Selçuklu Hükümdarı I. Keykavus zamanında sona erer. Ölmeden önce “Mezarımı ziyaret edenler, bizi gönüllerinden geçirerek gülsünler. Doğrusu, yalancı dünyada somurtanlara acırım.” diye

vasiyet etmiştir. Akşehir'deki türbesinin kapısında büyük bir kilit bulunmasına karşın dört yanı açıktır.

Hangi topraklarda anlatılırsa anlatılsın o, her zaman haksızlığa uğrayanların yanında yer almış, adaletsizliklere gözünü yummadan göğsünü siper etmiştir. Nasrettin Hoca, yaşamın ağır yükleri altında ezilenleri bir gülücük ile rahatlatmış, alaycı yaklaşımı ile dertlerin kaynağının gözlerden ve kulaklardan silinmesini sağlamıştır.

Nasrettin Hoca fıkraları öğreticidir. Çoğu kez kısadır. Bazen girişte yer ve zaman belirtilir, oyuncular tanıtılır; ikinci bölümde Hoca'ya bir şey söylenir ve sonunda onun bizi güldüren ama ille de düşündüren cevabı beklenir. O son cümlelerin öylesine öğretici bir yanı vardır ki bir çok defa bir atasözüne ya da halk deyişine dönüşüvermiştir. Onun için “bindiğimiz dalı keser”, “cenaze namazına buyurur”, “tavşanın suyuna çorba yapar”, “ipe un serer”, “elin eşeğini türkü söyleyerek arar” ve “parayı verip düdüğü çalarız”.

UNESCO tarafından Birleşmiş Milletler Teşkilatına üye tüm ülkelerde 1996'da “Dünya Kahkaha Yılı” nedeniyle Nasrettin Hoca'nın anılmasının kararlaştırılması bizim için onur verici ve önemli bir gelişmedir.

Temmuzun 5 ve 10. günleri arasında her yıl Akşehir'de Nasrettin Hoca Şenliği düzenlenir. Dev kazanda süte yoğurt mayalanır, hatıra paraları basılır. Şenlik kapsamında uluslararası karikatür ve gülmece öykü gibi yarışmalar yapılır.

Çelik ÜNLÜ

İlköğretim Türkçe 8 Ders Kitabı

(Kısaltılmış ve düzenlenmiştir.)

EK- 4 Ön Test ve Son Test Uygulamalarında Kullanılan *Dinleme Testi*

SORULAR

1. Nasrettin Hoca küçük, sakın bir Anadolu köyü olan doğmuştur.
2. Nasrettin Hoca, köyün sevilen ve saygı duyulan imamı..... ile çocuklarıdır.
3. Nasrettin Hoca, hocasının “Ay mı faydalıdır, Güneş mi?” sorusuna cevabını verir ve nedenini şöyle açıklar:
.....
.....
4. Nasrettin Hoca ve ailesi neden Sivrihisar’a göç etmiştir?
5. Nasrettin Hoca neden Konya’ya gitmiştir?
6. Hoca, Anadolu Selçuklu Devleti’nin başkenti Konya’ya gittiğinde tahtta oturmaktadır.
7. Nasrettin Hoca Konya’dan neden ayrılır?
8. Nasrettin Hoca Konya’dan ayrılıp nereye gitmiştir?

9. Dinlediğiniz metinden hareketle Nasrettin Hoca'nın kişilik özelliklerinden üç tanesini yazınız.
10. Nasrettin Hoca öldüğünde tahtta oturmaktadır.
11. Nasrettin Hoca'nın vasiyeti nedir?
12. Nasrettin Hoca Şenlikleri nerede ve ne zaman düzenlenir?
13. UNESCOyılına Nasrettin Hoca'nın anılması için olarak ilan etmiştir?
14. Nasrettin Hoca'nın halk deyişlerinden iki tanesini yazınız.
15. Aşağıdaki yer adlarını Hoca'nın buralarda yaşayış sırasına göre numaralandırınız.
- Sivrihisar
 - Hortu
 - Akşehir
 - Konya

EK- 5 Kısaltmalar Etkinliği

KISALTMALAR

Aşağıda verilen kısaltmaların açılımlarını karşılarındaki boşluklara yazınız.

- ❖ TBMM :
- ❖ TDK :
- ❖ TTK :
- ❖ AB :
- ❖ AOÇ :
- ❖ AŞTİ :
- ❖ ASKİ :
- ❖ MEB :
- ❖ SBS :
- ❖ RTÜK :
- ❖ ÖSYM :
- ❖ BJK :
- ❖ THY :
- ❖ ODTÜ :
- ❖ ABD :
- ❖ AKUT :
- ❖ DSİ :
- ❖ TSE :
- ❖ TR :
- ❖ TSK :

Aşağıda verilen kelimeleri daha sonra kolayca hatırlayabileceğiniz şekilde kısaltınız.

- ❖ Albay :
- ❖ Almanca :
- ❖ Avukat :
- ❖ Cadde :
- ❖ Bakınız :
- ❖ Bölüm :
- ❖ Başkan :
- ❖ Coğrafya :
- ❖ Doçent :
- ❖ Profesör :
- ❖ Doktor :
- ❖ Arkadaş :
- ❖ Öğretmen :
- ❖ Öğrenci :
- ❖ Müdür :
- ❖ Türkçe :
- ❖ Matematik :
- ❖ Sokak :
- ❖ Ekonomi :
- ❖ Genel :
- ❖ İngilizce :
- ❖ Müzik :
- ❖ Mahalle :

KISALTMALAR

Aşağıda verilen kısaltmaların açılımlarını karşılarındaki boşluklara yazınız.

❖ TBMM	:	Türkiye Büyük Millet Meclisi
❖ TDK	:	Türk Dil Kurumu
❖ TTK	:	
❖ AB	:	
❖ AOÇ	:	Atatürk Orman Gifliğı
❖ AŞTİ	:	
❖ ASKİ	:	
❖ MEB	:	Milli Eğitim Bakanlığı
❖ SBS	:	Serije Belirleme Sınarı
❖ RTÜK	:	Radio ve Televizyon Üst Kurulu
❖ ÖSYM	:	Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi
❖ BJK	:	
❖ THY	:	Türk Hava Yolları
❖ ODTÜ	:	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
❖ ABD	:	Amerika Birleşik Devletleri
❖ AKUT	:	
❖ DSİ	:	Devlet Su İşleri
❖ TSE	:	
❖ TR	:	Türkiye
❖ TSK	:	Türk Silahlı Kuvvetleri

Aşağıda verilen kelimeleri daha sonra kolayca hatırlayabileceğiniz şekilde kısaltınız.

❖ Albay	:	..Alb..
❖ Almanca	:	..Alm..
❖ Avukat	:	..Av..
❖ Cadde	:	..Cad..
❖ Bakınız	:	..Bak..
❖ Bölüm	:	..Böl..
❖ Başkan	:	..Başk..
❖ Coğrafya	:	..Coğ..
❖ Doçent	:	..Doç..
❖ Profesör	:	..Prof..
❖ Doktor	:	..Dok..
❖ Arkadaş	:	..Ark..
❖ Öğretmen	:	..Öğr..
❖ Öğrenci	:	..Öğr..
❖ Müdür	:	..Müd..
❖ Türkçe	:	..Türk..
❖ Matematik	:	..Mat..
❖ Sokak	:	..Sok..
❖ Ekonomi	:	..Eko..
❖ Genel	:	..Gen..
❖ İngilizce	:	..İng..
❖ Müzik	:	..Müz..
❖ Mahalle	:	..Mah..

EK- 6 “Sarı Çizmeli Mehmet Ağa” İsimli Şarkı

SARI ÇİZMELİ MEHMET AĞA

Yaz dostum adam denir mi?

Yaz dostum selam almayana denir mi?

Yaz dostum altı üstü üç metrelik bez için

Yaz dostum yaşam denir mi?

Yaz tahtaya bir daha, tut defteri kitabı

Sarı çizmeli Mehmet Ağa bir gün öder hesabı

Yaz dostum besle kaymak bal ile

Yaz dostum garipleri giydir ipek şal ile

Yaz dostum sar kanadın kolunu

Yaz dostum kimse göçmez bu dünyadan mal ile.

Yaz tahtaya bir daha, tut defteri kitabı

Sarı çizmeli Mehmet ağa bir gün öder hesabı

Yaz dostum Barış söyler,

Yaz dostum su üstüne yazı yazsan kalır mı?

Yaz dostum bir dünya ki

Yaz dostum boşa koysan dolmaz, dolusu alır mı?

Yaz tahtaya bir daha tut defteri kitabı

Sarı çizmeli Mehmet ağa bir gün öder hesabı.

SARI ÇİZMELİ MEHMET AĞA

Yaz dostum ..güzel...sev.meyene adam denir mi?

Yaz dostum selam almayana ..y.i.g.i.t... denir mi?

Yaz dostum altı üstü üç metrelik bez için

Yaz dostum ..boşa.gecmiş..ömrü yaşam denir mi?

Yaz tahtaya bir daha, tut defteri kitabı

Sarı çizmeli Mehmet Ağa bir gün öder hesabı

Yaz dostum ..göksal...görsen.. besle kaymak bal ile

Yaz dostum garipleri giydir ipek şal ile

Yaz dostum ..öksüz....görsen... sar kanadın kolunu

Yaz dostum kimse göçmez bu dünyadan mal ile.

Yaz tahtaya bir daha, tut defteri kitabı

Sarı çizmeli Mehmet ağa bir gün öder hesabı

Yaz dostum Barış söyler, ..kendi...bir.ders.alır mı

Yaz dostum su üstüne yazı yazsan kalır mı?

Yaz dostum bir dünya ki ..haklı...haksız...karışmış

Yaz dostum boşa koysan dolmaz, dolusu alır mı?

Yaz tahtaya bir daha tut defteri kitabı

Sarı çizmeli Mehmet ağa bir gün öder hesabı.

EK- 7 “*Sakız Hanım İle Mahur Bey*” İsimli Şarkı

SAKIZ HANIM İLE MAHUR BEY

Çocukluğumun geçtiği o eski mahallede
 Aşı boyalı ahşap eski bir evde otururlardı
 Sakız Hanım ile Mahur Bey
 Bembeyaz tenli, bembeyaz saçlıydı Sakız Hanım.
 Zaten onun için Sakız Hanım derdik kendisine
 Pamuk gibi elleriyle kemençe çalardı
 Eşi Mahur Bey önce biraz nazlanır
 Sonra o da kanunuyla eşlik ederdi Sakız Hanım’a

Yaz akşamlarında açılırdı perdeler
 Yorgun ellerinden dökülürdü nağmeler

İki yıl kadar oluyor; önce kanun sustu o eski evde
 Birkaç ay sonra da kemençe.
 Ve aşı boyalı ahşap evin perdeleri
 Bir daha açılmamak üzere kapandı.
 Evin satılacağı söylentileri başlayınca gittim
 İçeri girdiğimde eski bir koltuğun üzerinde
 Boynu bükük bir kanun
 Ve kanunun göğsüne yaslanmış mahsun kemençeyi gördüm
 Bize dokunmayın, der gibiydiler
 Kıyamadım
 Uzaklaştım.

Mahur Bey susunca kapandı perdeler
 Sakız Hanım’la bitti o hüzünlü nağmeler.

Aşı bağı Ahsap bir evde otururdu. Sakız hanım, Mahur bey, Sakız hanım bembeyardı. Kemence ağırdı. Eşi kanunuyla eşlik ederdi. İlk eşi ölmüş ve daha sonra Kadın Öldükten sonra kanun la kemence bize dokunmayn den gibiylerdi.

HeslinColor

Gowklugun geçtiği ahsap
bir evde
otururlardı.

Sakız hanım
mahur bey

bembeyaz teli ve saçlı bir kanun,
Pavuk gibi, elliye kemence alardı.

İki yıl oluyş önce kanun
sonra kemence susdu.

Bayan bükük bir kanun ve kanun
kemence var. Bize dokun-
mayn den gibilerdi.

~~kanun~~

EK- 8 “*Sakız Hanım İle Mahur Bey*” İsimli Şarkı İçin Hazırlanan Etkinlik**SORULAR**

1. Sakız Hanım ve Mahur Beybir evde otururlardı.
2. Dinlediğiniz şarkıda Sakız Hanım’ın fiziksel özellikleri nasıl betimlenmiştir?
3. Sakız Hanım , Mahur Bey ise çalardı.
4. Şarkıya göre, önce , daha sonra ise vefat etmiştir.
5. Şair, ölümlerinden sonra Sakız Hanım ve Mahur Bey’in evine gittiğinde neler görmüştür?

SORULAR

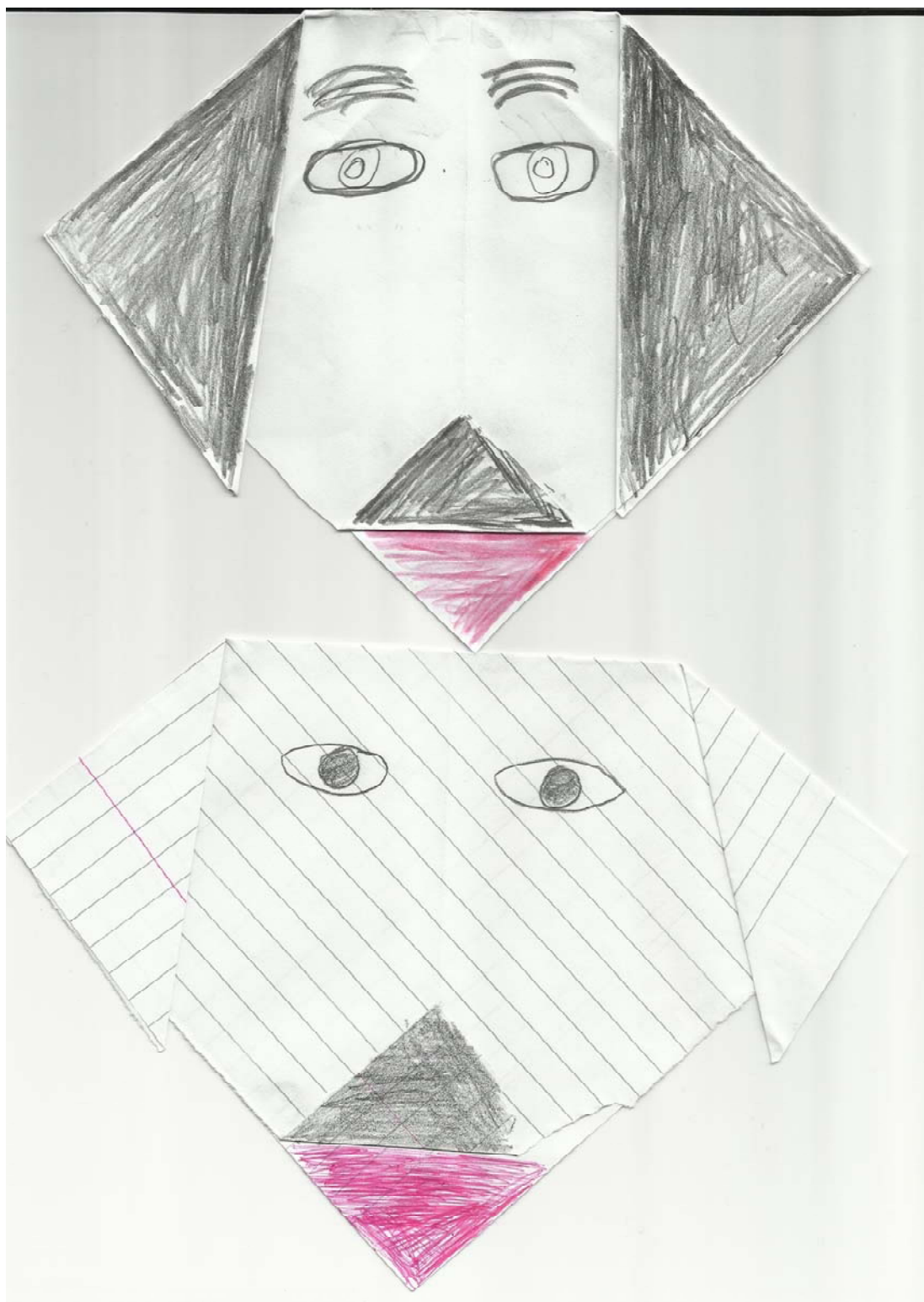
1. Sakız Hanım ve Mahur Bey aslı bayalı ahsapbir evde otururlardı.
2. Dinlediğiniz şarkıda Sakız Hanım'ın fiziksel özellikleri nasıl betimlenmiştir?
Bembeyaz bir kadındı.
3. Sakız Hanım kemence, Mahur Bey ise kanun çalardı.
4. Şarkıya göre, önce Mahur Bey..., daha sonra ise Sakız Hanım vefat etmiştir.
5. Şair, ölümlerinden sonra Sakız Hanım ve Mahur Bey'in evine gittiğinde neler görmüştür?
Kemence ve kanun birlikte birer dokun mayın den gibi duruyor kırıks.

SORULAR

1. Sakız Hanım ve Mahur Bey Beyazı dikilmiş Ahşapbir evde otururlardı.
2. Dinlediğiniz şarkıda Sakız Hanım'ın fiziksel özellikleri nasıl betimlenmiştir?
Pamuk gibi ellefi vardır. Beyaz tenli.
Bembeyaz saçları.
3. Sakız Hanım kemence, Mahur Bey ise kanun çalardı.
4. Şarkıya göre, önce Sakız Hanım, daha sonra ise Mahur Bey..... vefat etmiştir.
5. Şair, ölümlerinden sonra Sakız Hanım ve Mahur Bey'in evine gittiğinde neler görmüştür?
Eski kemence ve kanun görmüş.

EK- 9 Origami Etkinliği**ORİGAMİ – KÖPEK YAPIMI**

1. Elinizdeki kare şeklindeki kâğıdı üçgen oluşturacak şekilde köşegeninden ikiye katlayınız.
2. Katladığınız kâğıdı açınız ve tekrar kare şekline ulaşınız.
3. Kâğıdı bu kez diğer köşegeninden ikiye katlayınız ve yine üçgen şekline ulaşınız. Kâğıdınız bu kez üçgen olarak kalsın.
4. Elde ettiğiniz eşkenar üçgeni, eşkenarlar aşağıya gelecek şekilde tutunuz.
5. Köpeğinizin kulaklarını oluşturmak için, üçgenin üstte kalan kenarına ait köşeleri aşağıya doğru katlayın.
6. Köpeğinizin burnunu oluşturmak için, üçgenin aşağıda kalan köşesinin tek katını yukarı doğru katlayınız.
7. Köpeğinizin kulaklarının ortasındaki bölüme göz yapınız.
8. Köpeğinizin burnunu siyaha boyayınız; burnun altındaki katlamadığınız kısmı ise köpeğinizin dilini oluşturmak üzere kırmızıya boyayınız.

EK- 10 “İnternette Gezinti Yaşlı Beyinleri Uyarıyor” İsimli Metin

İNTERNETTE GEZİNTİ YAŞLI BEYİNLERİ UYARIYOR

ABD’de California Üniversitesi’nde yapılan yeni bir araştırma Google’da arama yapmanın büyükanne ve büyükbabalara iyi geldiğini gösterdi. Bu çalışmada internette araştırma yaparken beynin etkinlikleri incelendi ve şaşırtıcı sonuçlar ortaya çıktı. Ortaları yaş grubu yetişkinlerden interneti kullananların, internette gezinti yapmaya yeni başlamış olanlara göre beyinlerinin karar verme ve karmaşık akıl yürütme ile ilgili bölümlerinin daha çok uyarıldığı gözlemlendi. Hatta kitap okurken uyarılan beyin alanı sayısının internette araştırma yapmaya oranla daha düşük olduğu saptandı.

Parvin Vakfı’nın desteklediği bu çalışmaya, yaşları 55-78 arasında değişen 24 yetişkin katıldı. Yetişkinlerden yarısının internette araştırma yapma sıklığı günde bir kez ile birçok kez arasında değişiyordu. Öteki yarısıysa interneti ya hiç kullanmıyor ya da ayda bir kez kullanıyordu. Araştırmaya katılanların hiçbirinde beyinle ilgili bir rahatsızlık yoktu. Hepsi aynı yaş grubunda ve benzer eğitim düzeyindeydi.

Kitap okurken ya da internette bir araştırma yaparken beyin etkinliklerini ölçmek için çalışmaya katılan 24 yetişkinin beyin fotoğrafları (MR) çekildi. Bu sırada deneklerin ya bilgisayar ekranında kitap görüntüsü verilmiş metinleri okuması ya da internette araştırma yapması istendi.

Kitap okumak, her iki grupta da beynin aynı bölgelerini uyardı. İnternette düzenli araştırma yapanların araştırma yapmaya yeni başlayanlara göre beyinlerinin özellikle karar vermeyi ve karmaşık akıl yürütmeyi kontrol eden bölümlerinin iki kat kadar daha çok uyarıldığı ortaya çıktı.

Bilim ve Teknik

Aralık 2008

(Kısaltılmış ve düzenlenmiştir.)

• 55 - 78 . 24 - yetiskin katildi ;

25 1- kez kulloniyor .

24 kisi beynin foto cekildi . Kitap okunmasi istendi .
beyinlerin koror vermesi 2 kot daha foto kullonuldu .
ortay cikti . - Parvin vakfi .

Notlarım :

- * Amerika'da Kaliforniya Univ. de arastirma
- * Internette arastirma yaparken beyn. etk. inceleniyor.
- * Internet kullananların beyni daha cok gelismis
- * Internet kitaptan da cok uyarmis.
- * Parvin vakfi
- * 55-78 yas → 24 yetiskin
- * Beyn fotolari cekildi . Ya kitap okudular , yada int. gezdiler
- * Int. beyni daha cok uyardi.

**EK- 11 “İnternette Gezinti Yaşlı Beyinleri Uyarıyor” İsimli Metin İçin
Hazırlanan Sorular**

SORULAR

1. Araştırma hangi ülkede yapılmıştır?
2. Araştırma hangi üniversitede yapılmıştır?
3. Metnin başlığı nedir?
4. Araştırmaya hangi vakıf destek vermiştir?
5. Araştırmanın konusu nedir?
6. Araştırmaya kaç kişi katılmıştır?
7. Araştırmaya katılanlar hangi yaş aralığındadır?
8. Araştırmanın sonucu nedir?

Beyin Baskı Baskı

SORULAR

1. Araştırma hangi ülkede yapılmıştır?

ABD - Kaliforniya

2. Araştırma hangi üniversitede yapılmıştır?

Kaliforniya

3. Metnin başlığı nedir?

İnternette gezinti yapmak yaşlı beyinleri uyarıyor

4. Araştırmaya hangi vakıf destek vermiştir?

Parvin

5. Araştırmanın konusu nedir?

Bilgisayarda düzenli araştırma yapmak.

6. Araştırmaya kaç kişi katılmıştır?

24 yetişkin

7. Araştırmaya katılanlar hangi yaş aralığındadır?

55 - 78 yaş

8. Araştırmanın sonucu nedir?

Düzenli araştırma yapanların beyininde
Karmaşık akıl yönetme, yeni başlayanlardan
2 kat daha fazla uyandır.

EK- 12 “Kâğıt Paranın Yolculuğu” İsimli Metin

KÂĞIT PARANIN YOLCULUĞU

Ali’nin büyükannesi, bankadan bir miktar para çekti. Bunların arasında bir 10 TL vardı ki, başına gelmeyen kalmadı. Bu para kaç kez el değiştirdi? Parayla neler neler alındı? Gelin, bu 10 TL’nin peşine düşelim ve başına neler geldiğini görelim:

1. Büyükanne, Ali’ye 10 TL harçlık verdi. Ali buna çok sevindi. Uzun zamandır bir basketbol topu almak istiyordu.
2. Ali, parayı daha önce biriktirdiklerine ekledi ve soluğu spor mağazasında aldı. Böylece 10 TL spor mağazasının kasasına girdi. Ancak, orada fazla durmadı. Yaptığı alışveriş sonrası para üzeri olarak Yeşim’e verildi.
3. Yeşim, parayı kumbarasına attı. Ancak, kısa süre içinde kumbarasından çıkarmak zorunda kaldı. Çünkü annesi su almak için ondan borç para istedi. Annesi 10 TL’yi sucu Serdar Bey’e verdi.
4. Serdar Bey, sokağa çıktığında bir kestaneçi gördü. Kestaneyi çok sevdiğinden almamazlık edemedi. Cüzdanında bozuk para ararken 10 TL’yi kaldırıma düşürüverdi. Ancak fark etmedi.
5. Deniz, kaldırımdaki parayı gördü; aldı ve pantolonunun cebine koydu. Daha sonra 10 TL’yi unuttu.
6. Deniz’in annesi, çamaşır yıkadı. Bu çamaşırlar arasında, cebinde 10 TL olan pantolon da vardı. Böylece para da yıkandı.
7. Pantolon ütülenirken 10 TL ortaya çıktı. Deniz, annesine durumu anlattı. Annesi de ona parayı Çocuk Esirgeme Kurumunun yardım kumbarasına atabileceğini söyledi.
8. Yardım kumbarası açıldı. İçinden çıkan paralarla kitaplar alındı. Bu kitaplar çocuklara dağıtıldı. Bu arada bizim 10 TL, kitapçı Kemal Bey’in kasasına girdi.
9. Para, kasada bir hafta bekledikten sonra başka bir kente gitti. Çünkü, Kemal Bey bir kitap fuarına katılmak üzere yolculuğa çıktı. Elbette 10 TL de yanındaydı.

Kâğıt Paranın Yolculuğu

Ali'nin büyükannesi, bankadan bir miktar para çekti. Bunların arasında bir **10 YTL** vardı ki, başına gelmeyen kalmadı. Bu para kaç kez el değiştirdi? Parayla neler neler alındı? Gelin, bu **10 YTL**'nin peşine düşelim ve başına neler geldiğini öğrenelim!

7 Pantolon ütülenirken **10 YTL** ortaya çıktı. Deniz, annesine durumu anlattı. Annesi de ona parayı Çocuk Esirgeme Kurumu'nun yardım kumbarasına atabileceğini söyledi.

8 Yardım kumbarası açıldı. İçinden çıkan paralarla kitaplar alındı. Bu kitaplar çocuklara dağıtıldı. Bu arada bizim **10 YTL**, kitapçı Kemal Bey'in kasasına girdi.

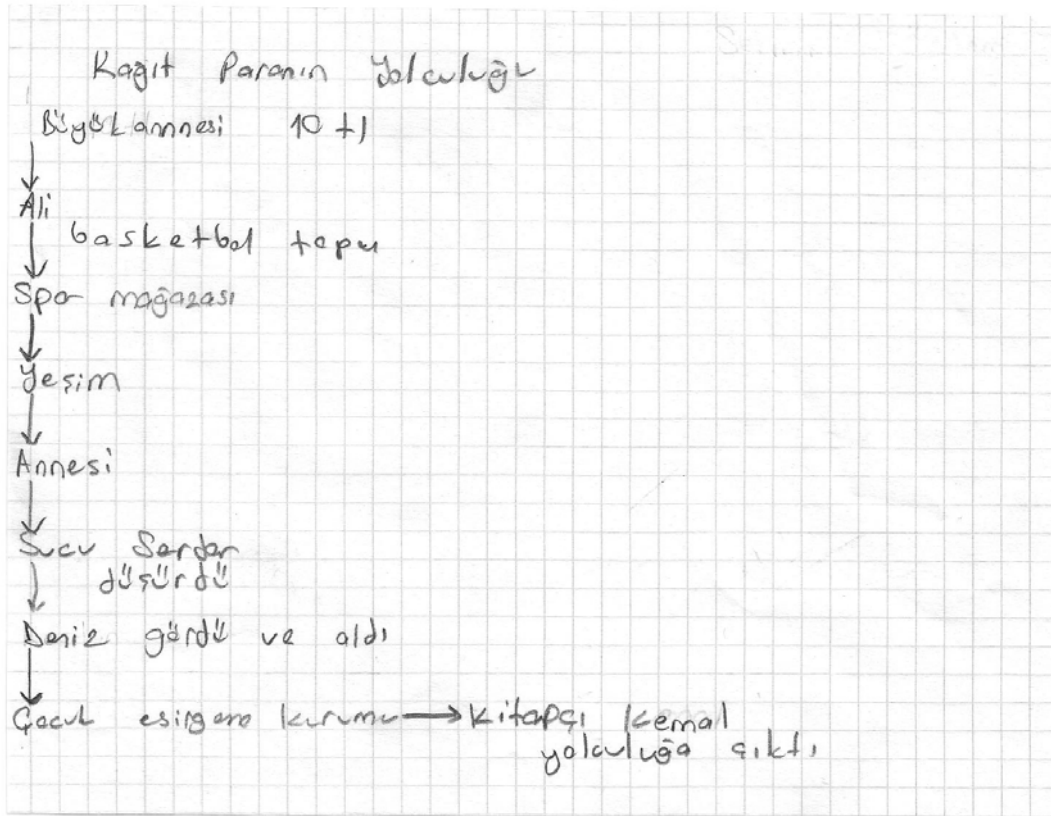
9 Para, kasada bir hafta bekledikten sonra başka bir kente gitti. Çünkü, Kemal Bey bir kitap fuarına katılmak üzere yolculuğa çıktı. Elbette **10 YTL** de yanındaydı!

10 Deniz'in annesi çamaşır yıkadı. Bu çamaşırlar arasında cebinde **10 YTL** olan pantolon da vardı. Böylece para da yıkandı.

10 **10 YTL**'nin yolculuğu bitmedi. Peki, şimdi ne olacak? Haydi, öyküyü devam ettirin ve buraya ne olacağını siz çizin. Unutmayın, para Kemal Bey'de ve o da başka bir kentteki kitap fuarına gitti.

kişit parom yolculuğu

Banka → Vine → Ali → spor mağazası → Yeşim → kumbora
 Annesi → Suçur serdar → kestoneci → kolturim → düştü deniz
 Gök esirgeme kumbora → kitişçi kenol →

EK- 13 “Kâğıt Paranın Yolculuğu” İsimli Metin İçin Hazırlanan Sorular**SORULAR**

1. Ali’ye parayı kim vermiştir?
2. Ali, parayı nerede harcamıştır?
3. Serdar Bey kimdir?
4. Serdar Bey’e parayı kim vermiştir?
5. Deniz parayı nerede kullanmıştır?
6. Parayı kim düşürmüştür?
7. Yerdeki parayı kim bulmuştur?
8. Kemal Bey kimdir?

9. Aşağıdaki kişileri paranın dolaşma sırasına göre numaralandırınız.

..... Deniz

..... Ali

..... Serdar Bey

..... Kemal Bey

..... Büyükanne

..... Yeşim

..... Yardım Kumbarası

SORULAR

1. Ali'ye parayı kim vermiştir?

Büyükanne vermiştir.

2. Ali, parayı nerede harcamıştır?

Spor mağazasında

3. Serdar Bey kimdir?

Serdar bey suvudur.

4. Serdar Bey'e parayı kim vermiştir?

Yeşim'in annesi su almak için parayı Serdar Bey'e vermiştir.

5. Deniz parayı nerede kullanmıştır?

Çocuk esigeme kurumuna vermiştir.

6. Parayı kim düşürmüştür?

Parayı suçu serdar bey düşürmüştür.

7. Yerdeki parayı kim bulmuştur?

Yerdeki parayı Deniz bulmuştur.

8. Kemal Bey kimdir?

Kıtapçısıdır.

9. Aşağıdaki kişileri paranın dolaşma sırasına göre numaralandırınız.

- ...5... Deniz
- ...2... Ali
- ...4... Serdar Bey
- ...7... Kemal Bey
- ...1... Büyükanne
- ...3... Yeşim
- ...6... Yardım Kumbarası

EK- 14 Haber Metni

KAR YURDU ESİR ALDI

Yayına Giriş: 12.12.2010 02:45:29

Güncelleme: 13.12.2010 03:30:55

Kar yağıışı yurdun büyük bir bölümünde etkisini sürdürüyor. Binlerce köy yolu ulaşımına kapanırken, yurdun çeşitli yerlerinde mahsur kalan vatandaşlar saatler süren çalışmalar sonunda kurtarıldı.

Muş-Kulp karayolunda ulaşım durunca, 20 araç ve içindeki yaklaşık 100 kişi mahsur kaldı. Vatandaşlar, yaklaşık 4 saatlik çalışma sonucunda kurtarıldı.

Hakkâri’de ise yaklaşık 4 bin metre yükseklikteki Berçelan Yaylası’nda mahsur kalan 13 kişi bölgeye ulaşan ekipler tarafından kurtarıldı.

Ekipler, Zonguldak’ta yolda kalan 37 hasta ve 10 sürücüye de güçlkle ulaştı.

Malatya’da da benzer bir durum vardı; yolda kalan araçların imdadına karayolları ekipleri yetişti.

Konya’nın Derebucak ilçesindeki bir maden ocağında mahsur kalan 20 işçi ekiplerin yoğun uğraşları sonucunda akşam saatlerinde kurtarıldı. İşçilerin sağlık durumlarının iyi olduğu bildirildi.

Düzce’de yoğun kar yağıışı nedeniyle ormanlık alanda mahsur kalan, mevsimlik orman işçileri ve ailelerinden oluşan 15 kişiden 10’u, Köylere Hizmet Götürme Birliği, Düzce Orman Müdürlüğü ve vatandaşlarca kurtarıldı. Bölgedeki diğer 5 kişiyi kurtarma çalışmaları devam ediyor.

Yoğun kar ve sis, Van’daki Kurubaş geçidi ile Güzeldere geçidini de kapattı.

Samsun’un Vezirköprü ilçesinde ise bir işyerinin çatısı çöktü.

Burdur’un Tefenni ilçesi Ovacık köyü yakınında bir midibüs dereye uçtu. Kazada 32 kişi yaralandı.

Malatya, Erzurum, Çorum ve Karaman’da ise kapanan yolları açma çalışmaları sürüyor.

Kar Yurdu Teslim Aldı

Muş - Kulp arasında 20 araç ve 100 kişi mahzur kaldı. Hakkari'de Borgelen yaylası 13 kişi

Zonguldak'ta 37 hasta 10 sürücü

Yoğun kar ve sis Van'daki Kurubaş geçitini kapattı.

Burdur 32 kişi yaralandı. Mülûbûs dereye uçtu.

EK- 15 Haber Metni İçin Hazırlanan Etkinlik

KAR YURDU ESİR ALDI

Yayına Giriş: 12.12.2010 02:45:29

Güncelleme: 13.12.2010 03:30:55

Kar yağışı yurdun büyük bir bölümünde etkisini sürdürüyor. Binlerce köy yolu ulaşımına kapanırken, yurdun çeşitli yerlerinde mahsur kalan vatandaşlar saatler süren çalışmalar sonunda kurtarıldı.

..... karayolunda ulaşım durunca, ... araç ve içindeki yaklaşık kişi mahsur kaldı. Vatandaşlar, yaklaşık 4 saatlik çalışma sonucunda kurtarıldı.

Hakkâri’de ise yaklaşık 4 bin metre yükseklikteki’nda mahsur kalan 13 kişi bölgeye ulaşan ekipler tarafından kurtarıldı.

Ekipler,’ta yolda kalan 37 hasta ve 10 sürücüye de güçlüklerle ulaştı.

Malatya’da da benzer bir durum vardı; yolda kalan araçların imdadına yetişti.

.....’nın Derebucak İlçesi’ndeki bir mahsur kalan 20 işçi ekiplerin yoğun uğraşları sonucunda akşam saatlerinde kurtarıldı. İşçilerin sağlık durumlarının iyi olduğu bildirildi.

Düzce’de yoğun kar yağışı nedeniyle ormanlık alanda mahsur kalan, mevsimlik oluşan 15 kişiden 10’u, Köylere Hizmet Götürme Birliği, Düzce Orman Müdürlüğü ve vatandaşlarca kurtarıldı. Bölgedeki diğer 5 kişiyi kurtarma çalışmaları devam ediyor.

Yoğun kar ve sis, Van’daki Kurubaş geçidi ile Güzeldere geçidini de kapattı.

Samsun’un Vezirköprü ilçesinde ise

Burdur’un Tefenni ilçesi Ovacık köyü yakınında bir Kazada 32 kişi yaralandı.

Malatya,, Çorum ve’da ise kapanan yolları açma çalışmaları sürüyor.

KAR YURDU ESİR ALDI

Yayına Giriş: 12.12.2010 02:45:29

Güncelleme: 13.12.2010 03:30:55

Kar yağışı yurdun büyük bir bölümünde etkisini sürdürüyor. Binlerce köy yolu ulaşımına kapanırken, yurdun çeşitli yerlerinde mahsur kalan vatandaşlar saatler süren çalışmalar sonunda kurtarıldı.

..Muş..İkiz.. karayolunda ulaşım durunca, 20 araç ve içindeki yaklaşık 100 kişi mahsur kaldı. Vatandaşlar, yaklaşık 4 saatlik çalışma sonucunda kurtarıldı.

Hakkâri'de ise yaklaşık 4 bin metre yükseklikteki Barçelen..Yaylası'nda mahsur kalan 13 kişi bölgeye ulaşan ekipler tarafından kurtarıldı.

Ekipler, Zonguldak'ta yolda kalan 37 hasta ve 10 sürücüye de güçlüklerle ulaştı.

Malatya'da da benzer bir durum vardı; yolda kalan araçların imdadına .. yetiştii.

Konya'nın Derebucak İlçesi'ndeki bir mahsur kalan 20 işçi ekiplerin yoğun uğraşları sonucunda akşam saatlerinde kurtarıldı. İşçilerin sağlık durumlarının iyi olduğu bildirildi.

Düzce'de yoğun kar yağışı nedeniyle ormanlık alanda mahsur kalan, mevsimlik oluşan 15 kişiden 10'u, Köylere Hizmet Götürme Birliği, Düzce Orman Müdürlüğü ve vatandaşlarca kurtarıldı. Bölgedeki diğer 5 kişiyi kurtarma çalışmaları devam ediyor.

Yoğun kar ve sis, Van'daki Kurubaş geçidi ile Güzeldere geçidini de kapattı.

Samsun'un Vezirköprü ilçesinde ise

Burdur'un Tefenni ilçesi Ovacık köyü yakınında bir ..mümbüs...dereye...vatu Kazada 32 kişi yaralandı.

Malatya, Erzurum, Çorum veda ise kapanan yolları açma çalışmaları sürüyor.

EK- 16 “Altın Nine” İsimli Hikâye

ALTIN NİNE

Altın Nine kimdi? Onu tamamen bilmiyorum. Evimizin sonsuz bir misafiri, ailenin nasılsa gelip eklenmiş bir parçası.

Nereden gelmişti? Esasen kimdi? Bizim neyimiz olurdu? Nasıl olup da bunları merak etmemiş, öğrenememiştim. Eminim ki, aile çocuklarından hiçbirini bunu soruşturmaya, anlamaya gerek görmemişti. Biz onu, bize tanıtıldığı gibi almış, böylece kabul etmiştik.

Herhâlde akrabadan değildi. Uşak’tan ara sıra İzmir evine gelen, bütün aile fertlerine karşı uzak duran, isteyerek ayrılan, hatta, biraz kaçınan bir hâli vardı ki, onun oradan bile olmadığına beni inandırıyor. Fakat her hâlde evde özel bir önemi, kıymetli bir yeri, aile sofrasında bir itinalı yeri vardı. Dedemle ninemin emir vermeye alışık dik seslerinde bile ona hitap ederlerken yumuşak bir hâl hissederdik. Beyaz saçlarıyla büyük amcaların, büyük dayıların, yaşlanmış halaların, teyzelerin bayramlarda onun odasına kadar giderek el öptüklerini görürdük. Evin iç işlerinde onun, öyle etkili bir aracılığı vardı ki, çok defa bizleri, evin çocuklarını onun aracılığına başvurmaya mecbur ederdi. Altın Nine unvanı saygı duyulan bir şeydi ki, evin havasında efendilerden, hanımlardan başlayarak, çocuklardan dolaşarak hizmetçilerin diline kadar hep sevilerek anılırdı.

Bir gün bir kavga; kavganın sonunda bir kaza oldu. Büyük babamın elmastıraş, galiba kıymetli bir nargilesi kırıldı. Bütün sorumluluk sürünün en hırçınına, en haşarısına, en afacanına aitti. Çaresiz kız... Onun hatırasına saygımdan adını yazmayacağım, yalnız aramızda meşhur olan lakabını anacağım: Ateş...

Ona zaten hep bu adı verirdik. Fakat asıl ismi bulan büyük baba idi ve bu isim ona o kadar yakışır, onun yaratılışını öyle doğru anlatırdı ki, artık aramızda kendisine başka isim verilmezdi. Yalnız Altın nine ona galiba incitmemek, kırmamak için kendi ismiyle hitap ederdi. Zaten hep dikkat ederdik; en çok nezaket ve şefkatle davrandığı, daima koruduğu ve taraftar olduğu o idi. Fakat bu sefer kabahat o kadar açık, suç öyle meydandaydı ki, ortada mermer avlunun şurasına burasına parçaları serpilen elmastıraş nargilenin karşısında artık onu korumak mümkün değildi. Biraz da Altın Nine kızgınlığına yenildi; kızı omzundan yakalayarak kendine doğru çekti, hep duruyorduk.

Acaba ilk defa Altın Nine'nin elinden bir şamar mı çıkacak diye nefesleri tuttuk bekledik. Hayır, şamar değil, yalnız biraz eğildi ve sert bir sesle şu cümleyi fırlattı:

- Akşam dedene, sen cevap verirsin!

İşte o önemli olay bu dakikada oldu. Ateş, utanıp başını egeceğine şirretçe bir silintiyle omzunu Altın Nine'nin elinden kurtardı ve bir kedi hırçınlığıyla bakarak Altın Nine'nin solgun, sönük, sarı simasına müthiş bir hakaret taşkınlığıyla:

- Sus, Bakır Nine!, dedi.

Donduk. Önce anlamayarak birbirimizin yüzüne bakakaldık. Sanki birden ortada bir gülle patlamıştı. Altın Nine hiç sesini çıkarmadı, dik bir nazarla Ateş'e baktı; dönüp amber tespihini çeke çeke, yavaş yavaş yürüdü.

Bu olaydan sonra Altın Nine bir seneden fazla yaşadı; fakat bir gün yanılıp da Ateş'e bir kelime söylemedi. Ne zaman kızı affettirmek için yanına götürseler, elini vermeye razı olmadı.

Bir gün "Altın Nine hasta." dediler, bir hafta sonra da "Altın Nine ölecek." sözü evi dolaştı, çocukları odasına salıvermediler. Nihayet Altın Nine öldü.

O zamana kadar para olarak ne biriktirmişse, hepsiyle bir çeşme yapılması için vasiyeti vardı; bundan başka bir de çekmece çıktı. Bunu büyük baba açtı. İçinden dört kese çıkardı. Her birinin üstünde bir yazı vardı. "Fukaraya, kızlara, uşaklara, çocuklara..."

Büyük baba: "Çocuklar buraya gelsinler!" emrini verdi. Orada hazır bulunmayanlar da geldikten sonra kesenin içinde kâğıt parçalarına sarılı ve hepsinin üstü çocukların ismiyle yazılı birer küçük şey çıkardı, birer birer okuyarak herkese dağıttı.

Bütün çocuklar halka olmuş, elimizde Altın Nine'nin bu hediyesiyle, fakat açmaya cesaret edemeyerek duruyorduk. Keseden son kâğıt da çıktı. Büyük baba: "Ateş, bu da senin. Hem bak, sana Altın birinci defa olarak, Ateş demiş..." dedi. Sonra hepimize bakarak ilave etti:

- Açın bakalım, sizlere ne bırakmış?

Titrek parmaklarla kâğıtları açtık, hepimizin elinde birer beşbirlik altın vardı. Gözlerimizde bir tebessümle bakışuyorduk; yalnız Ateş hiddetle avucunu sıkıp çıkan şeyi göstermemeye çalışuyordu, büyükbaba ona hitaben: "Avucunu aç, göster!" dedi.

Ateş yumruğunu uzatarak açtı; onun avucunda da kocaman bir bakır kuruşluk vardı.

Halit Ziya UŞAKLIGİL

EK- 17 “Altın Nine” İsimli Hikâye İçin Hazırlanan Hikâye Haritası

HİKÂYE HARİTASI

HİKÂYE:

ÖĞRENCİNİN ADI SOYADI:

Yer / Zaman

Ana ve Yardımcı Karakterler

Problem / Düşüm Noktası

Olay Örgüsü

Çözüm / Sonuç

Ana Fikir

HİKÂYE HARİTASI

HİKÂYE: ALTIN NİNE
ÖĞRENCİNİN ADI SOYADI: Serkan DANIŞ

Yer / Zaman

Herhangi bir gün, 1970'de bir ev

Ana ve Yardımcı Karakterler

Büyükbaba
Hasar
Ateş

Çocuklar
Hizmetçiler
Altın Nine

Problem / Düğüm Noktası

Ateşin Altın Nine'ye Bakır Nine demesi.

Olay Örgüsü

Bir kavgaya ve kaza oldu,
Büyükbabanın nargilesi kırıldı.
Altın Nine Ateşe dedene sen cevap vereceksin dedi.
Altın Nineye Ateş bağırды. Altın Nine onu affetmedi.

Çözüm / Sonuç

Altın Nine onu affetmedi ve ona sadece bakır bir para bırakmış.

Ana Fikir

İnsanlara kızdığımızda sözlerimize dikkat etmeliyiz.

EK- 18 “Kuş Yemi” İsimli Hikâye

KUŞ YEMİ

Beyazıt kahvelerinden birinde bir arkadaş bekliyordum. Kahvede pek az insan vardı. İki üç kişi sönmüş sobanın yanında alçak sesle dertleşiyor; bir ihtiyar, burnunda gözlük, elinde bir gazete ile uyukluyordu. Kahvenin ortasında eski, ipek çarşafı bir kadın gözüme ilişti. Yanında altı yaşlarında bir erkek çocuk, çocuğun elinde de bir kafes vardı. Bu kadında uzun yıllar kızı ve damadıyla Anadolu’da dolaşmış temiz bir İstanbul hanımı tipi vardı.

Kahveciye yavaş bir sesle bir şeyler söylüyor; küçüğün elindeki kuş kafesini gösteriyordu.

Kahveci, gazetesinin üstünde uyuklayan ihtiyara seslendi:

- Sen kuş meraklısısın. Ucuz bir saka var, alır mısın?

İhtiyar adam, kuş sesini işitince gözlerini açtı, çocuğu yanına çağırarak kafesi eline aldı, galiba meraklı bir uzmandı. Dudaklarını bükerek:

- Yaramaz, dedi.

Büyük anne üzgün bir bakışla ihtiyarı süzdü:

- Satacak değildik ama... Aylık çıkmadı da...
- Hepimiz o hâldeyiz... Kuşa yaramaz dedim; ama yarasa da alacak para nerede?

Onlara dikkatle baktığımı gören kahveci yanımdan geçerken:

- Allah kimseyi düşürmesin. Bu ihtiyar kadının genç bir damadı vardı, Balkan’da şehit oldu; geçen yıl da kızı sizlere ömür, öldü. Torunu ile yalnız kaldı.

Gözümün önünde bir aile faciası canlanıverdi. Bu karışık yıllarda güçlkle bağlanmış birkaç lira aylık aylardan beri çıkmıyordu. Vaktiyle çok iyi günler gördüğü hâlden belli olan büyük ana yavaş yavaş bütün eşyalarını satıyor, en sonra, sıra bu küçük sakaya geliyor. Ekmekçiye, bakkala borç biriktikçe birikmiştir. Bugün yarım ekmek, bir mendil kömür alacak para bulunamamıştır. Küçüğü aç bırakmamak için kuşu satmaktan başka çare yoktur.

Bu eski tel kafesin içinde başını boynuna kıştırarak neye uğrayacağını düşünüyor gibi görünen zavallı kuş para etmiyor; fakat onun kıymetini bir de bu şehidin küçük yetimine sorarsanız...

Büyük anne, torununu bu küçük, dilsiz kardeşinden ayırmak için kim bilir ne vakitsiz bir hayat dersi vermiştir.

Kuş satılmadı. Büyük anne yaşlarla dolan gözlerinin ucu ile torununa bakıyor; çocuk da görünüşte üzüntülü. Fakat küçük yaramaz, nafiye, beni büyük annen gibi aldatamazsın! Kendini kederli gibi göstermeye çalışırken gözlerinin içi gülüyor; kuşunu beğenmedikleri için seviniyorsun!... Şimdi görürsün.

Kahveciyi araya koyarak büyük anne ile pazarlığı girişiyorum. Kafesi istediği fiyata satın alıyorum. Büyük anne üstüne bıraktığım parayı birdenbire alamıyor. Böyle alım satımlar gayet basit şeyler olduğu hâlde ona ağır geliyordu. Yalnız içinden beş kuruş alarak çocuğa veriyor, belli ki aralarında kuşun satılması işi konuşulurken bir şart koşulmuş. Büyük anne benimle aylık işini konuşuyor. Amacı söz arasında bu parayı gene çaktırmadan almaktır. Fakat söze bunun için başladığı hâlde derdini anlatmakta gene bir zevk buluyor.

O kadar konuşuyoruz ki küçüğün uzunca bir zaman aramızdan kaybolduğunu göremiyorum. O biraz sonra elinde bir simit ve bir küçük külahla geliyor. Simitle kendi karnını doyuracaktır.

Parasının yarısıyla da kuşuna yem almıştır. Büyük annesiyle konuşurken ona bakıyorum. Küçük avucuna bir parça yem döküyor, kafese uzanıyor; kuş belli ki onun elinden yem yemeye alışmıştır. Kafesin telleri arasından gagasını uzatıyor.

Çocuk onu tutmak, gagasına bir ayrılık öpücüğü kondurmak istiyor.

Sonra beni eteğimden çekiyor; yaşlarla dolu parlak gözleriyle yüzüme bakarak yalvarıyor:

- Bu yem sizde kalsın; ona yedirirsiniz, olmaz mı?

Külahı aldıktan sonra geri veriyorum.

- Yavrum, bu kuşa ben bakamam; onu sana bırakayım da gene sen bak! Sonra büyüyünce alırım, olmaz mı?

Büyük anne bunu doğru bulmuyor.

- Ne önemi var büyük anne, küçüğe benim bir hediyem olsun: fakat ne olursa olsun bir daha onu satmamak şartıyla, diyorum.

Reşat Nuri GÜNTEKİN (Leylâ ile Mecnun)

Hikâye Haritası - Kuş Yemi

Yer: Beyazıt Kahvelerinden biri

Zaman: Bir kız günü

Kahramanlar: Yaşlı kadın
Çocuk
Kahveci
İhtiyar adam
Yazar

Problem / Düğüm: Yaşlı kadının zor durumda olduğu için kuş satılığa çıkarılması

Olay Örgüsü: Bir kadın ve çocuk geliyor.
Çocuk elindeki kuşu satmak için getirmiş.
Başta satılmıyormuş ama sonra satılıyor.
Yazar parayı veriyor ama kuşu geri çocuğa veriyor.

Sonuç: Oradaki yazar kuşu almaya karar veriyor sonra çocuğa tekrar hediyeye ediyor.

Ana fikir: Zor durumda olan insanlara karşılıksız iyilikler yapabiliriz.

EK- 19 “Kroki Tamamlama” Etkinliği İçin Hazırlanan Metin ve Krokisi

Merhaba, ben Masal. Öğretmenimiz bana yaşadığım mahallenin krokisini çizmemi söyledi; ama ben bu krokiyi bir türlü tamamlayamadım. Belki siz bana yardım ederseniz bu işin üstesinden gelebilirim.

Benim oturduğum mahallede birbirini kesen iki büyük cadde var. Bu caddelerden biri Sevgi Caddesi, diğeri ise Mutluluk Caddesi.

Annem, Sevgi Caddesi üzerindeki Varyemez Banka’nın yanında bulunan Ayşe Pastanesi’ni işletiyor. En yakın arkadaşım Bilge, annemin işyerinin arkasındaki Vadi Sitesi’nde oturuyor. Bilge ve ben kimi zaman bankanın solundaki İştah Lokantası’nda Ahmet Amca’nın yaptığı o nefis köftelerden yeriz. Karnımız bir güzel doyunca annemin pastanesinin önündeki yaya geçidinden karşıya geçip, benzinliğin solundaki Nasreddin Hoca Parkı’nda oynarız. Parkın yanındaki yolun karşısında yan yana ve sırasıyla Burcu Giyim, Beyaz Mobilya ve Akçakaya Eczanesi yer alıyor. Eczanenin sahibi benim babam. Bizim evimiz babamın iş yerinin karşısındaki Melek Sitesi’nde. Sitemizin hemen yanında ise Deva Hastanesi bulunuyor.

Evde ekmek ve gazete alma görevi bana verildi. Her sabah bu görevi yerine getirmek için evden çıkıp sola dönüyorum. Hoşgörü Sokak boyunca yürüyüp, Mutluluk Caddesi’nden karşıya geçiyorum. Alışveriş yaptığımız Engin Market tam da burada yer alıyor. Marketin sahibi Engin Amca, sınıf arkadaşım Ali’nin babası. Aliler marketlerinin karşısındaki Pınar Sitesi’nin yanında bulunan Su Sitesi’nde oturuyorlar. Ne yazık ki Ali bugünlerde okula gelemiyor; çünkü trafik kazası geçirdi. Geçen hafta çarşamba günü annesi Ali’ye basketbol topu alması için para vermiş. Ali de büyük bir sevinçle evlerinin önündeki yaya geçidinden karşıya geçmiş ve hemen orada bulunan Onur Alışveriş Merkezi’nin içindeki spor mağazasından istediği topu almış. Eve dönmek için alışveriş merkezinden çıkmış, yaya geçidine yönelmiş. O sırada aldığı topu elinden kaçırmış ve yolu kontrol etmeden topunun peşinden koşmuş. Bu sırada yoldan geçen arabalardan biri Ali’ye çarpmış. Zavallı arkadaşımın ayağı kırılmış. Dün sınıfça Ali’yi ziyaret ettik. Öğretmenimiz de bizimle geldi. Orada otururken öğretmenimiz trafik kurulları konusunda dikkatli olmamız gerektiğini hatırlattı.

Aaa! Ne kadar çok konuşmuşum. Umarım krokiyi çizerken kafanızı karıştırmamışımdır. Bana yardım ettiğiniz için hepinize teşekkür ederim.

KROKİ

Sevgi caddesi > birbirini kesiyor
Mutluluk Caddesi

Varyemez banka yanında Ayşe pastanesi

↓
solunda ıstah lokantası

↓
arkasında Vadi sitesi

pastanenin önünde yaya geçidi varmış

benzinliğin solunda Nasrettin Hoca parkı

Burcu giyim - Beyaz Mobilya - Akcakaya Eczanesi

EkmeK - evden çıkıp sol - Hırsız Sokak

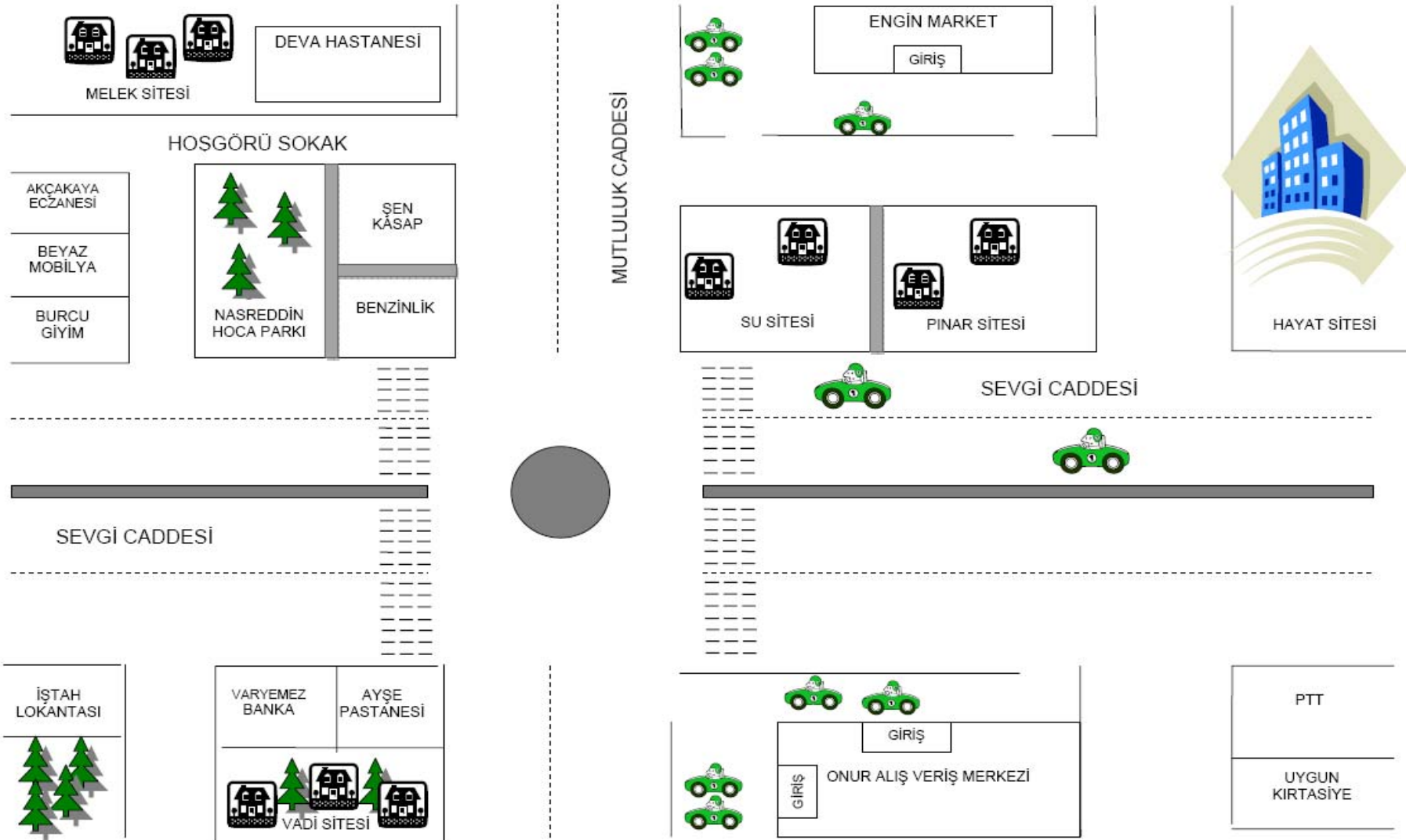
↓
karşısında Melek Sitesi

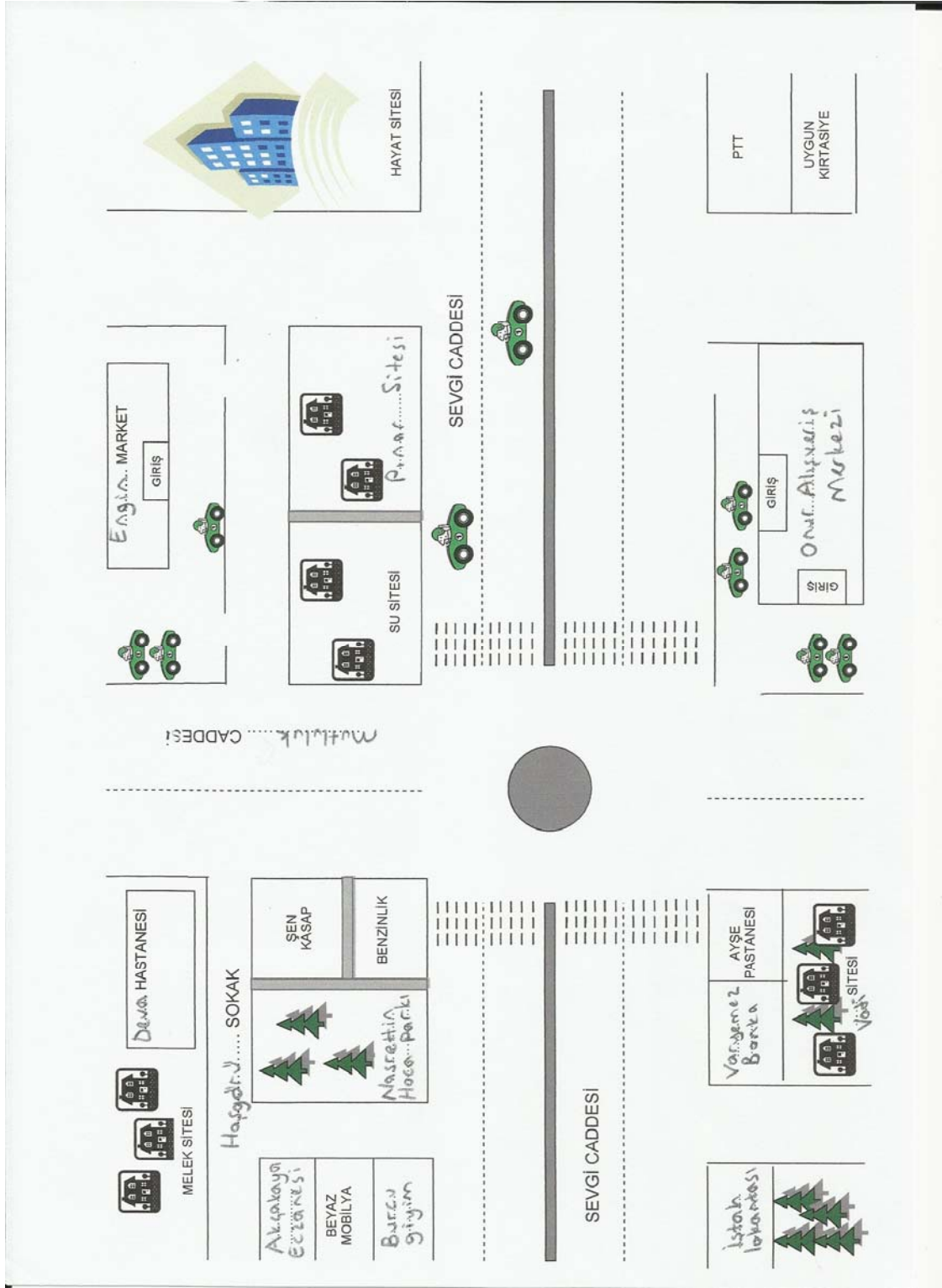
Engin Market - Ali'nin babası

↓
yanında Deva Hast.

Pınar Sitesi - Su Sitesi

Onur Alışveriş Merkezi

EK- 20 “MEHMET OKUR” İsimli Biyografi

MEHMET OKUR

Mehmet Okur, 26 Mayıs 1979’da, İstanbul’dan Bursa’ya uzanan yolda bir sahil kasabası olan Yalova’da doğdu. Babası Abdullah, annesi Nimet Okur’dur. Okur çiftinin ilk çocuğu, Mehmet’ten yedi yıl önce 1972’de doğan kızları Yasemin’di. Mehmet’ten yedi yıl sonra, 1986’da ise çiftin ikinci kızı Seda dünyaya geldi. Bu beş kişilik ailenin kökleri ise bir taraftan Bosna’ya ve diğer taraftan ise Kafkasya ve Ukrayna’ya dayanıyordu. Mehmet Okur’un ismini aldığı kişi olan büyük büyük babası Mehmet Bey, Bosna-Hersek’te imamlık yaparken Türkiye’ye, Adapazarına göç etmiş. Onun oğlu Mahmut ise Zehra adında bir kızla evlenmiş ve Mehmet Okur’un babası Abdullah’ı dünyaya getirmiş.

Abdullah Okur, Yalova Belediyesi’nde çalışan bir memurdu. İş konusunda oldukça becerikli olan Abdullah Bey, ucundan tuttuğu her işin altından kalkabilen ve ailesi için her zaman elinden gelenin en iyisini yapan bir adamdı. Sıfırdan başlamak hiçbir zaman kolay olmadı. Diğer birçok göç etmiş aile gibi Okurlar da hayata sıfırdan başlamak zorunda kalmışlardı. Bu nedenle de Mehmet ve kız kardeşleri için hayatın ilk yılları pek kolay olmadı. Mal varlıkları yoktu; ancak aile içerisinde her zaman sevgi ortamı hakimdi. Nimet Okur büyük kızları Yasemin’i de Mehmet’i de evlerinde bir ebe yardımıyla doğurmak durumunda kalmıştı. Mehmet doğduğunda tam 63 cm boyundaydı. Karamürsel’de bir ABD Donanma Üssü vardı. Orada Mehmet’i muayene eden bir doktor, Abdullah ve Nimet Okur çiftine oğullarının Amerikan standartlarının dahi üzerinde bir büyüme göstereceğini söyledi.

Bugünkü hâline bakarak Mehmet’in kolay bir bebeklik dönemi geçirdiğini ve çabucak büyüdüğünü düşünmek büyük bir hata olur. Mehmet neredeyse bir buçuk yaşına kadar oldukça kötü bir öksürük ile boğuştu. Mehmet iyileştikten sonra günde ortalama dört litre taze süt içiyordu. Mehmet’in her geçen gün artan iştahı da heybetli bedenine ihanet etmiyordu.

Abdullah Bey, oğlu Mehmet’in gerçek dünya ile tanışmasını istediğinden bir kamyonetin arkasında plastik araç gereçler satan bir akrabalarından Mehmet’i de yanında çalıştırmasını rica etti. Mehmet yaptığı işten oldukça memnundu. Daha sonra Abdullah Okur, oğlunu Yalova Belediyesi için çalışan bir çay bahçesinde işe yerleştirdi.

Mehmet burada saatlerce çalışıp müşterilere çay servisi yaptı. Bu arada tüm boş vakitlerini de çok düşük olduğu futbol ile değerlendiriyordu. Yalova Acar Spor Kulübü alt yapısında kalecilik yapan Mehmet gelecek vaat eden bir oyuncu olarak gösteriliyordu. Ancak zamanla küçük bir sorun, aslında bir boyut sorunu ortaya çıktı. Futbol kalesi Mehmet'in önünde durması için çok küçük kalmaya başlamıştı.

Mehmet, o dönemde popüler olmaya başlayan ABD Ulusal Basketbol Ligi (NBA) maçlarını televizyondan seyretmeye ve gelişmeleri takip etmeye çalışıyordu. Televizyondan öğrendiği basketbol figürlerini sokakta uygulamaya çalışırken basketbol antrenörü Ahmet Bey'in dikkatini çekti. Mehmet'te büyük bir potansiyel olduğunu farkedten tecrübeli antrenör, Mehmet'in takımı ile birlikte idmanlara çıkmasını sağladı.

Yeteneğinin yanı sıra, on dört yaşına basmaya hazırlanan Mehmet'in neredeyse 1.92 metreyi bulan boyu da farkedilmeye başlandı. Abdullah Bey, oğlunun basketbol ile daha ciddi ilgilenmesinin iyi olacağına karar verdi. Bunun üzerine Mehmet, Türkiye Birinci Basketbol Ligi kulüplerinden Oyak Renault'un altyapısında basketbola başladı. Mehmet kendini geliştirdikçe takımı kötü sezonlar geçirdi ve ikinci lige düştü. Mehmet, 1996-1997 sezonunda 17 yaşındayken ikinci ligde son derece başarılı performansı ile takımının tekrar birinci lige taşınmasında büyük fayda sağladı. 1997-1998 dönemi Mehmet'in birinci ligde oynadığı ilk sezondur. Basketbol oynamaya sadece dört yıl önce başlamış olan Mehmet, o dönem oyunlarda aldığı kısıtlı dakikalarda oldukça iyi bir sayı ve ribaund ortalaması ile oynadı.

Bir sonraki dönem Mehmet, Bursa takımı Tofaş'a geçti. 1999-2000 sezonunda Tofaş, Türkiye Ligi'ni şampiyon olarak bitirdi. Tam Mehmet kendini Türkiye Ligi'nde gösterdiği sırada Tofaş Kulübü şok bir kararla yatırımlarını durdurdu ve takımı birinci ligden çekti. Bunun üzerine Mehmet, Efes Pilsen ile bir yıllık kontrat imzaladı. O sene Efes Pilsen "Final Four" (Faynıl For) oynadı ve Avrupa üçüncüsü olarak sezonu kapadı. Mehmet Okur ise o yaz döneminde NBA kamplarına katıldı ve burada Detroit Pistons takımı tarafından seçildi. Ancak o sezon NBA'ya gitmedi ve bir yıl daha Efes Pilsen'de oynayarak kendini geliştirip seneye Detroit'e gitme kararı aldı.

O sene son derece başarılı bir dönem geçirdi ve kendini her geçen gün daha çok geliştirdi. 2002 yılında Detroit Pistons ile kontrat imzalayarak NBA kariyerine başladı. İlk sene iyi bir sayı ve ribaund ortalaması ile oynadı, ikinci sene takımın en önemli oyuncularından biri oldu. O yıl takımı NBA'yı şampiyon olarak bitirdi. 2004-2005 sezonu başında Utah Jazz ile altı yıllık kontrat imzaladı. Mehmet(Memo), kariyeri boyunca ikinci ligden Türkiye'nin en iyi takımlarına ve Milli Takıma kadar nerede

oynadıysa oynasın her zaman “önce takım” zihniyetine sahip olmuş ve oynadığı takımda varlığını hep hissettirmiştir.

Düzenleyen: Günseli MINDIKOĞLU
İlköğretim Türkçe 7 Öğretmen Kılavuz Kitabı
(Kısaltılmış ve düzenlenmiştir.)

MEHMET OKUR

- * 26 Mayıs 1979'da Yalova'da doğdu.
- * Babası Abdullah, annesi Nizmet.
- * 1972 ablası Yâsemîn doğdu.
- * 1986 Seda
- * Mehmet dedesinin adı.
- * Abdullah Okur Yalova Bel.de memur. Becerikli bir adam.
- * Mehmet doğduğunda 63 emdi.
- * Günde 4 lt süt iuiyordu.
- * Önce futbol oynuyordu, kaleci.
- * Çok uzun olduğu için futbolu bıraktı.
- * Ahmet beyin direktörüne geçti.
- * 97-98 de 1. ligde oynadı. Sonra Tofosa geçti.
- * Sonra Efese geçti. Sonra NBA'ye geçti. (2002)

EK- 21 “MEHMET OKUR” İsimli Biyografi İçin Hazırlanan Sorular

SORULAR

1. Mehmet OKUR, tarihinde, İstanbul'dan Bursa'ya uzanan bir sahil kasabası olan’da doğdu.
2. Mehmet OKUR’un ablasının adı, kardeşinin adı ise’dır.
3. OKUR ailesinin kökleri bir taraftan’ya, diğer taraftan ise ve’ya dayanıyordu.
4. Mehmet OKUR ismini kimden almıştır?
5. Abdullah OKUR kimdir ve nasıl biridir?
6. Mehmet, çocukluğunda günde ortalama içiyordu.
7. Mehmet OKUR’un futbol oynamasına engel olan durum nedir?
8. Mehmet OKUR, öğrendiği basketbol figürlerini sokakta uygulamaya çalışırken basketbol antrenörü’in dikkatini çeker.
9. dönemi, Mehmet’in 1.Lig’de oynadığı ilk sezondur.
10. Mehmet OKUR, NBA kariyerine hangi yılda başlamıştır?
11. Aşağıda verilen basketbol takımlarını Mehmet OKUR’un bu takımlarda oynayıp sırasına göre numaralandırınız.
 - ... Efes Pilsen
 - ... Detroit Pistons
 - ... Oyak Renault
 - ... Tofaş
 - ... Utah Jazz

SORULAR

1. Mehmet OKUR, ..26 Mayıs 1972.. tarihinde, İstanbul'dan Bursa'ya uzanan bir sahil kasabası olan ..Nalova.....'da doğdu.

2. Mehmet OKUR'un ablasının adı ..Yasemin....., kardeşinin adı ise ..Seda.....'dır.

3. OKUR ailesinin kökleri bir taraftan 'ya, diğer taraftan ise ve 'ya dayanıyordu.

4. Mehmet OKUR ismini kimden almıştır?

Dedesi

5. Abdullah OKUR kimdir ve nasıl biridir?

Belediye de memur . Becerikli' adam

6. Mehmet, çocukluğunda günde ortalama ..4.1+..... içiyordu.

7. Mehmet OKUR'un futbol oynamasına engel olan durum nedir?

Boyunun uzun olması

8. Mehmet OKUR, öğrendiği basketbol figürlerini sokakta uygulamaya çalışırken basketbol antrenörüAhmet...bey....'in dikkatini çeker.

9. ...1997-1998.. dönemi, Mehmet'in 1.Lig'de oynadığı ilk sezondur.

10. Mehmet OKUR, NBA kariyerine hangi yılda başlamıştır?

2002

11. Aşağıda verilen basketbol takımlarını Mehmet OKUR'un bu takımlarda oynayıp sırasına göre numaralandırınız.

3 Efes Pilsen

... Detroit Pistons

1. Oyak Renault

2 Tofaş

... Utah Jazz

EK- 22 “BARIŞ MANÇO” İsimli Biyografi

BARIŞ MANÇO

Bariş Manço, 1943 yılında İstanbul’da dünyaya gelir. İkinci Dünya Savaşı’nın sıkıntılı günlerinde doğan bebeğe, barışa duydukları özlem dolayısıyla “Barış” adını verir Manço ailesi. Hatırlatalım ki ağabey Manço’nun adı da Savaş’tır. Döneminin musiki sanatçılarından olan annesi Rikkat Hanım ile babası Hakkı Bey, Barış Manço üç yaşındayken ayrılınca, çocuk Manço babasıyla beraber Kadıköy’de kalır. Çocukluğunu bu semtte geçirir. Kadıköy ve Moda, Barış Manço’nun hayatında ilerleyen yıllarda da hep özel bir yer olacaktır.

İlkokulu bitirdiğinde yatılı olarak Galatasaray Lisesinin orta bölümüne girer. Galatasaray Lisesi dönemi, Barış Manço’nun müzikle aktif olarak ilgilenmeye başladığı yıllardır. Barış Manço, 1958 yılında ilk grubu Kafadarlar’ı kurduğunda 15 yaşındadır. Daha çok dönemin öne çıkan ismi Elvis Presley’in parçalarını çalan Kafadarlar’ın kadrosunda günümüz ekonomistlerinden Profesör Asaf Savaş Akat da bulunur.

Barış Manço, Galatasaray Lisesinin 10. sınıfındayken babasının ölümü üzerine bu okuldan ayrılır. Eğitimine Şişli Terakki Lisesinde devam ederken müziğe ara vermez. Yine Galatasaray’dan arkadaşlarıyla birlikte “Harmoniler” grubunu kurar. İlk bestesi “Dream Girl”ü Harmoniler ile birlikte seslendirir. Grup, bu parçayla Ankara’da bir festivalde ummadığı bir ödülü bile alır.

Barış Manço, liseyi bitirdikten sonra yüksek öğrenim için Fransa’ya, sonra da Belçika’da yaşayan ağabeyinin yanına gider. Belçika Kraliyet Güzel Sanatlar Akademisinde resim, grafik ve iç mimari eğitimi alır ve okulu dereceyle tamamlar. Öğrenciliği sırasında da çeşitli gruplarla konserler verir, kırk beşlikler çıkarır. 1967 yılında Türkiye’ye geldiğinde, daha önce konserlerini düzenlemiş olan “Kaygısızlar” grubuyla çalışmaya başlar. Barış Manço, kendisine Türkiye’de şöhretin kapılarını açan ilk şarkısı “Kol Düğmeleri”ni, Mazhar Alanson ve Fuat Güner’in kurduğu; Fikret Kızılok’un genç bir müzisyen olarak bazı şarkılara gitarla eşlik ettiği Kaygısızlar Grubu ile birlikte kaydeder. 43 yıl sonra bugün bile sevilerek dinlenen bu parçadan bir bölümü dinletmek istiyoruz sizlere:

KOL DÜĞMELERİ

Hatırlarım, bugün gibi
 Sessiz geçen son geceyi
 Başın öne eğik, bir suçlu gibi
 Bana verdiğin hediye
 İki küçük kol düğmesi
 Bütün bir aşk hikâyesi
 İki düğme, iki ayrı kolda
 Bizim gibi ayrı yolda.
 Akşam olunca sustururum herkesi, her şeyi
 Gelir kol düğmelerimin birleşme saati
 Usul usul çıkarır koyarım kutuya yan yana
 Bitsin bu işkence, kalsınlar bir arada...

Barış Manço ve Kaygısızlar, bir yandan doğu motiflerine bir yandan Anadolu ezgilerine bir yandan da çağdaş Batı müziğine dayanan özgün bir tarz yakalar. Barış Manço'nun eğitiminin sürmesi yüzünden prova, kayıt ve konserleri aksayan grup, “Ağlama Değmez Hayat” kırk beşliği ile elli binin üstünde bir satış sayısına ulaşır. Bu büyük başarı, Barış Manço'ya ilk “altın plak” ödülünü getirir.

Yıl 1969 olduğunda, Türkiye'ye kesin olarak döner Barış Manço. Farklı giyim kuşama özellikle erkeklerde büyük tepki göstererek anlamlar yükleyen yurttaşları, giyimi, uzun saç, değişik bıyığı ve yüzükleriyle boy gösteren bu genç adama sanılandan çok daha yakın durur. Bu kabullenmede, eskilerin deyimiyle tipik bir zarf- mazruf hikayesi vardır sanki. Giyimi, kuşamı, tavrı Barış Manço'nun yapıp ettiklerinin zarfıdır. Bu zarf biraz yadırgatıcıdır ama zarfın içi olan mazruf, yani Barış Manço'nun müziği, Türk halkına çok yakın gelmiştir. Aynı yıl çıkardığı “Dağlar Dağlar” kırk beşliği ile tanınırlığı iyice artar Barış Manço'nun.

Barış Manço, önce giyim kuşamlarıyla, sonrasında da müzikleriyle dikkat çekecek olan başka bir grupta, Moğollar ile çalışmaya başlar. Anadolu Pop Müziğinin yıllar içinde efsane olacak grubuyla “İşte Hendek İşte Deve” şarkısını ilk kez Moğollar eşliğinde kırkbeşliğe kaydederler. Yaklaşık iki yıl Moğollar'la beraber Anadolu ve Avrupa turnelerine çıkar.

1971'de askere alınmadan önce, Moğollar'la Barış Manço'nun yolları ayrılır. Kırkbeşliklerden sonra ilk plağını da askere gitmeden hemen önce, 1971'de yayınlar

Barış Manço: Ölüm Allah'ın Emri. Barış Manço'nun bıyiksız ve kısa saçlı fotoğraflarının çekilebildiği dönemdir 1970'lerin başı. Türkiye şartları için alışılmamış olandan, sıradan bir görünüme geçmesi herkesi şaşırtır. Ankara'da yedek subay olarak askerlik yaparken konserler de verir.

1973 yılı, Barış Manço ve Türk müzik tarihi için çok önemli bir gelişmeye sahne olur. 1999'da ölene dek Barış Manço adıyla anılan o efsane grup, Kurtalan Ekspres doğmuştur. Kurtalan Siirt'in bir ilçesidir ve o dönemde Türkiye'de demiryollarının doğuda ulaştığı son istasyonlardandır. En uzun seferi yapan trenden almıştır grup adını ve "Kurtalan Ekspres" olmuştur.

Barış Manço, 1975 yılında hayatının kalan 24 yılını beraber geçireceği Lale Çağlar ile evlenir. Manço'nun nikah şahitliğini yazar Çetin Altan üstlenir. Bu evlilikten 1981 yılında Doğukan Hazar ve 1984 yılında Batıkan Zorbey adını verdiği iki oğlu olur. Tam da oğullarının çocukluk döneminde içinde o yaş grubuna hitap eden bir bölümün de bulunduğu programına başlar TRT ekranlarında Barış Manço: 7'den 77'ye. Program bir fenomen olacaktır. 1988 yılında yayına başlayan 7'den 77'yenin içinde 3-7 yaş grubundan beş çocuğun konuk olduğu "Adam Olacak Çocuk" bölümü vardır. Pazar sabahlarının unutulmaz programında, Barış Manço tek tek yanına çağırdığı çocuklarla sohbet eder. Sonra Mine Abla piyanosunun başına geçerken çocuklardan birer şarkı söylemelerini rica eder. Çocuklarla yaptığı sohbetler, adeta bir örgün eğitimidir. Ekran başında izleyenler için de nasihatlerle doludur söylenenler. Ancak kimse bu nasihatlerde buyurgan bir ifade sezmez. Çocukların tarifsiz dünyasında en güzel yer, Barış Manço'nundur artık. Arabanın ön koltuğuna oturmamak, süt içmek, diş fırçalamak gibi alışkanlıkları öğütler Manço çocuklara. Çocuklarla konuşurken yere eğilerek onların hizasına iner, onlara tepeden bakmaz. Çocukların elinde 10 yazan levhalar vardır. Hepsi birden 10 puan verir arkadaşlarına. Barış Manço bütün çocukları 40 puanla "şampiyon" diyerek uğurlar. Bugünün televizyoculuk anlayışında olduğu gibi çocukları birbirleriyle kıyasıya yarıştıırıp birinci olmanın kardeş olmaktan daha önemli olduğunu vurgulamak yoktur Barış Manço'nun anlayışında.

"7'den 77'ye"nin ikinci bölümü, Barış Manço'nun modern Evliya Çelebi olarak anılmasını sağlayan seyahat bölümüdür. Manço, "7'den 77'ye"nin yayımlandığı yaklaşık 10 yılda 150'ye yakın ülkeyi gezer. Birçok mekanı ilk kez taşır izleyiciye. Gittiği yerlerde insanlarla kolayca yakınlaşır. Şunu rahatlıkla söyleyebiliriz ki; Barış Manço'nun yaptığı her şey insan odaklıdır. "Adam Olacak Çocuk" yerine bazı haftalar "İkinci Kahvaltı" yer alır programda. 60 yaşın üstündeki insanları konuk eder Barış

Manço; onlarla sohbet eder, onlara şarkı söyler. Geleceğimiz olan çocuklara ve geçmişimizi simgeleyen yaşlılara saygı göstermek gerektiğini hatırlatır. Yirminci yüzyılın hırslarından, zaaflarından, nefsinden arınmış bir derviş gibidir.

1995 yılında, “Müsaadenizle Çocuklar” albümünü çıkarır. Bu, aynı zamanda Manço’nun hayattayken yayınladığı son albümdür. Albümde Manço’ya genç pop şarkıcıları eşlik eder. Barış Manço bu albümde birçok isim gibi gençleri rakip görmemiş, onları himaye etmiştir; ama yine de eksik bir şeyler vardır bu albümde de. Sevenleri, albümde yer alan bir parçanın adıyla sitem eder bu duruma: Beyhude Geçti Yıllar. Barış Manço, 40. sanat yılı olan 1998’de, o güne kadar yaptığı şarkıların bir derlemesi olan bir çeşit Barış Manço antolojisi şeklinde tasarladığı “Mançoloji” albümünün kayıtlarına başlar. Maçoloji’de Barış Manço’nun geniş kitlelerce en çok sevilen yirmi üç parçası ve bir de “Kırkinci Yıl” adını verdiği yeni bestesi yer alacaktır. Stüdyo kayıtlarını tamamlayan Manço, albüm prodüksiyon aşamasındayken hayata veda edince Mançoloji’nin yayımlanması ertelenir.

Barış Manço’nun kariyerinde müzik ve televizyonculuk dışında, kısa birer macera olarak kalan iki alan daha vardır: Sinema ve siyaset. 1975 yılında, başrolünü Hulusi Kentmen ve Meral Zeren’le paylaştığı ilk ve tek sinema filmini çevirir Barış Manço: Baba Bizi Eversene. Aksi; ama her zaman olduğu gibi altın kalpli bir fabrikatör olan Hulusi Kentmen’in yardımcısı Mahir’i canlandıran Barış Manço, patronun kızına, Meral Zeren’e aşiktir. Saf, sevimli ve sakar bir tipte izleyici karşısına çıkan Manço’nun ilk ve son filmi olur Baba Bizi Eversene.

Barış Manço 1999 yılının 31 Ocak gecesinde kalp krizi geçirerek hastaneye kaldırılır. Tüm çabalara karşın, o asude bahar ülkesindedir artık ve 56 yaşındadır. Barış Manço’nun cenaze törenine çok görkemli bir kalabalık katılır.

TRT Radyosu
Canlar Ölesi Değil Programı
(Kısaltılmış ve düzenlenmiştir.)

Boris Moris

- * 1943 ,istanbul. Boris'a orlen (II. Dünya Savaşı)
- * Abul Savaş. Babay haklar, annesi ilişkisi
- * Kodlajı cümlelerine geçilir.
- * Yabancı Gölgesine ilişkin. Muzik aktif.
- * 1958 Kafkalar grubu. Elvis Presley şarkılar.
- Asaf Sami Aksoy
- * 10. sniften girer. Babası savaşı sona erdiği için.
- * Harmonika ile Dream girl. Ödül alır.
- * 4. sınıftan sonra Belçika. Gorki sanatçı akademisi
- * 1967'de Türkiye'ye döner Kuyumcular ile çalışır.
- * Kol dökmelet hi M. Akman - F. Kuyumcular.
- * B. Moris ve Kuyumcular özgün tarz.
- * Aplanın Deyimci hayatı ile 50 km üzeri.
- * Aplanın plak ↑
- * 1969 dönüştür. Türkiye'ye. Kılık kıyafet ilgi alır.
- * Döğür Dağlar çıkar.
- * Mopollar ile çalışmaya başlar. İlk hareketi.
- * 2 yıl Mopollar ile Galata 1971'de asker ile oynar.
- * 1971'de ölen Allahın Emri.
- * Ankara'da 1. Subay askarlık.
- * 1973'de Kütahya Eki. Döğür.
- * En uzun sefer yapar.

- * 1975 'de Lale G   ler ile evlendi.
- * G   m Altın Sahit.
- * 1981 'de D      , 19. . Batikan Z     .
- * TRT'd   7. 77'ge 1988 'de yagun baslar.
- * Adam olanak      .
- * Mine olan                     .
- * Arslan                                           .
- * 10 y                                      .
- * 7. 77'ge                   .
- * 10 y    150      . B.M                .
- * 2.                                         .
- * 1935 'de M                      .
- * B                           .
- *                              . 23          1              .    .    .
- * S                         .
- *                               . M                                     , M              .
- * 1999 31                    . 56 y           .

EK- 23 “BARIŞ MANÇO” İsimli Biyografi İçin Hazırlanan Etkinlik

BARIŞ MANÇO

Bariş Manço, yılında’da dünyaya gelir. İkinci Dünya Savaşı’nın sıkıntılı günlerinde doğan bebeğe, dolayısıyla “Barış” adını verir Manço ailesi. Hatırlatalım ki ağabey Manço’nun adı da Savaş’tır. Döneminin musiki sanatçılarından olan annesi ile babası, Barış Manço üç yaşındayken ayrılınca, çocuk Manço babasıyla beraber Kadıköy’de kalır. Çocukluğunu bu semtte geçirir. Kadıköy ve Moda, Barış Manço’nun hayatında ilerleyen yıllarda da hep özel bir yer olacaktır.

İlkokulu bitirdiğinde yatılı olarak orta bölümüne girer. Lisesi dönemi, Barış Manço’nun müzikle aktif olarak ilgilenmeye başladığı yıllardır. Barış Manço, 1958 yılında ilk grubu’ı kurduğunda 15 yaşındadır. Daha çok dönemin öne çıkan ismi Elvis Presley’in parçalarını çalan’ın kadrosunda günümüz ekonomistlerinden Profesör Asaf Savaş Akat da bulunur.

Barış Manço, Galatasaray Lisesinin 10. sınıfindayken babasının ölümü üzerine bu okuldan ayrılır. Eğitimine Şişli Terakki Lisesinde devam ederken müziğe ara vermez. Yine Galatasaray’dan arkadaşlarıyla birlikte “.....” grubunu kurar. İlk bestesi “Dream Girl”ü Harmoniler ile birlikte seslendirir. Grup, bu parçayla Ankara’da bir festivalde ummadığı bir ödülü bile alır.

Barış Manço, liseyi bitirdikten sonra yüksek öğrenim için Fransa’ya, sonra da Belçika’da yaşayan ağabeyinin yanına gider. Belçika Kraliyet Güzel Sanatlar Akademisinde resim, grafik ve iç mimari eğitimi alır ve okulu dereceyle tamamlar. Öğrenciliği sırasında da çeşitli gruplarla konserler verir, kırk beşlikler çıkarır. yılında Türkiye’ye geldiğinde, daha önce konserlerini düzenlemiş olan “Kaygısızlar” grubuyla çalışmaya başlar. Barış Manço, kendisine Türkiye’de şöhretin kapılarını açan ilk şarkısı “.....”ni, Mazhar Alanson ve Fuat Güner’in kurduğu; Fikret Kızılok’un genç bir müzisyen olarak bazı şarkılara gitarla eşlik ettiği Kaygısızlar Grubu ile birlikte kaydeder. 43 yıl sonra bugün bile sevilerek dinlenen bu parçadan bir bölümü dinletmek istiyoruz sizlere:

KOL DÜĞMELERİ

Hatırlarım, bugün gibi
 Sessiz geçen son geceyi
 Başın öne eğik, bir suçlu gibi
 Bana verdiğin hediye
 İki küçük kol düğmesi
 Bütün bir aşk hikâyesi
 İki düğme, iki ayrı kolda
 Bizim gibi ayrı yolda.
 Akşam olunca sustururum herkesi, her şeyi
 Gelir kol düğmelerimin birleşme saati
 Usul usul çıkarır koyarım kutuya yan yana
 Bitsin bu işkence, kalsınlar bir arada...

Barış Manço ve Kaygısızlar, bir yandan doğu motiflerine bir yandan Anadolu ezgilerine bir yandan da çağdaş Batı müziğine dayanan özgün bir tarz yakalar. Barış Manço'nun eğitiminin sürmesi yüzünden prova, kayıt ve konserleri aksayan grup, “.....” kırk beşliği ile elli binin üstünde bir satış sayısına ulaşır. Bu büyük başarı, Barış Manço'ya ilk “altın plak” ödülünü getirir.

Yıl olduğunda, Türkiye'ye kesin olarak döner Barış Manço. Farklı giyim kuşama özellikle erkeklerde büyük tepki göstererek anlamlar yükleyen yurttaşları, giyimi, uzun saç, değişik bıyığı ve yüzükleriyle boy gösteren bu genç adama sanılandan çok daha yakın durur. Bu kabullenmede, eskilerin deyimiyle tipik bir zarf-mazruf hikayesi vardır sanki. Giyimi, kuşamı, tavrı Barış Manço'nun yapıp ettiklerinin zarfıdır. Bu zarf biraz yadırgatıcıdır ama zarfın içi olan mazruf, yani Barış Manço'nun müziği, Türk Halkına çok yakın gelmiştir. Aynı yıl çıkardığı “Dağlar Dağlar” kırk beşliği ile tanınırlığı iyice artar Barış Manço'nun.

Barış Manço, önce giyim kuşamlarıyla, sonrasında da müzikleriyle dikkat çekecek olan başka bir grupta, ile çalışmaya başlar. Anadolu Pop Müziğinin yıllar içinde efsane olacak grubuyla “.....” şarkısını ilk kez Moğollar eşliğinde kırkbeşliğe kaydederler. Yaklaşık iki yıl Moğollar'la beraber Anadolu ve Avrupa turnelerine çıkar.

.....'de askere alınmadan önce, Moğollar'la Barış Manço'nun yolları ayrılır. Kırkbeşliklerden sonra ilk plağını da askere gitmeden hemen önce, 1971'de yayınlar Barış Manço: Barış Manço'nun bıyiksız ve kısa saçlı fotoğraflarının çekilebildiği dönemdir 1970'lerin başı. Türkiye şartları için alışılmamış olandan, sıradan bir görünüme geçmesi herkesi şaşırtır. Ankara'da olarak askerlik yaparken konserler de verir.

..... yılı, Barış Manço ve Türk müzik tarihi için çok önemli bir gelişmeye sahne olur. 1999'da ölene dek Barış Manço adıyla anılan o efsane grup, doğmuştur. Siirt'in bir ilçesidir ve o dönemde Türkiye'de demiryollarının doğuda ulaştığı son istasyonlardandır. En uzun seferi yapan trenden almıştır grup adını ve “.....” olmuştur.

Barış Manço, 1975 yılında hayatının kalan 24 yılını beraber geçireceği ile evlenir. Manço'nun nikah şahitliğini yazar Çetin Altan üstlenir. Bu evlilikten yılında Doğukan Hazar ve 1984 yılında adını verdiği iki oğlu olur. Tam da oğullarının çocukluk döneminde, içinde o yaş grubuna hitap eden bir bölümün de bulunduğu programına başlar ekranlarında Barış Manço: 7'den 77'ye. Program bir fenomen olacaktır. yılında yayına başlayan 7'den 77'yenin içinde 3-7 yaş grubundan beş çocuğun konuk olduğu “.....” bölümü vardır. Pazar sabahlarının unutulmaz programında, Barış Manço tek tek yanına çağırdığı çocuklarla sohbet eder. Sonra Mine Abla piyanosunun başına geçerken çocuklardan rica eder. Çocuklarla yaptığı sohbetler, adeta bir örgün eğitimidir. Ekran başında izleyenler için de nasihatlerle doludur söylenenler. Ancak kimse bu nasihatlerde buyurgan bir ifade sezmez. Çocukların tarifsiz dünyasında en güzel yer, Barış Manço'nundur artık., gibi alışkanlıkları öğütler Manço çocuklara. Çocuklarla konuşurken yere eğilerek onların hizasına iner, onlara tepeden bakmaz. Çocukların elinde 10 yazan levhalar vardır. Hepsi birden 10 puan verir arkadaşlarına. Barış Manço bütün çocukları 40 puanla “.....” diyerek uğurlar. Bugünün televizyoculuk anlayışında olduğu gibi çocukları birbirleriyle kıyasıya yarıştıırıp birinci olmanın kardeş olmaktan daha önemli olduğunu vurgulamak yoktur Barış Manço'nun anlayışında.

“7'den 77'ye”nin ikinci bölümü, Barış Manço'nun modern Evliya Çelebi olarak anılmasını sağlayan bölümüdür. Manço, “7'den 77'ye”nin yayımlandığı yaklaşık yılda'ye yakın ülkeyi gezer. Birçok mekanı ilk kez taşıır izleyiciye. Gittiği yerlerde insanlarla kolayca yakınlaşır. Şunu rahatlıkla söyleyebiliriz ki; Barış

Manço'nun yaptığı her şey insan odaklıdır. "Adam Olacak Çocuk" yerine bazı haftalar "....." yer alır programda. 60 yaşın üstündeki insanları konuk eder Barış Manço; onlarla sohbet eder, onlara şarkı söyler. Geleceğimiz olan çocuklara ve geçmişimizi simgeleyen yaşlılara saygı göstermek gerektiğini hatırlatır. Yirminci yüzyılın hırslarından, zaaflarından, nefsinden arınmış bir derviş gibidir.

1995 yılında, "....." albümünü çıkarır. Bu, aynı zamanda Manço'nun hayattayken yayınladığı son albümdür. Albümde Manço'ya eşlik eder. Barış Manço bu albümde birçok isim gibi gençleri rakip görmemiş, onları himaye etmiştir; ama yine de eksik bir şeyler vardır bu albümde de. Sevenleri, albümde yer alan bir parçanın adıyla sitem eder bu duruma: Barış Manço, 40. sanat yılı olan 1998'de, o güne kadar yaptığı şarkıların bir derlemesi olan bir çeşit Barış Manço antolojisi şeklinde tasarladığı "Mançoloji" albümünün kayıtlarına başlar. Maçoloji'de Barış Manço'nun geniş kitlelerce en çok sevilen yirmi üç parçası ve bir de "....." adını verdiği yeni bestesi yer alacaktır. Stüdyo kayıtlarını tamamlayan Manço, albüm prodüksiyon aşamasındayken hayata veda edince Maçoloji'nin yayımlanması ertelenir.

Barış Manço'nun kariyerinde müzik ve televizyonculuk dışında, kısa birer macera olarak kalan iki alan daha vardır: ve 1975 yılında, başrolünü Hulusi Kentmen ve Meral Zeren'le paylaştığı ilk ve tek sinema filmini çevirir Barış Manço: Aksi; ama her zaman olduğu gibi altın kalpli bir fabrikatör olan Hulusi Kentmen'in yardımcısı'i canlandıran Barış Manço, patronun kızına, Meral Zeren'e aşiktir. Saf, sevimli ve sakar bir tiple izleyici karşısına çıkan Manço'nun ilk ve son filmi olur

Barış Manço 1999 yılının 31 Ocak gecesinde hastaneye kaldırılır. Tüm çabalara karşın, o asude bahar ülkesindedir artık ve yaşındadır. Barış Manço'nun cenaze törenine çok görkemli bir kalabalık katılır.

TRT Radyosu

Canlar Ölesi Değil Programı

(Kısaltılmış ve düzenlenmiştir.)

BARIŞ MANÇO

Barış Manço, 1943 yılında İstanbul'da dünyaya gelir. İkinci Dünya Savaşı'nın sıkıntılı günlerinde doğan bebeğe, *...barışa...duyulan sızlamasıyla* "Barış" adını verir Manço ailesi. Hatırlatalım ki ağabey Manço'nun adı da Savaş'tır. Döneminin musiki sanatçılarından olan annesi *...Rilekat...* ile babası *...Hakkı...*, Barış Manço üç yaşındayken ayrılınca, çocuk Manço babasıyla beraber Kadıköy'de kalır. Çocukluğunu bu semtte geçirir. Kadıköy ve Moda, Barış Manço'nun hayatında ilerleyen yıllarda da hep özel bir yer olacaktır.

İlkokulu bitirdiğinde yatılı olarak *...Galatasaray...Lisesi...* orta bölümüne girer. *Galatasaray...* Lisesi dönemi, Barış Manço'nun müzikle aktif olarak ilgilenmeye başladığı yıllardır. Barış Manço, 1958 yılında ilk grubu *...Kafkalar...*'ı kurduğunda 15 yaşındadır. Daha çok dönemin öne çıkan ismi Elvis Presley'in parçalarını çalan *...Kafkalar...*'in kadrosunda günümüz ekonomistlerinden Profesör Asaf Savaş Akat da bulunur.

Barış Manço, Galatasaray Lisesinin 10. sınıfindayken babasının ölümü üzerine bu okuldan ayrılır. Eğitimine Şişli Terakki Lisesinde devam ederken müziğe ara vermez. Yine Galatasaray'dan arkadaşlarıyla birlikte *...Harmoniler...* grubunu kurar. İlk bestesi "Dream Girl"ü Harmoniler ile birlikte seslendirir. Grup, bu parçayla Ankara'da bir festivalde ummadığı bir ödülü bile alır.

Barış Manço, liseyi bitirdikten sonra yüksek öğrenim için Fransa'ya, sonra da Belçika'da yaşayan ağabeyinin yanına gider. Belçika Kraliyet Güzel Sanatlar Akademisinde resim, grafik ve iç mimari eğitimi alır ve okulu dereceyle tamamlar. Öğrenciliği sırasında da çeşitli gruplarla konserler verir, kırk beşlikler çıkarır. 1967 yılında Türkiye'ye geldiğinde, daha önce konserlerini düzenlemiş olan "Kaygısızlar" grubuyla çalışmaya başlar. Barış Manço, kendisine Türkiye'de şöhretin kapılarını açan ilk şarkısı *...Kal Dügünleri...*'ni, Mazhar Alanson ve Fuat Güner'in kurduğu; Fikret Kızılok'un genç bir müzisyen olarak bazı şarkılara gitarla eşlik ettiği Kaygısızlar Grubu ile birlikte kaydeder. 43 yıl sonra bugün bile sevilerek dinlenen bu parçadan bir bölümü dinletmek istiyoruz sizlere:

KOL DÜĞMELERİ

Hatırlarım, bugün gibi
 Sessiz geçen son geceyi
 Başın öne eğik, bir suçlu gibi
 Bana verdiğin hediye
 İki küçük kol düğmesi
 Bütün bir aşk hikâyesi
 İki düğme, iki ayrı kolda
 Bizim gibi ayrı yolda.
 Akşam olunca susturum herkesi, her şeyi
 Gelir kol düğmelerimin birleşme saati
 Usul usul çıkarır koyarım kutuya yan yana
 Bitsin bu işkence, kalsınlar bir arada...

Barış Manço ve Kaygısızlar, bir yandan doğu motiflerine bir yandan Anadolu ezgilerine bir yandan da çağdaş Batı müziğine dayanan özgün bir tarz yakalar. Barış Manço'nun eğitiminin sürmesi yüzünden prova, kayıt ve konserleri aksayan grup, "...Ağlarm... Desene Vaz..." kırk beşliği ile elli binin üstünde bir satış sayısına ulaşır. Bu büyük başarı, Barış Manço'ya ilk "altın plak" ödülünü getirir.

Yıl 1969... olduğunda, Türkiye'ye kesin olarak döner Barış Manço. Farklı giyim kuşama özellikle erkeklerde büyük tepki göstererek anlamlar yükleyen yurttaşları, giyimi, uzun saç, değişik bıyığı ve yüzükleriyle boy gösteren bu genç adama sanılandan çok daha yakın durur. Bu kabullenmede, eskilerin deyimiyle tipik bir zarf- mazruf hikayesi vardır sanki. Giyimi, kuşamı, tavrı Barış Manço'nun yapıp ettiklerinin zarfıdır. Bu zarf biraz yadırgatıcıdır ama zarfın içi olan mazruf, yani Barış Manço'nun müziği, Türk Halkına çok yakın gelmiştir. Aynı yıl çıkardığı "Dağlar Dağlar" kırk beşliği ile tanınırlığı iyice artar Barış Manço'nun.

Barış Manço, önce giyim kuşamlarıyla, sonrasında da müzikleriyle dikkat çekecek olan başka bir grupta, Moğollar... ile çalışmaya başlar. Anadolu Pop Müziğinin yıllar içinde efsane olacak grubuyla "...Dağlar... Dağlar..." şarkısını ilk kez Moğollar eşliğinde kırkbeşliğe kaydederler. Yaklaşık iki yıl Moğollar'la beraber Anadolu ve Avrupa turnelerine çıkar.

1971...de askere alınmadan önce, Moğollar'la Barış Manço'nun yolları ayrılır. Kırkbeşliklerden sonra ilk plağını da askere gitmeden hemen önce, 1971'de yayımlar Barış

Manço: *Ölüm... Allahın... emri...* Barış Manço'nun bıyıksız ve kısa saçlı fotoğraflarının çekilebildiği dönemdir 1970'lerin başı. Türkiye şartları için alışılmamış olandan, sıradan bir görünüme geçmesi herkesi şaşırtır. Ankara'da *Yedek Subay* olarak askerlik yaparken konserler de verir.

1973 yılı, Barış Manço ve Türk müzik tarihi için çok önemli bir gelişmeye sahne olur. 1999'da ölene dek Barış Manço adıyla anılan o efsane grup, *...Kurtulan Elkespes* doğmuştur. Siirt'in bir ilçesidir ve o dönemde Türkiye'de demiryollarının doğuda ulaştığı son istasyonlardandır. En uzun seferi yapan trenden almıştır grup adını ve *...Kurtulan Elkespes* olmuştur.

Barış Manço, 1975 yılında hayatının kalan 24 yılını beraber geçireceği *...Lele...Gaziler...* ile evlenir. Manço'nun nikah şahitliğini yazar Çetin Altan üstlenir. Bu evlilikten 1978 yılında Doğan Hızal ve 1984 yılında *...Barış...Zeynep* adını verdiği iki oğlu olur. Tam da oğullarının çocukluk döneminde, içinde o yaş grubuna hitap eden bir bölümün de bulunduğu programına başlar T.C. ekranlarında Barış Manço: 7'den 77'ye. Program bir fenomen olacaktır. 1978 yılında yayına başlayan 7'den 77'yenin içinde 3-7 yaş grubundan beş çocuğun konuk olduğu *...Adam Olacak Çocuk* bölümü vardır. Pazar sabahlarının unutulmaz programında, Barış Manço tek tek yanına çağırdığı çocuklarla sohbet eder. Sonra Mine Abla piyanosunun başına geçerken çocuklardan *...sacık...sajanelerini* rica eder. Çocuklarla yaptığı sohbetler, adeta bir örgün eğitimidir. Ekran başında izleyenler için de nasihatlerle doludur söylenenler. Ancak kimse bu nasihatlerde buyurgan bir ifade sezmez. Çocukların tarifsiz dünyasında en güzel yer, Barış Manço'nundur artık. *Arabanın...ön...koltuğuna...oturmak...süt içmek...dış fırınlamak* gibi alışkanlıkları öğütler Manço çocuklara. Çocuklarla konuşurken yere eğilerek onların hizasına iner, onlara tepeden bakmaz. Çocukların elinde 10 yazan levhalar vardır. Hepsini birden 10 puan verir arkadaşlarına. Barış Manço bütün çocukları 40 puanla *...şampiyon...* diyerek uğurlar. Bugünün televizyoculuk anlayışında olduğu gibi çocukları birbirleriyle kıyasıya yarıştırdır birinci olmanın kardeş olmaktan daha önemli olduğunu vurgulamak yoktur Barış Manço'nun anlayışında.

"7'den 77'ye"nin ikinci bölümü, Barış Manço'nun modern Evliya Çelebi olarak anılmasını sağlayan *...Seze hat...* bölümüdür. Manço, "7'den 77'ye"nin yayımlandığı yaklaşık 10... yılda 150'ye yakın ülkeyi gezer. Birçok mekanı ilk kez izleyiciye. Gittiği yerlerde insanlarla kolayca yakınlaşır. Şunu rahatlıkla söyleyebiliriz ki; Barış Manço'nun yaptığı her şey insan odaklıdır. "Adam Olacak Çocuk" yerine bazı haftalar *...2...kahvaltı...* yer alır programda. 60 yaşın üstündeki insanları konuk eder Barış

Manço; onlarla sohbet eder, onlara şarkı söyler. Geleceğimiz olan çocuklara ve geçmişimizi simgeleyen yaşlılara saygı göstermek gerektiğini hatırlatır. Yirminci yüzyılın hırslarından, zaaflarından, nefsinden arınmış bir derviş gibidir.

1995 yılında, "*Müsedirile...Çocuklar*" albümünü çıkarır. Bu, aynı zamanda Manço'nun hayattayken yayınladığı son albümdür. Albümde Manço'ya eşlik eder. Barış Manço bu albümde birçok isim gibi gençleri rakip görmemiş, onları himaye etmiştir; ama yine de eksik bir şeyler vardır bu albümde de. Sevenleri, albümde yer alan bir parçanın adıyla sitem eder bu duruma: *Beşirde...Genti...Yıllar*. Barış Manço, 40. sanat yılı olan 1998'de, o güne kadar yaptığı şarkıların bir derlemesi olan bir çeşit Barış Manço antolojisi şeklinde tasarladığı "Mançoloji" albümünün kayıtlarına başlar. Maçoloji'de Barış Manço'nun geniş kitlelerce en çok sevilen yirmi üç parçası ve bir de "*...40...Yıl...*" adını verdiği yeni bestesi yer alacaktır. Stüdyo kayıtlarını tamamlayan Manço, albüm prodüksiyon aşamasındayken hayata veda edince Mançoloji'nin yayımlanması ertelenir.

Barış Manço'nun kariyerinde müzik ve televizyonculuk dışında, kısa birer macera olarak kalan iki alan daha vardır: *Sinema...* ve *...Yazın*. 1975 yılında, başrolünü Hulusi Kentmen ve Meral Zeren'le paylaştığı ilk ve tek sinema filmini çevirir Barış Manço: *Baba...Bizi...Everşene*. Aksi; ama her zaman olduğu gibi altın kalpli bir fabrikatör olan Hulusi Kentmen'in yardımcısı *Mahir...*'i canlandıran Barış Manço, patronun kızına, Meral Zeren'e aşiktir. Saf, sevimli ve sakar bir tipte izleyici karşısına çıkan Manço'nun ilk ve son filmi olur *Baba...Bizi...Everşene*.

Barış Manço 1999 yılının 31 Ocak gecesinde hastaneye kaldırılır. Tüm çabalara karşın, o asude bahar ülkesindedir artık ve *56..* yaşındadır. Barış Manço'nun cenaze törenine çok görkemli bir kalabalık katılır.

TRT Radyosu

Canlar Ölesi Değil Programı

(Kısaltılmış ve düzenlenmiştir.)

EK- 24 Deney Grubu Öğrencilerinin Son Test Uygulamasında
“Başhyoor... Nasrettin Hoca Festivali Başhyoor” Başlıklı Metin ile İlgili
Aldıkları Notlar

SEKİP ALKUT
 20.05.2019

Başıyor Nasreddin Hoca F. B.
 Hortu kâyü Akhisar
 Haylaz
 Abdullah
 Sidika — Nasreddin - 1208
 Zeki
 Kuraklık - Göğ → Sivrihisara giderler
 Açıksözlülüğü → hoş ağıtmez.
 Kayaya gider
 ↓
 Kültür kenti → Bilgin, Deriş, Çezginler
 Tahtta 1. Aladdin Keykubat
 Ünlü alimlerden ders a. → Kad. olmak ister.
 Gölge K. yapmak zorunlu idi.
 İmanlık ağı - ağıtmez.
 Sağ duyulu, Ahl. Gösg. Bilg. Mert, Doğruşu Y.
 Akıl, Zekir, Honr C. Yrd. sever, nükteder.
 Yosemden yona.
 76 yıllık yaş.
 Türbenin Uyanı ağıktır.
 Fıkralar → Eğretici, kısadır, yer ve zaman
 verilebilir.
 Cümleleri Atasözü ve Deyim Ol.
 Ünesco 1996 yılı Dün. Kah. Yılı - Nasreddin H.
 anılmıştır.
 5-10 Tem. Her yıl Akşehir fes. yapıl.

Sivrihisar Hortur köyü N.H.

N.H. haylaz, bir çocuk.

Ana Sıdıka M.H.
baba Abdullah > 1200 yılında doğan,

Kuraklık ve göçler olduğu
için Sivrihisar'a göç ederler.

Nasret. hoca daha çok
insanlarla tanışmak için
Konya'ya gider.

Nas. Hoca Medrese'ye kayıt oldu.

Tasavvuf ve hukuk
eğitimi aldı.

Konyadan ayrılır. Akşehir'e
gider.

Nasrettin H. Ahlaklı, severen, mert
bilgili, doğrudan yola, ahlaklı
zeki, yardımsever ve
insanaldır.

1284 yılında Nasrettin
Hoca öldü.

Nas. Hoca fıkraları
şakıradır.

1996 dünya kahkaha
yılı ile Nasrettin
hocanın anılmasıdır.

5 Temmuz'da karikatür
ve bilmeceler gibi yarışmalar
yapılır.

Başkent

Ank. Eski.

Hortu köyü

Abdullah
Sıdık

1908

7 yaşında Medrese'de soruyu cevap, dikkati çeker.

Kuraklık. Göç başlar.

Sivrihisar'a gider.

Konya'ya gider çünkü kıtlık gelir. Sivrihisar.

Medreseye kayıt olur. Ders alır.

Soruları ona gönderir.

Gölge kadılık sikilir.

Akşehir'e

Medresede ders verir.

Mert, doğrudan yara, akil.

Zeki, nütedan, yadimseser
konik ve akıllıdır.

76 ya. 1284 ölü.

Yabancı dünyada someri, acımdar.

Unesco 1996 yılı

Dünya Kahkaha Yılı

Nasrettin Hoca'nın
anılması

Temmuz'un 5 ve 10
günderde yarışmalar
yapılır.